Ronald M. Synnes

KRISTNE MIGRANTMENIGHETER I OSLO

KIFO Rapport 2012: 1

KIFO
Stiftelsen Kirkeforskning

Ronald M. Synnes

KRISTNE MIGRANTMENIGHETER I OSLO

KIFO Rapport 2012: 1

KIFO Rapport 2012: 1

Rapporten er utgitt av

KIFO Stiftelsen Kirkeforskning

Pb. 45 Vinderen, 0319 Oslo

www.kifo.no

kifo@kifo.no

ISBN 978-82-92972-25-0

ISSN 0807-7517

FORORD

Denne rapporten er skrevet på oppdrag av Stiftelsen Kirkeforskning (KIFO). Formålet er å studere kristne migrantmenigheter i Oslo for å skaffe ny kunnskap om et lite utforsket område.

Vi vil takke til de fem menighetene som deltok i denne studien og alle informantene for å ha stilt opp til intervju, og vist stor åpenhet og tillit.

Konstituert forskningssjef Inger Furseth har vært ansvarlig for prosjektet og har bistått med råd i hele prosessen.

Oslo, august 2012

Ronald M. Synnes

INNHOLD

FORORD **3**

INNHOLD **5**

SAMMENDRAG **7**

1 INNLEDNING **9**

2 TEORI OG BEGREPSAVKLARING **11**

2.1 INTEGRERING 11
2.2 SOSIAL KAPITAL 11

3 TIDLIGERE FORSKNING PÅ FELTET **13**

3.1 STUDIER OM MIGRANT TROSSAMFUNN I USA 13
3.2 STUDIER OM MIGRANT TROSSAMFUNN I EUROPA 18
3.3 STUDIER OM MIGRANT TROSSAMFUNN I NORDEN 21
3.4 NORSKE UNDERSØKELSER OM KRISTNE MIGRANTMENIGHETER 23
3.5 OPPSUMMERING 28

4 PROBLEMSTILLINGER, METODE OG KORT PRESENTASJON AV MENIGHETENE **31**

4.1 PRESISERING AV PROBLEMSTILLINGENE 31
4.2 METODE 34
4.3 KORT PRESENTASJON AV MENIGHETENE 36

5 MENIGHETENES ORGANISERING OG PROFIL **39**

5.1 DEN SPANSKTALENDE GRUPPEN I SALEMKIRKEN 39
5.2 OSLO INTERNATIONAL CHARISMATIC CHURCH (OICC) 40
5.3 FILIPINO CHRISTIAN CHURCH (FCC) 42
5.4 ETHIOPIAN EVANGELICAL CHURCH IN OSLO 43
5.5 ST. OLAV MENIGHET 43
5.6 SAMARBEID OG TILKNYTNING 45
5.7 FINANSIERING 46
5.8 OFFISIELLE OG UOFFISIELLE DELTAKERE 47
5.9 HVEM ER LEDERNE? 49
5.10 LEKFOLKS INNFLYTELSE 50
5.11 KJØNN 51
5.12 OPPSUMMERING 52

6 MEDLEMSSAMMENSETNING, MØTER OG AKTIVITETER **55**

6.1 DEN SPANSKTALENDE GRUPPE I SALEMKIRKEN 55
6.2 OSLO INTERNATIONAL CHARISMATIC CHURCH (OICC) 56
6.3 FILIPINO CHRISTIAN CHURCH (FCC) 57
6.4 ETHIOPIAN EVANGELICAL CHURCH 58
6.5 ST. OLAV MENIGHET 59
6.6 SPRÅK OG KULTUR 60
6.7 KONFLIKTER 63
6.8 MENIGHETEN SOM HJEM 64
6.9 ENDRINGER I RELIGIØSITET 66
6.10 OPPSUMMERING 68

7 MOTTAKELSE AV NYANKOMNE 69

7.1 DEN SPANSKTALENDE GRUPPEN I SALEMKIRKEN 69
7.2 INTERNATIONAL CHARISMATIC CHURCH (OICC) 71
7.3 FILIPINO CHRISTIAN CHURCH (FCC) 73
7.4 ETHIOPIAN EVANGELICAL CHURCH 74
7.5 ST. OLAV MENIGHET 75
7.6 MENIGHETENES SOSIALE ARBEID 77
7.7 INTEGRERING VS. ISOLERING 80
7.8 MENIGHETENES MULIGHET TIL PÅVIRKNING 80
7.9 OPPSUMMERING 81

8 AVSLUTNING 83

8.1 MENIGHETENES ORGANISERING OG PROFIL 83
8.2 MEDLEMSSAMMENSETNING, MØTER OG AKTIVITETER 84
8.3 MENIGHETENES SOSIALE ENGASJEMENT 85
8.4 REFLEKSJONER RUNDT TEORI OM SOSIAL KAPITAL 86
8.5 VEIEN VIDERE 87

LITTERATURLISTE 89

SAMMENDRAG

Denne undersøkelsen er en kvalitativ studie basert på et utvalg av fem kristne migrantmenigheter i Oslo. I forbindelse med studien ble både pastorer/prester, mellomledere og deltakere i et utvalg kristne migrantmenigheter intervjuet, i tillegg til deltakende observasjon på gudstjenester i løpet av en to måneders periode høsten 2011. Spørsmålene som stilles er:

- Hvilken organisasjonsmodell blir benyttet i menighetene, og hva ligger til grunn for en slik organisering?
- Hvem er lederne i menighetene, ut fra kjønn og etnisitet?
- Hvem er deltakerne i menighetene, ut fra blant annet sosioøkonomisk status og etnisitet?
- Hvilken betydning har språk, kultur og etnisitet for menighetene, og danner disse faktorene samhold og/eller konflikter?
- Hvilken betydning forteller medlemmene at menigheten har for dem?
- Hvilken hjelp gir menighetene til sine medlemmer og deltakere, og da spesielt nye migranter?
- Hvorvidt engasjerer menighetene seg i samfunnsspørsmål?

Et av hovedtemaene i studien er menighetenes organisering og profil. Jeg fant at alle menighetene i studien, med unntak av én, hadde tilknytning til andre trossamfunn eller organisasjoner. To av menighetene var organisert som en avdeling under en "modermenighet", og to menigheter hadde et samarbeid med andre trossamfunn på bakgrunn av praktiske forhold, men fungerte som selvstendige menigheter. Ingen av disse menighetene mottok offentlig støtte direkte, fordi deres deltakere var registrert som medlemmer i det andre trossamfunnet eller organisasjonen de hadde tilknytning til. Gaver var derfor en sentral inntektskilde for alle menighetene. Den siste menigheten var ikke registrert som trossamfunn, og deres drift var utelukkende basert på gaver.

Studien tyder på at pastorene/prestene i menighetene hadde stor innflytelse. De utnevnte sin egen ledergruppe, som i stor grad fungerte som deres høyre hånd. Flere av deltakere i menighetene beskrev pastorene/prestene både som autoritetsfigurer og som omsorgspersoner.

Alle hovedlederne i menighetene i utvalget var selv migranter, og alle var menn. Det var likevel flere kvinnelige mellomledere, og disse hadde som regel oppgaver relatert til sosiale arrangementer eller arbeid blant barn og ungdom. Dette kan tyde på at tradisjonelle kjønnsroller bekreftes og videreføres innenfor migrantmenighetene i denne undersøkelsen.

Et annet tema som ble tatt opp i undersøkelsen var medlemssammensetning, møter og aktiviteter. Her fant jeg at en stor andel av deltakerne i de to afrikanske menighetene var asylsøkere eller personer uten lovlig oppholdstillatelse. De fleste hadde kort botid i Norge, snakket dårlig norsk og hadde ikke høyere utdanning. Sammensetningen i de resterende menighetene var mer varierende, med svært ulik bakgrunn, utdannelsesnivå, yrkesbakgrunn og botid i Norge.

Informanter fra alle menighetene i utvalget fortalte at det var sterkt samhold i menighetene. Det ble begrunnet med at de hadde felles morsmål, kultur og bakgrunn. Fellesskapet i menigheten synes å være viktig for deltakerne. Flere oppga at de hadde et svakt nettverk i Norge utenfor menigheten, de opplevde å bli marginalisert i det norske samfunnet, og de hadde behov for å snakke eget morsmål

og møte andre med samme bakgrunn. Likevel kom det frem at det kan oppstå konflikter, blant på grunn av ulike forståelser av religiøse tradisjoner og ritualer, ulike dialekter og gruppetilhørighet

Ulik medlemssammensetning så ut til å prege menighetenes arbeid og profil i stor grad. De afrikanske menighetene var i større grad aktive når det gjaldt å gi praktisk hjelp til deltakere og andre som hadde behov for dette. De hadde for eksempel huset asylsøkere, betalt for juridisk hjelp og gitt økonomisk hjelp til deltakere som hadde behov for det. De var også svært aktive når det gjaldt å bruke nettverkene sine for å hjelpe folk ut i arbeid. Menighetene med en mer sammensatt og generelt mer ressurssterk medlemssammensetning uttrykte i større grad at menighetens oppgave først og fremst var å formidle evangeliet. På tross av dette ble det gitt mye uformell hjelp, men de ønsket i større grad enn andre menigheter å skille mellom hjelpen enkeltpersoner i menigheten ga, og hva som var menighetens oppgave.

Studien kan tyde på at menighetene har relativt sterk sammenbindende sosial kapital, noe som også kan virke isolerende i noen tilfeller. Deltakerne brukte imidlertid sine nettverk aktivt, og flere fortalte at de hadde funnet arbeid gjennom disse nettverkene. Menighetene hadde likevel lite samarbeid med lokale organisasjoner eller andre trossamfunn.

1 INNLEDNING

Temaet for denne studien er kristne migrantmenigheter og deres betydning for de migrantene som deltar i dem. Rapporten er basert på en kvalitativ undersøkelse av fem migrantmenigheter som holder til i Oslo. Disse er Ethiopian Evangelical Church in Oslo, Filipino Christian Church in Oslo (FCC), den spansktalende gruppen i Salemkirken, Oslo International Charismatic Church (OICC) og St. Olav menighet.

Det er rimelig å anta at den lutherske majoritetskirken, Den norske kirke, tidligere har hatt en samlende og identitetskapende funksjon i Norge, spesielt gjennom sine ritualer, både overgangsritualer og ritualer ved kriser og katastrofer. Innvandringen og det voksende religiøse mangfoldet utfordrer imidlertid denne integrerende funksjonen.

De siste 5-10 årene har det vært utført en rekke studier av den betydningen religion kan ha for innvandreres tilpasning i et nytt samfunn (Austigard 2008:15). I flere av disse studiene er det blitt lagt vekt på barn, ungdom og kvinner. Blant spørsmålene som er tatt opp er kvinners deltakelse i samfunnet og i religiøse institusjoner, og identitetsdannelse blant etterkommere av innvandrere. Andre studier har fokusert på trossamfunnenes betydning for migranter, organisasjonsform, religiøse ledere og deres holdninger til samfunnet (Døving og Thorbjørnsrud 2012; Jacobsen 2002; Munzoul 2005; Vogt 2000; Østberg 2003). Flere av disse studiene handler imidlertid først og fremst om muslimske trossamfunn, og det er få som undersøker kristne migrant trossamfunn. Dette til tross for at ca 60 prosent av migranter som kommer til Norge er fra kristne land og de fleste migranter regnes som å tilhøre kristendommen (Statistisk Sentralbyrå 2010).

Hensikten med denne studien er å gi et innblikk i kristne migrantmenigheter. Rapporten tar mer konkret for seg et lite utvalg kristne menigheters organisering og profil, medlemssammensetning, møter og aktiviteter, og deres sosiale engasjement. I rapporten betegner jeg som regel deltakerne i menigheten som deltakere, ikke medlemmer. Årsaken til dette er at ikke alle som deltok i gudstjenester og på aktiviteter i regi av menighetene var registrerte medlemmer. Likevel ble alle som deltar regelmessig som regel regnet som en del av menigheten, både av pastorene/prestene og informantene som selv var medlemmer.

Når det gjelder menighetenes organisering og profil vil jeg undersøke hva slags organisasjonsmodeller menighetene benytter, hva som ligger til grunn for deres måte å organisere menighetene på og gi et innblikk i hvem lederne er. Med hensyn til medlemssammensetning, møter og aktiviteter, ønsker jeg å se på hvilke grupper av migranter de fem menighetene som inngår i denne undersøkelsen rekrutterer, hvilken betydning språk, kultur og etnisitet har i menighetene, og hvilken betydning medlemmene eller deltakerne sier at menighetene har for dem. Til slutt skal jeg se på menighetenes sosiale engasjement. Her vil jeg se på hvilken hjelp menighetene gir til sine medlemmer og deltakere, og da spesielt nye migranter, i hvilken grad menighetene bidrar til integrering eller isolasjon for sine deltakere, og i hvilken grad menighetene engasjerer seg i samfunnsspørsmål.

Det er utført mye forskning i Norden knyttet til sosial kapital, men lite av dette er knyttet til migrasjon og religion (Furseth 2008:151). Jeg benytter teori om sosial kapital, slik den blant annet er formulert av Robert D. Putnam (2000), og benyttet i studier av migrant trossamfunn i Washington DC

(Foley og Hoge 2007). Mer presist ønsker jeg å se om skillet mellom sammenbindende (bonding) og brobyggende (bridging) sosial kapital kan være fruktbart i denne studien.

I tillegg vil funn jeg kommer frem til her bli sett på i lys av andre empiriske studier om migrant trossamfunn i USA (Warner og Wittner 1998; Ebaugh and Chafetz 2000, 2002; Foley og Hoge 2007), Europa (Haar 1998; Adogame 2003; Jansen og Stoffels 2006), samt Norden (Nordin 2004; Munch-Fairwood 2004) og Norge (Hansen 2007; Horn-Hanssen 2007; Austigard 2008; Loga 2011).

Denne undersøkelsen bygger på en kvalitativ undersøkelse av fem migrantmenigheter i Oslo utført høsten 2011. Totalt ble 22 pastorer/prester, mellomledere og medlemmer intervjuet. Utvalget av menighetene er strategisk valgt, og består av fire pinsemenigheter og en katolsk menighet. Menighetene har deltakere med ulike nasjonaliteter og etnisk bakgrunn. Utvalget er lite, men det kan likevel vise noen tendenser som kan være utgangspunkt for videre forskning på feltet. I tillegg til intervjuene ble noe deltakende observasjon gjort på utvalgte møter og aktiviteter. Studien er også basert på skriftlig materiale fra menighetens hjemmesider og arkiv. Jeg kombinerte temasentrert og personsentrert tilnærming i analysen.

I det følgende vil jeg først presentere noen sentrale begreper om sosial kapital teori før jeg redegjør og drøfter empiriske undersøkelser om migrant trossamfunn. Deretter redegjør jeg for problemstillingene og metode. Etter dette følger analysen, som er delt inn i tre kapitler, som omhandler menighetenes organisering og profil, medlemssammensetning, møter og aktiviteter, og menighetenes sosiale engasjement. Rapporten avsluttes med en presentasjon og diskusjon av hovedfunnene.

2 TEORI OG BEGREPSAVKLARING

I dette kapitlet skal jeg redegjøre kort for noen samfunnsvitenskapelige begreper og teorier som skal utgjøre bakteppet for studien. Integrering har blitt et honnørord som har blitt brukt de siste 30 årene for å beskrive hvordan en moderne stat skal innlemme sine nye borgere (Brochmann 2006: 32). I dagens innvandringsdebatt brukes begrepet i ulike betydninger, og noen vil også hevde at det i realiteten brukes for å beskrive assimilering. Her presenterer jeg begrepet slik det er forstått av den norske sosiologen Grete Brochmann. Sosial kapital som idé kan spores tilbake til en av sosiologiens grunnleggere, Emile Durkheim, men den første som gjorde en systematisk analyse av begrepet var sosiologen Pierre Bourdieu på 1980-tallet. Her skal jeg kort presentere teoriene til Bourdieu og statsviteren Robert D. Putnam.

2.1 INTEGRERING

Integrering er, i følge den norske sosiologen Grete Brochmann, en prosess som har som mål å oppnå sosialt samhold og samfunnsmessig stabilitet. Integrering er en lærings- og tilpasningsprosess til samfunnets dominerende normer og verdier. Gjennom integreringen skal individet bli bundet til samfunnet økonomisk og sosialt, og det skal skapes tilhørighet og lojalitet (Brochmann og Kjeldstadli 2008:230).

Med integrering menes gjerne det å kunne beholde særtrekk ved egen kultur, men likevel delta i arbeidslivet, på boligmarkedet og på sosiale arenaer i mottakerlandet, på lik linje med resten av befolkningen (Djuve og Friberg 2004:16). I Norge har det blitt lagt mest vekt på integreringstiltak som har til hensikt å få migranter ut i betalt arbeid. Arbeid og utdanning anses som sentrale arenaer for kontakt mellom migranter og majoritetsbefolkningen, utgangspunktet for økonomisk selvstendighet og, ikke minst, en nødvendighet for at en omfattende og dyr velferdsstat kan opprettholdes og ha legitimitet (Brochmann og Kjeldstadli 2008:227).

2.2 SOSIAL KAPITAL

Den franske sosiologen Pierre Bourdieu (1986) presenterer tre former for kapital, kulturell, økonomisk og sosial kapital. Her skal jeg se nærmere på den sistnevnte. Han definerer sosial kapital som en ressurs individer har tilgang til gjennom sosiale relasjoner og nettverk. Samtidig kan disse forholdene være mer eller mindre varige og etablerte, og kan variere i kvalitet og kvantitet.

Bourdieu (1986:248-249) mener at sosial kapital oppstår som et resultat av bevisste investeringsstrategier. Gjennom medlemskap i grupper, der det er gjensidige forpliktelser og anerkjennelse, kan disse sosiale forbindelser omdannes til sosial kapital.

I følge Bourdieu består sosial kapital både av faktiske og potensielle ressurser som er knyttet til medlemskap i en gruppe. Mengden og kvaliteten av den sosiale kapitalen er avhengig av medlemmenes økonomiske og kulturelle ressurser. Bourdieu mener derfor at grupper med privilegerte mennesker genererer mest sosial kapital. Bourdieu har senere blitt kritisert for å overse betydningen sosial kapital har for marginaliserte grupper i samfunnet (Field 2003:20).

Robert Putnam (1993:19; 167-173) ser på sosial kapital som evnen hvert individ har til å skape relasjoner og gå inn i nettverk. Dette betyr at sosial kapital er en ressurs som individet har med seg, og som de kan benytte for å realisere mål. Mens Bordieu er opptatt av den sosial kapitalens betydning for enkeltindivider, ser Putnam også på hvilken samfunnsmessig funksjon sosial kapital har. Han mener at sosial kapital fører til økt tillit, felles sosiale normer og bedre samarbeid, og at dette er viktige trekk for et velfungerende samfunn.

Putnam (2000:22-23) skiller mellom sammenbindende (bonding) og brobyggende (bridging) sosial kapital. Sammenbindende sosial kapital er den formen for sosial kapital som bidrar til å skape gjensidighet og solidaritet innad i et samfunn, men som kan virke ekskluderende på andre. Brobyggende sosial kapital bidrar til å knytte sammen grupper som i utgangspunktet er forskjellige. Denne formen for sosial kapital øker tilgangen til eksterne ressurser og informasjon, og er av natur inkluderende.

Religion og spiritualitet er klassifisert blant ressursene for sosial kapital, både hos Bourdieu og Putnam. Det har blitt utført mye forskning knyttet til sosial kapital i Norden, men ikke knyttet til religion og trossamfunn (Furseth 2008: 151). Gjennom denne rapporten ønsker jeg derfor å se nærmere på ledere og medlemmer av trossamfunnene i utvalget med utgangspunkt i disse forståelsene av sosial kapital.

3 TIDLIGERE FORSKNING PÅ FELTET

Her vil jeg redegjøre for noen relevante empiriske studier om religion og migrasjon, med spesielt fokus på kristne migranter. Disse studiene er utført i både USA og flere land i Europa, blant annet England, Nederland, Danmark, Sverige og Norge. Studiene omhandler tema som religion, integrering, identitetsdannelse, verdier og kultur. De amerikanske studiene er først og fremst store komparative undersøkelser som tar for seg flere trossamfunn, mens de europeiske studiene jeg omtaler, først og fremst dreier seg om kristne migrantmenigheter.

3.1 STUDIER OM MIGRANT TROSSAMFUNN I USA

I USA har det blitt gjort flere store undersøkelser om migrant trossamfunn de siste ti årene. Disse studiene har fokusert på de nye innvandrergruppene fra Asia, Latin-Amerika, Øst-Europa og Afrika. Her skal vi se spesielt på tre komparative studier. Den første er studien til de amerikanske sosiologene Stephen Warner og Judith Wittner (1998). Deretter skal jeg redegjøre for de to studiene til sosiologene Helen Rose Ebaugh og Janet Chafetz (2000/2002). Den siste studien jeg skal redegjøre for, er studien til statsviteren Michael W. Foley og sosiologen Dean R. Hoge (2007).

Stephen Warner og Judith Wittner

På slutten av 90-tallet ledet Stephen Warner og Judith Wittner prosjektet New Ethnic and Immigrant Congregations Project (NEICP), som bygger på ti casestudier av muslimske, kristne (protestantiske og katolske), Voodoo, jødiske, hinduistiske og rastafariske trossamfunn, med bakgrunn fra Iran, Yemen, India, Korea, Guatemala, Mexico og Haiti. Trossamfunnene var lokalisert i ulike stater i USA. I tillegg til intervjuer ble det også foretatt noe deltakende observasjon (Warner og Wittner 1998:13).

Undersøkelsene viste at religionen var av stor betydning for nye innvandrergrupper som kom til USA, der deltakelse i trossamfunn ble avgjørende for bevaringen av deres kulturelle identitet (Warner og Wittner 1998:17). Migrantene kombinerte ofte elementer fra sine hjemland med det amerikanske. Dette skjedde blant annet ved at de dannet sine egne religiøse fellesskap, hvor de tok vare på språk og tradisjoner, samtidig som de tilpasset seg det amerikanske samfunnet ved at de organiserte sine religiøse fellesskap etter amerikanske modeller. I denne tilpasningsprosessen kom de i kontakt med andre etablerte trossamfunn i det amerikanske samfunnet (Warner og Wittner 1998:3, 21).

Studien viste også at det fantes ulike typer konflikter i menighetene som hadde å gjøre med generasjon, kjønn og forholdet mellom nykommere og etablerte innvandrere. Mange av ungdommene hadde lite kjennskap til tradisjoner i foreldrenes hjemland og opplevde menighetene som lukket, og at menighetene ikke appellerte til dem. Foreldrene ønsket derimot å beholde deler av sin kultur og tradisjoner, og formidle dette videre. Når det gjaldt kjønn opplevde mange innvandrermenn å miste status i det amerikanske samfunnet, blant annet på grunn av en vanskelig arbeidssituasjon. I menighetene kunne de derimot gjenreise deler av sin tidligere status ved at de fikk lederverv og anerkjennelse. Det kunne også oppstå konflikter mellom nyankomne og etablerte innvandrere, der nyankomne ofte hadde et annet syn på det amerikanske samfunnet enn de etablerte innvandrerne, som hadde vært i USA lenge og tilpasset seg i større grad (Warner og Wittner 1998:25).

Casestudiene viste også at migrant trossamfunnene var en arena hvor ulike typer migranter kunne finne hjelp og støtte. Ved å delta i disse trossamfunnene var de med på å bygge nettverk som var avgjørende for deres sosiale og økonomiske fremtid i det amerikanske samfunnet (Warner og Wittner 1998:187-189).

Helen Rose Ebaugh og Janet Chafetz

Helen Rose Ebaugh og Janet Chafetz (2000:10-15) konkluderte på bakgrunn av en komparativ studie RENIR I (Religion, Ethnicity and New Immigrants Research,) av flere migrant trossamfunn i Houston, Texas at religionen spilte en viktig rolle for migranter i møte med det amerikanske samfunnet. Studien var basert på ulike typer data, både kartlegging av migrant trossamfunn i Houston, telefonintervju av medlemmer i trossamfunnene, gruppeintervju av medlemmer, deres barn og ledere i trossamfunn, og feltarbeid i tretten menigheter. Ebaugh og Chafetz fokuserte på trossamfunn med tilknytning til Kina, Mexico, Korea, Hellas, Vietnam, Argentina, Pakistan, India og multietniske trossamfunn.

Studien viste at migrant trossamfunnene hadde en tendens til å organisere seg etter to ulike modeller. Den første modellen, menighetsstruktur (congregational structure), kjennetegnes ved at menighetene opererer med medlemskap, et styre sammensatt av lekfolk, komiteer ledet av lekfolk, en åndelig leder/pastor som er valgt lokalt og medlemmer som finansierer trossamfunnets virksomhet (Ebaugh og Chafetz 2000:49). Den andre modellen, samfunnshus (community center) var karakterisert av at trossamfunnene, i tillegg til å forvalte religiøse riter, fungerte som en møteplass som ble brukt til nasjonale feiringer, utdanningsformål, praktisk hjelp, sosiale arrangementer og at menighetene tilbød medlemmene sosiale og materielle ressurser (Ebaugh og Chafetz 2000:55-56). De fleste trossamfunnene kombinerte de to modellene. I disse menighetsstrukturene fikk kvinner mulighet til aktiv deltakelse. Mange av de frivillige var kvinner, og de spilte en viktig rolle, selv om det var flest menn i lederrollene (Ebaugh og Chafetz 2000:59, 64-65).

Undersøkelsen viste at mange av trossamfunnene tilbød en aller annen form for formell eller uformell velferdstjeneste, som i de fleste tilfeller var rettet mot medlemmene. Mesteparten av hjelpen ble gitt gjennom uformelle nettverk. Det var kun de kristne trossamfunnene som hadde formelle velferdsprogrammer. Dette forklarte Ebaugh og Chafetz med at omtrent halvparten av trossamfunnene som ikke ga så mye økonomisk hjelp, hadde medlemmer som ikke hadde slike behov. De var godt utdannet og hadde fast jobb (human capital) når de kom til USA. Dette gjaldt blant annet de muslimske trossamfunnene. En annen grunn var at lederne og de fleste medlemmene ikke så på dette som sin oppgave (Ebaugh og Chafetz 2000:72-79).

Undersøkelsen viste også at trossamfunnene hadde en stor betydning for innvandrere når det gjaldt bevaring og formidling av kultur fra deres hjemland til neste generasjon, for eksempel gjennom matlaging og feiring av høytider. Det kom frem at mange deltok her fordi det ga dem en opplevelse av kontinuitet og mulighet til å bruke morsmålet sitt. Mens førstegenerasjons migranter søkte religiøse fellesskap knyttet til nasjonal identitet, opplevde mange etterkommere at menighetene ikke appellerte til dem (Ebaugh og Chafetz 2000:80-99).

Med utgangspunkt i RENIR I undersøkte Ebaugh og Chafetz (2000) migrant trossamfunnenes bånd til medlemmenes opprinnelsesland. Den nye studien (RENIR II, *Religion Across Borders*) tok utgangspunkt i kvalitativ datainnsamling i syv strategisk valgte trossamfunn (Ebaugh og Chafetz

2002:6-11). Denne studien viste at det foregikk en utveksling av økonomiske ressurser, religiøse verdier og praksiser både på individ- og organisasjonsnivå mellom migranter i USA og deres opprinnelsesland. Trossamfunnene fungerte blant annet som et sted der migrantene møttes, utvekslet informasjon, og holdt hverandre informert om forholdene i hjemlandet. De hjalp også hverandre med å bringe gaver og penger til familien når noen skulle reise på ferie til hjemlandet (Ebaugh og Chafetz 2002:97).

Ebaugh og Chafetz (2002:6, 108, 190) fant at migrantene kom til USA med religiøse tradisjoner fra hjemlandet som de praktiserte, men at de ofte reiste tilbake for å gjennomføre riter. Etter hvert begynte migrantene å hjelpe menighetene i hjemlandet. De brukte også det de hadde lært i USA i menighetene i hjemlandet, og på den måten påvirket de religiøse verdier og praksiser i hjemlandet.

Michael Foley og Dean Hoge

En liknende komparativ undersøkelse ble gjennomført av sosiologene Michael Foley og Dean Hoge (2007). Deres undersøkelse var hovedsakelig en studie av 200 trossamfunn i Washington DC. Utvalget bestod av katolske og protestantiske menigheter med migranter fra El Salvador, protestantiske og katolske menigheter, og buddhistiske templer med innvandrere fra Korea og Kina, hinduistiske templer og fellesskap med sikher fra India, protestantiske og katolske menigheter med innvandrere fra vest-Afrika, og muslimske trossamfunn med medlemmer fra mange ulike land (Foley og Hoge 2007:4,16-18).

Foley og Hoge (2007:19, 31) fokuserte på hvor mye og hva slags sosial kapital migrantmenighetene hadde. Alle trossamfunnene i undersøkelsen viste seg å produsere sosial kapital, men i varierende grad og form. Flere katolske, protestantiske, muslimske og sikh trossamfunn hadde både sammenbindende og brobyggende sosial kapital. Disse trossamfunnene viste sterke bånd mellom medlemmene. I tillegg hadde de gode forbindelser og samarbeidet med flere organisasjoner og institusjoner. De små konservative protestantiske menighetene skapte imidlertid et sterkt solidarisk bånd mellom medlemmene, og genererte dermed mer sammenbindende sosial kapital. Deres sterke interne solidaritet og ekskluderende holdninger, førte til at disse menighetene lukket seg for omgivelsene og produserte lite brobyggende sosial kapital. Det var også noen trossamfunn som genererte lite sosial kapital fordi de hadde mest fokus på det rituelle og fungerte som ”houses of worship” (Foley og Hoge 2007:19).

Et viktig funn i undersøkelsen var at verdien av den sosiale kapitalen økte i trossamfunn når medlemmene hadde ulik sosioøkonomisk status, fordi deltakerne brakte med seg forskjellige typer ressurser. Menigheter med mindre ressurssterke medlemmer hadde færre mulighet til å bruke nettverk for å gi medlemmene tilgang til viktige ressurser i samfunnet, som blant annet arbeid og utdanning, enn de som hadde ressurssterke medlemmer. Derfor mente Foley og Hoge at de ressurssterke menighetene hadde mer brobyggende sosial kapital enn de mindre ressurssterke menighetene (Foley og Hoge 2007:92, 107).

Trossamfunnenes engasjement i sivilsamfunnet varierte sterkt. De katolske og protestantiske menighetene og moskeene var de trossamfunnene som var mest involvert i aktiviteter, sosialtjenester og frivillige organisasjoner rettet mot lokalsamfunnet, og oppmuntret medlemmer til å være gode borgere og en del av det lokale sivilsamfunnet. De små evangeliske menighetene var mye mindre aktive når det gjaldt engasjement i lokalsamfunnet, men engasjerte seg i saker i

forbindelse med hjemlandet eller problemstillinger knyttet til deres egen etniske gruppens juridiske situasjon i USA. Pastoren eller lederens interesser og engasjement virket også å være avgjørende for trossamfunnenes prioriteringer og deltagelse i lokalsamfunnet (Foley og Hoge 2007:20, 130).

Mens de katolske og protestantiske migrantmenighetene var mer engasjerte i samfunnsspørsmål enn de fleste etablerte katolske og protestantiske kirkene i USA, var menigheter med afrikanske og salvadoranske migranter de menighetene som var mest engasjerte i politisk aktivitet. I følge Foley og Hoge skyldtes dette blant deres juridiske status og deres behov for sosialtjenester (Foley og Hoge 2007:119-120). Foley og Hoge (2007:225) hevdet at deres funn ikke tydet på at det foregikk noen klare tilpasninger til de amerikanske organisasjonsformene, slik Warner og Wittner (1998) og Ebaugh og Chafetz (2000) har hevdet. De mente at selv om deres funn pekte på noen av de sammen tendensene som Warner og Wittner (1998) og Ebaugh og Chafetzs (2000) studier pekte på, var flere av funnene i disse studiene ikke entydige eller ikke til stede i denne studien. Selv om lekfolk inntok en viktig rolle i migrantmenighetene og menighetene fikk en annen betydning for migrantene enn trossamfunnene i hjemlandet, mente Foley og Hoge at dette ikke var nok til å hevde at det skjedde en tilpasning i alle menighetene. Menighetenes deltakelse i det amerikanske samfunnet var mer sammensatt og de representerte et stort mangfold av kulturer, språk, mennesker med ulik utdannelsesbakgrunn, ulike organiseringsformer og religiøse trosoppfatninger. I tillegg viste de at migrantene også påvirket de amerikanske religiøse institusjonene, som overtok ulike riter, liturgiske tradisjoner og organiseringsformer fra migrantenes hjemland.

Avslutning

Disse studiene kan tyde på at migrant trossamfunn kan spille en viktig rolle i mange migranters liv. Trossamfunnene bidrar til å skape kontinuitet, både i deltakernes egne liv og mellom generasjoner. De skaper ofte samhold med andre fra samme opprinnelsesland eller område. Likevel kan det oppstå splittelse og konflikter. Det er et viktig skille mellom førstegenerasjons migranter og etterkommere. Disse har ulike behov og møter ulike utfordringer i samfunnet. Mens mange førstegenerasjons migranter søker religiøse fellesskap knyttet til sin nasjonale identitet, har mange etterkommerne en mindre etnisk tilnærming til de religiøse fellesskapene.

Selv om mange trossamfunn kan hjelpe migranter til å oppleve kontinuitet og bevare tradisjoner fra sine opprinnelsesland, kan de også være en arena som fremmer integrering og deltakelse i samfunnet. Dette kan blant annet skje ved at nyankomne kommer inn i arbeidsmarkedet ved hjelp av kontakter i menigheten, og at kvinners rolle forhandles i menigheten, på tross av det er menn som innehar lederroller. Trossamfunnene bidrar til å forme en sammensatt identitet, ved å kombinere migranters kultur og religiøsitet med amerikanske organisasjonsformer.

Selv om alle disse studiene omtaler ”migranter” som én kategori, tar de høyde for faktorer som kjønn, økonomi, utdannelse, organiseringsform, klasseskiller, forskjeller mellom generasjoner, og viser dermed at sammensetningen av individer er like avgjørende som religion og kultur. Foley og Hoge (2007) og Ebaugh og Chafetzs (2000/2002) peker på at de ulike menighetene var preget av forskjellige grupper. For eksempel var latinamerikanske menigheter preget av papirløse og fattige migranter fra Mexico og El Salvador, mens asiatiske menigheter i stor grad bestod av arbeidsmigranter med god utdannelse og stabil økonomi. Foley og Hoge hevder også at menigheter som var sammensatt av fattige nye migranter, stilte svakere enn menigheter som hadde flere etablerte, velutdannede og velstående migranter.

Studiene viser videre at migrant trossamfunn er viktige institusjoner for migranter i integreringsprosessen. På tross av at mange trossamfunn har sterk tilknytning til migrantenes opprinnelsesland, deltar de i lokalsamfunnet ved å hjelpe sine medlemmer sosialt, åndelig, psykologisk, økonomisk og i mange tilfeller juridisk. På denne måten påvirker trossamfunnene sine medlemmers deltagelse i deres nye hjemmeland. Det finnes imidlertid risiko for at menighetene legger for mye vekt på intern soliditet og etniske faktorer, og at mange aktiviteter bidrar til å hindre at nyankomne blir integrert i det amerikanske samfunnet.

Mens Warner og Wittner (1998) og Ebaugh og Chafetzs (2000) studier fokuserer på migrant trossamfunnenes tilpasninger til det amerikanske samfunnet, ser Foley og Hoge (2007) mer på trossamfunnenes samfunnsengasjement og den rollen de spiller i det amerikanske sivilsamfunnet. De er ikke bare opptatt av å vise hvordan trossamfunnene tilpasser seg, men hvordan de bidrar til og påvirker det amerikanske samfunnet. De ser ikke bare på de ulike måtene trossamfunnene bygger sosial kapital blant sine medlemmer, men de undersøker den sosiale kapitalen nyankomne innehar når de kommer til USA, og mener at den er en viktig faktor for integrering og bidrag til det amerikanske samfunnet.

Foley og Hoge (2007) er opptatt av at det var store variasjoner når det gjaldt hvor mye trossamfunnene bidro til å integrere nye migranter i det amerikanske samfunnet. Det var ikke alle menighetene som kunne hjelpe eller hadde den sosiale kompetansen til å gjøre det. Menighetenes innsats når det gjaldt å fremme integrering var avhengig av faktorer som religiøs tradisjon, organisasjonsform og demografiske kjennetegn i de ulike innvandregruppene.

Studien til Ebaugh og Chafetz (2002) har hovedfokus på forholdet mellom migrant trossamfunn i USA og i medlemmenes hjemland, og hevder blant annet at migrantene tok med seg amerikanske religiøse former til hjemlandet etter at de har etablert seg i USA. Andre studier (Levitt 2007) legger i større grad vekt på hvordan religiøse praksiser som migrantene tar med seg påvirker det religiøse landskapet i USA. Warner og Wittner (1998) og Foley og Hoge (2007) forholder seg i mindre grad til de transnasjonale forbindelsene som skapes som følge av migrasjonen, og den eventuelle påvirkningen som skjer.

En kritikk som kan rettes mot studiene, spesielt studiene til Ebaugh og Chafetz (2000) og Warner og Wittner (1998), er at de gir inntrykk av at trossamfunnenes tilpasning til ”amerikanske organiseringsmodeller” må forstås som en form for tilpasning til det amerikanske samfunnet. Det er mulig å anta at mange protestantiske og katolske innvandrere kjenner til disse organiseringsmodellene fra hjemlandet. Kristne innvandrere fra Korea, Kina, Mellom-Amerika og Karibien er i stor grad et resultat av amerikanske misjonsbevegelse, og man kan derfor spørre seg om hvor eller når disse ”tilpasningene” har skjedd.

Videre er det rimelig å reise spørsmålet om studiene overvurderer religion og trossamfunnenes betydning for migranter. Dette kan komme av at alle informantene er hentet fra trossamfunn. Det er ikke slik at alle migranter blir religiøse når de kommer til nye land. For mange migranter kan migrasjonen fører til at de distanser seg fra religionen og trossamfunnene. Et spørsmål disse studiene ikke diskuterer er hvor representative disse informantene er for migranter i USA.

3.2 STUDIER OM MIGRANT TROSSAMFUNN I EUROPA

Den store økningen av innvandring fra Afrika og Asia har ført til en mengde undersøkelser om religionens betydning for migranter. De siste 10-15 årene har europeiske forskere fått økt interesse for religiøsitet i ulike trossamfunn. I denne sammenhengen har studier om migranter med bakgrunn fra muslimske land vært i flertall. Men det finnes også ulike empiriske undersøkelser om buddhister, hinduister og sikher (Furseth og Repstad 2003:208). Studier om kristne migranter har også de siste årene utviklet seg til å bli et stadig viktigere forskningsfelt innefor flere disipliner, blant annet teologi, religionsstudier, antropologi, sosiologi, historie og statsvitenskap. Sentrale temaer i disse studiene har vært kontinuitet og endring (Nordin 2004), interaksjon mellom kirkene i hjemlandet og i Vesten (Frederiks og Pruiksma 2010), transnasjonale forbindelser (Shen 2010), migrasjon og rettferdighet (Jackson og Passarrelli 2008), kirker og integrering (Prill 2008), sammensatte identiteter (Jansen og Stoffels 2006), likestilling og kvinners rolle (Falola 2009), forhold mellom ulike minoritetsgrupper og økumeniske nettverk (Adogame 2003) og misjon ”i revers” (Haars 1998; Ludwig og Asamoah-Gyadu 2011).

Jeg skal redegjøre for tre av disse studiene. Den første er en kvalitativ studie fra Nederland som er en av de første europeiske studiene som påpeker den sosiale betydningen som kristne migrantmenigheter har for migrantene (Haars: 1998). Den andre er en kvalitativ undersøkelse av Afe Adogame (2003) om afrikanske migrantmenigheter i England og Tyskland. Den tredje studien er en studie om migrantmenigheter i Nederland, og er skrevet av Mechteld Jansen og Hijme Stoffels (2008).

Gerrie ter Haar

Den nederlandske religionsviteren Gerrie ter Haars (1998) studie av kristne migranter med bakgrunn fra Ghana, er basert på en undersøkelse av 40 migrantmenigheter i Amsterdam som tilhørte organisasjonen ”African Initiated Churches” (AIC). Studien hadde særlig fokus på den eldste og største menigheten ”The True Teachings of Christ’s Temple Church”.

Ter Haar (1998:6, 12, 45) viste at menighetene spilte en viktig sosial rolle for sine medlemmer. De fungerte blant annet som en sentral møteplass hvor migranter søkte støtte. Her følte medlemmene seg hjemme og ble inkludert i et fellesskap. Ter Haar (1998: 104) fant at pastorene i afrikanske migrantmenigheter i Nederland ofte blir sett på som profeter av menighetens medlemmer. Dette ga pastorene stor innflytelse over medlemmene, fordi deres posisjon legitimeres ut fra en tanke om at Gud har utvalgt dem for denne tjenesten. Mange afrikanske menigheter har ledergrupper de kaller eldsteråd. Disse kjennetegnes ved at deres autoritet knyttes til lang erfaring, og de har ofte en opphøyd stilling i menigheten. Selv om hovedpastoren sitter med stor makt, siden han selv velger sin ledergruppe, har også ledergruppen en stor reell innflytelse i menigheten. Disse fungerer gjerne som pastorens ”høyre hånd” (Haar 1998:106).

Ter Haars kritiserte den nasjonale sentrale kirken i Nederland for å ha en ekskluderende holdning, eller det hun kalte ”en moderne form for rasisme” i deres forhold til kirker dannet av afrikanere. Hun hevdet at migranter med afrikansk bakgrunn historisk sett har blitt tillagt en identitet de ikke er komfortabel med og ikke kjenner seg igjen i. På den måten blir de ekskludert og adskilt fra

fellesskapet. Denne ”afrikaniseringen” begrenser andre sider ved migrantenes identitet, som for eksempel kristne i Europa (Haar 1998:161-167).

Afe Adogame

Den britiske religionshistorikeren Afe Adogame (2003) har undersøkt nettverket mellom ulike afrikanske kristne bevegelser i England og Tyskland. Undersøkelsen er basert på data fra arkivmateriale, internettsider og tidligere studier. Intervjuer fra aviser og blader ble også benyttet.

Adogame hevdet at mange migrantmenigheter som var en del av nettverket ”African New Religious Movements” (ANRMs) identifiserte seg med nettverkets ideal om en global misjonsvirksomhet, selv om ikke alle delte dette idealet. En av grunnene for at menigheter og bevegelser ønsket å bli en del av et slikt nettverk, var et ønske om å vinne status, anerkjennelse og legitimitet i England og Tyskland og de dominerende kirkene der. Dersom de ikke ble en del av slike nettverk risikerte de å bli sett på som sekter eller kulter, og demonisert av europeiske kristne (Adogame 2003:31-32).

Det som ifølge Adogame (2003:31) var avgjørende for at menighetene ble en del av interreligiøse nettverk var ikke likhet i doktriner eller lederskapspreferanser, men at dette var steder der afrikanere kunne føle seg hjemme og ikke som utlendinger.

Migrantmenigheter i England har historisk sett spilt en viktig rolle for svarte engelskmenn og migranter (Adogame 2003:26-28). Etter 2. verdenskrig kjempet migrantmenighetene mot rasisme og segregering. De var sentrum for politisk kritikk mot myndighetene. Menighetene tok seg også ofte av barna hvite engelske kvinner hadde fått med svarte amerikanske soldater som var plassert i England, og som de adopterte bort.

Adogame (2003:29-30) fant også ut at mange kristne afrikanere og prester endret konfesjonstilhørighet eller trossamfunn når de kom til Europa, enten fordi de opplevde eksklusjon fra europeiske nasjonale kirker eller fordi de ikke kjente seg igjen i kirken som de i utgangspunkt tilhørte i hjemlandet. Studien tyder derfor på at både migrantenes religiøsitet og migrantmenighetenes organisering ble preget av medlemmenes migrantstatus.

Mechteld Jansen og Hijme Stoffels

Boken ”*A Moving God: Immigrant Churches in the Netherlands*”, redigert av teologen Mechteld Jansen og religionssosiologen Hijme Stoffels, består av en rekke mindre, empiriske studier utført av teologer og samfunnsvitere. Disse fokuserte på et utvalg av ikke-europeiske kristne migranter og deres mono- eller multietniske kirkesamfunn i Nederland. Studiene var først og fremst kvalitative, og det ble brukt både deltakelse i kirkenes aktiviteter, dokumentanalyse og intervjuer av ledere og medlemmer i migrantmenigheter fra ulike byer i Nederland (Jansen og Stoffels 2006:3).

Et av funnene i denne undersøkelsen var at de fleste tjenester som migrantmenighetene tilbød var rettet mot medlemmene, men menighetene var også engasjert i andre samfunnsspørsmål og ga hjelp til for eksempel hjemløse (Jansen og Stoffels 2006:37). Afrikanske migrantmenigheter tilbød ofte hjelp og støtte til papirløse migranter. Flere afrikanske pastorer var kritiske til innvandringspolitikken i Nederland og måten papirløse ble behandlet på av politiet. På tross av at menighetene hadde sine egne tanker om innvandringspolitikken, hadde de imidlertid begrenset tilgang til den offentlige

sfære, og hadde derfor i liten grad mulighet til å påvirke innvandringspolitiske beslutninger (Jansen og Stoffels 2006:52, 54-55).

Den viktigste funksjonen migrantmenighetene hadde var at de fungerte som ”hjem” og ”familie” for migranter, som befant seg langt fra familiemedlemmer og hjemland og opplevde migrasjonsperioden som vanskelig (Jansen og Stoffels 2006:69, 72).

Migrantmenighetene var kilde til sosiale, økonomiske og kulturelle aktiviteter. Flere hadde også ønsker om å forkynne for europeere. Dette ble kalt ”i revers”, og det synes å være få muligheter til å nå frem til ikke-kristne uten minoritetsbakgrunn (Jansen og Stoffels 2006:103).

Studien pekte også på at ungdommene ofte opplevde et konfliktfylt forhold til familie, kirke og skole. Moderne musikk var en sentral del av ungdomskulturen, og ungdommene i disse migrantmenighetene brukte musikk aktivt for å uttrykke sin tro (Jansen og Stoffels 2006:94, 171).

Jansen og Stoffels konkluderte med at på tross av at integrering er mye omdiskutert i Europa, var dette et tema som i liten grad ble diskutert i migrantmenighetene. Dette ble tolket som en konsekvens av menighetenes globaliserte perspektiv på evangelisering (Jansen og Stoffels 2006:224).

Avslutning

De studiene vi har sett på her tar i mer eller mindre grad høyde for migranters tendens til å delta i egne trossamfunn som en måte å opprettholde deres etniske identitet og oppleve kontinuitet på. Adogame (2003) og Jansen og Stoffels (2006) peker på at noen kristne migranter endrer konfesjon når de kommer til Europa. Grunnen er at migrantene ikke fant plass i de europeiske nasjonale kirkene og at de ønsket seg et sted hvor de følte seg hjemme.

I motsetning til de amerikanske studiene diskuterer de europeiske studiene i liten grad de sosiologiske og praktiske aspektene rundt migrantmenighetenes arbeid. Med unntak av den etniske og spirituelle betydningen som migrantmenighetene har for sine medlemmer, drøftes ikke den konkrete hjelpen de yter når det gjelder økonomisk støtte, veiledning om hvordan man søker jobb, språkopplæring og andre typer sosial hjelp migrantmenigheter gir. Flere av studiene (Jansen og Stoffels 2006; Adogame 2003) bærer preg av teologiske perspektiver, der de interessante sosiologiske funnene blir oversett.

Adogame (2003) og Haar (1998) er opptatt av den ekskluderende holdningen som mange europeiske samfunn og majoritetskirkene har i forhold til kristne migranter med bakgrunn fra Afrika. I disse to studiene kommer det frem fortellinger fra kristne migranter som har blitt henvist til menigheter hvor de ”passer bedre inn”, og fortellinger om migranter som har opplevd rasisme i menigheter. Studiene viser også at på tross av at migrantmenigheter og deres ledere er engasjert i ulike samfunnsmessige og politiske spørsmål, som for eksempel segregering og innvandringspolitikk, er det tydelig at de ikke har nok tilgang til det offentlige rom for å fremme sine synspunkter og påvirke samfunnet.

Flere av de europeiske studiene har til dels store metodiske svakheter. For eksempel mangler Jansen og Stoffels (2006) en samlet redegjørelse av utvalget. Likeledes redegjøres det ikke for metode i studiene til Haar (1998) og Adogame (2003). Dette fører til at det reises spørsmål om hvor representative migrantene og migrantmenighetene i utvalget er, og hvordan de har kommet frem til de konklusjonene de presenterer.

På tross av svakhetene representerer disse tre studiene bidrag til et felt som er lite forsket på i Europa. Studiene tar for seg migrantmenigheter i Nederland, England og Tyskland, men funnene kan også være interessante for andre europeiske land. Nederland, England, Tyskland og Norge har flere klare likheter, der landene har opplevd stor innvandring fra Afrika og Asia de siste tiårene, noe som har ført med seg nye utfordringer, samt en polariserende debatt om migranter. Denne konteksten gjør slike studier spesielt viktige.

3.3 STUDIER OM MIGRANT TROSSAMFUNN I NORDEN

De siste 5-10 årene har det vært utført flere nordiske studier som har belyst betydningen av religion for innvandreres tilpasning til et nytt samfunn (Tiilikainen and Lehtinen 2004; Jacobsen 2002; Munzoul 2005; Predelli 2003; Vogt 2000; Østberg 2003; Brömssen 2003; Bektovic 2004). I flere av disse studiene legges det vekt på barn, ungdom og kvinner. Blant spørsmålene som tas opp er kvinners deltakelse i samfunnet og i religiøse institusjoner og dannelsen av identitet for etterkommere av innvandrere. Disse studiene handler først og fremst om muslimske samfunn, og det er få studier som ser på kristne migranter.

En av de første studiene om kristne innvandrere i Norden er studien *"Religion in the life of refugees and migrants"* av den svenske sosiologen Orlando Mella (1994). Mella studerte religiøs deltagelse blant katolske chilenske migranter i Sverige. En annen undersøkelse av kristne migranter er utført av den svenske religionssosiologen Magdalena Nordin (2004). Hun forsket på religiøs endring blant migranter fra Chile som deltok i Jehovas vitner, Den katolske kirke og pinsebevegelsen i Sverige. Den danske teologen Birthe Munch-Fairwood (1994, 2004) har videre studert migrantmenigheters betydning for integrering i Danmark.

I det følgende skal jeg redegjøre for studiene til Nordin (2004) og Munch-Fairwood (2004).

Magdalena Nordin

Nordins (2004:44-45) studie var en analyse av en spørreundersøkelse med 371 svensk-chilenske deltakere. I tillegg intervjuet Nordin 23 svensk-chilenere fra Malmö- og Lundområdet. Hun intervjuet også 12 personer med god kjennskap til de chilenske gruppene i Sverige, samt foretok noe observasjon i menigheter hvor personer fra Chile deltok.

Ifølge Nordin (2004:270) førte migrasjonen til endringer i chilenske migranters måte å forholde seg til religion på. Migrasjon førte også til at de sosiale strukturene som var avgjørende for chilenske migranter forandret seg. Mens det i Chile var foreldrene, besteforeldrene, søsken, den katolske kirke og den politiske konteksten som var avgjørende for migrantenes religiøse oppfatning, ble ektefellen, det svensk-chilensk fellesskapet i Sverige og det å ha barn av sentral betydning for migrantene.

Undersøkelsen viste at de kristne migrant trosfellesskapene hadde en viktig sosial funksjon og var av stor betydning for medlemmenes etniske tilhørighet. De ble beskrevet som steder hvor migrantene kunne snakke sitt morsmål, møte mennesker med samme kulturelle bakgrunn og fikk hjelp i vanskelige situasjoner. Medlemmene i de svensk-chilenske menighetene hadde et sterkt bånd seg imellom, da menighetene ikke bare var bygd på religiøs tilhørighet, men også på språklig, kulturell og nasjonal tilhørighet. Disse fellesskapene var også små og veldig homogene (Nordin 2004:188-190).

Undersøkelsen viste at migrantene stort sett kom i kontakt med menighetene gjennom invitasjon fra familie og venner til religiøse riter. Mens kontakten med Svenska kyrkan skjedde gjennom blant annet politisk engasjement og folketelling, karakteriserte migrantene møtet med pinsebevegelsen som personlig, siden dette skjedde gjennom familie og venner som inviterte migranter til kirken. Samtidig hadde språket stor betydning for medlemmenes deltagelse og var noe som brakte mange til menighetene. Selv personer som ikke tilhørte noe trossamfunn kom i kontakt med menighetene på ulike måter på grunn av språket og kulturen (Nordin 2004:266-267).

Birthe Munch-Fairwood

Studien *"Andre stemmer. Migrantkirker i Danmark - set indefra",* redigert av religionspedagog Birthe Munck-Fairwood (2004) baserte seg i hovedsaklig på 33 intervjuer av prester og pastorer fra ulike migrantmenigheter, med ulike konfesjonell og etnisk bakgrunn. Utvalget besto av ortodokse, baptistiske, lutherske, katolske og pinsemenigheter med bakgrunn fra ulike land i Asia, Afrika, Latin Ameria og Øst-europa. Studien forsøkte å svare på spørsmålet om migrantmenigheter fremmer integrering for nyankomne i det danske samfunnet.

Undersøkelsen viste at migrantmenighetene i utvalget bidro til å fremme integrering, siden de bygde på de sammen kristne verdier som det danske samfunnet. Disse verdiene ble formidlet til de nyankomne og neste generasjon, noe som gjorde at migrantmenighetene ga en introduksjon til viktige aspekter i det danske samfunnet. Disse migrant menighetene ga også praktisk hjelp og et sosialt nettverk til migrantene. Nettverket førte i mange tilfeller til kontakt med danske organisasjoner og venner. Menighetene bidro videre til å styrke migrantenes åndelige liv og religiøse identitet og ga dem opplevelse av å være del av et fellesskap. Ledere for migrantmenighetene som etablerte seg i Danmark lærte også mye om hvordan det danske systemet fungerte, blant annet lærte de om organisasjonslovgivning, skatteregler og fradragsmuligheter i Danmark (Munch-Fairwood 2004:171).

Videre ble det påpekt at det fantes risiko for at migrantmenighetene bidro til å forsterke isolasjon blant migranter og fungerte som et sosialt senter eller en lukket minoritetsforening. Dersom mesteparten av ens nettverk og aktivitetstilbud finnes innenfor migrantmenigheten, vil dette kunne hindre en god integrering i samfunnet (Munch-Fairwood 2004:168).

Studien konkluderte med at migrantmenigheter også tiltrakk seg mange etnisk danske. Derfor representerte de nye former for samspill mellom migranter og dansker som kunne bidra til å skape nye og likeverdige modeller for integrering og felleskap. Disse modellene kunne fungere som eksempel for resten av det danske samfunnet (Munch-Fairwood 2004:172).

Avslutning

Nordins studie viser hvordan migrasjon kan føre til endring i religiøsitet blant svensk-chilenere. Endringen tar ulike former, der noen blir mer religiøse, andre endrer konfesjon, og noen blir mindre religiøst aktive. Migrantmenighetene reproduserer ikke religiøse former fra hjemlandet, men påvirkes av strukturer i mottakerlandet og situasjoner medlemmene befinner seg i som migranter. Faktorer som språk og etnisk tilhørighet er viktig for de som deltar i migrantmenighetene. Dette er noe som er påvist i andre studier fra USA (Warner og Wittner 1998; Ebaugh og Chafetzs 2002).

Munck-Fairwood gir en omfattende beskrivelse av migrantmenigheter i Danmark. Hun ser på i hvilken grad migrantmenighetene virker integrerende, men de utfordringer menighetene står overfor tas i liten grad opp. Hun drøfter ikke ulikhetene mellom kristendom i Danmark og de landene kristne migranter kommer fra. Det å lære om kristendom sees som synonymt med å lære om danske verdier. På tross av at kristendom kan antas å være et viktig fundament for det danske samfunnet, er det ikke slik at alle verdiene som det moderne danske samfunnet bygger på er verdier fra kristendommen.

Mens Nordin har en klar teoretisk ramme rundt studien, mangler studien til Munck-Fairwood dette. Studien til Munck-Fairwood er i større grad deskriptiv, og kan virke noe overflatisk i sine analyser. Analysen er også veldig kort, og drøfter i liten grad problematisk sider og andre forklaringer og konsekvenser. Metodologisk sett er det også stor forskjell mellom de to studiene. Nordin gir en omfattende redegjørelse av metode, utvalg og datamateriale. Dette mangler i stor grad i studien til Munck-Fairwood.

3.4 NORSKE UNDERSØKELSER OM KRISTNE MIGRANTMENIGHETER

De siste årene har det vært utført flere studier om migranters religiøsitet i Norge. Et viktig funn når det gjelder muslimsk religiøsitet i Norge (Vogt 2000) er at moskeen har en sentral plass i mange muslimske migranters liv. Det å kunne bruke eget morsmål var en viktig motivasjon for å danne moskeer. Disse ble betraktet av mange som et hjem, da mange migranter fikk hjelp her når de hadde problemer.

Det finnes ikke en oversikt over kristne migrantmenigheter i Norge, og det har blitt satt lite fokus på den store andelen kristne blant nye migranter. Ifølge en rapport fra den evangeliske kristne organisasjonen DAWN (2010:4-5) er det i dag omkring 150 migrantmenigheter i Norge, og rundt 90 av disse befinner seg i Oslo. De fleste migrantmenighetene her ligger nær sentrum, og gjennomsnittlig størrelse er på omkring 60 aktive medlemmer.

Det finnes imidlertid noen små undersøkelser om kristne migrantmenigheter i Norge, blant annet tre masteroppgaver (Hansen 2007; Horn-Hanssen 2007; Austigard 2008) og en upublisert bacheloroppgave (Fjermstad 2006). Disse ser blant annet på migrantmenighetenes organiseringsform, rolle for inkludering av nyankomne, identitetsdannelse, tilpasning og endring.

Eveline Hansen

Eveline Hansen (2007) gjennomførte en empirisk undersøkelse av menigheten ”Scandinavia Chinese Christian Church” (SCCC) i Oslo, i forbindelse med sin masteroppgave i religionssosiologi. Undersøkelsen var basert på kvalitative intervjuer av fire ledere og sju medlemmer i menigheten, samt deltakende observasjoner i en periode på seks måneder. Det ble også brukt en dokumentarfilm av NRK fra 1998 som handlet om menigheten som sekundærkilde.

Hansen viste at SCCCs organiseringsform hadde mange elementer fra de to ulike organiseringsmodellene, kalt menighetsstruktur (congregational structure) og samfunnshus (community center) (Ebaugh og Chafetz 2000). Denne menigheten ga lite praktisk hjelp til medlemmene, fordi velferdstjenestene det var behov for i stor grad ble dekket av statlige og kommunale ytelser (Hansen 2007: 82-83).

Hansen viste at mens mennene stor sett hadde ansvar for de praktiske oppgavene i menigheten, hadde kvinnene i større grad ansvar for de sosiale relasjonene. Mange medlemmer jobbet i restaurantbransjen, så her laget mennene mat når det var fellessamlinger. Kvinnene var omtrent like aktive som menn i denne menigheten. Dette var en konsekvens av innflytelse fra både norske og kinesiske likestillingsidealer. Medlemmer var en sammensatt gruppe med stor variasjon når det gjaldt blant annet utdannelse, økonomisk situasjon og politisk ståsted (Hansen 2007:83-84).

Ifølge Hansen var det kristne idealet om nestekjærlighet, samhold og medlemmenes etniske tilhørighet avgjørende for å opprettholde en samlet menighet, der felles etnisk tilhørighet ble ansett som den viktigste faktoren. Hansen viste at menighetens sammenbindende sosiale kapital lå i den felles kinesiske identiteten og de etniske aspektene som bidro til å holde medlemmene samlet. Hun fant også brobyggende sosial kapital, da menighetens økumeniske profil bidro til å etablere nettverk blant andre eksterne aktører i det norske samfunnet. Denne sosiale kapitalen fantes imidlertid kun blant lederne i menigheten. Likevel mente Hansen at menigheten som helhet gjorde seg nytte av de ressursene som lederne fikk tilgang til gjennom sine kontakter, da menigheten blant annet fikk tilgang til møtelokaler og økonomiske hjelp (Hansen 2007:84-86).

Fredrikke Horn-Hanssen

En annen undersøkelse om kristne migrantmenigheter er masteroppgaven i religionshistorie utført av Horn-Hanssen (2007). Denne undersøkelsen tar for seg filippinske katolikker i St. Olav kirke og deres forhold til nasjonal og religiøs identitet. Studien bygger på syv dybdeintervjuer, analyse av to katolske tidskrifter og noe observasjon fra messer i St. Olav kirke som foregikk på engelsk. Horn-Hanssen gjennomførte intervjuer med to prester og fem filippinske lekfolk, der en av prestene hadde bakgrunn fra Filippinene.

Horn-Hanssens undersøkelse viste at filippinerne var en sammensatt gruppe med ulik etnisk og språklig tilhørighet. De kom til Norge i ulike perioder og av ulike grunner. Menigheten pleide å delegere ansvaret for messer til de ulike gruppene. En dag hadde en av gruppene ansvar som medhjelpere i messen, og neste gang gikk ansvaret til en annen gruppe. Dette førte til en organisering med mange mindre grupperinger av filippinere i St. Olav menighet (Horn-Hanssen 2007:54). Samtidig var det en sterk sammenheng mellom deres identitet som filippinere og det å være katolsk, og dette ble forsterket etter at de kom til Norge. I Filippinene var identiteten knyttet til det lokale, mens identiteten i Norge ble knyttet til hele landet.

Et stort antall av filippinerne i St. Olav menighet deltok også i mer selvstedige karismatiske katolske institusjoner og bevegelser ledet av lekfolk, og disse hadde fokus på tradisjonelle filippinske verdier. Noen av disse institusjonene og bevegelsene hadde også en klart sosial profil og støttet mennesker på Filippinene, blant annet etter naturkatastrofer. Disse organisasjonene var også kilde til konflikt mellom de ulike grupperinger blant filippinerne i St. Olav menighet og mellom organisasjonene. Konfliktene handler blant annet om uenighet når det gjelder feiring av høytider og religiøse ritualer, og kan bunne i ulike tradisjoner fra Filippinene (Horn-Hanssen 2007:63, 77).

St. Olav menighet var en viktig arena for overføring av den filippinske kulturen. De fleste deltakere i menigheten var ungdommer, kvinner og barn, og de brukte mye tid sammen her. De gikk til menigheten for å møte venner og å være sammen med familie. Menigheten ble også en viktigere sosial arena for mange filippinere i Norge enn kirken hadde vært for medlemmene da de bodde på

Filippinene. Ifølge Horn-Hanssen var filippinske kvinner som var gift med norske menn mer opptatt av videreføring av kulturen enn andre filippinere. Dette kan ha sammenheng med at andre i stor grad tok vare på filippinske tradisjoner i familiesammenheng, og derfor ikke søkte dette like aktivt i menighetssammenheng. I regi av menigheten ble den filippinske uavhengighetsdagen feiret. Feiringen skjedde imidlertid ikke i kirkens lokaler, men i en park i sentrum av Oslo. Det at filippinerne så feiringen av nasjonaldagen i sammenheng med religionen var ikke nødvendigvis noe særegent for filippinere. I Norge skjer også den type kobling i forbindelse med feiring av nasjonale markeringsdager (Horn-Hanssen 2007:75, 81- 82).

Filippinsk-katolsk tro og tradisjoner har blitt ivaretatt i St. Olav menighet, men den har også gjennomgått tilpasninger og endringer i Norge. Messene foregikk både på engelsk og tagalog, og var preget av filippinske liturgiske tradisjoner. Et eksempel på hvordan tradisjoner endres var feiringen av Santacruzan, en religiøs feiring som ble feiret både blant filippinere i Norge og på Filippinene. På Filippinene var det kun eliten og deres barn som deltok i denne typen riter og det var status knyttet til deltakelse, mens alle som ønsket det deltok i Norge. Det skjedde også noen tilpasninger når det gjaldt andre religiøse feiringer av ulike praktiske grunner (Horn-Hanssen 2007:69, 83).

Ved å foreta en casestudie, med kun én migrantmenighet, kunne Horn-Hanssen unngå å forenkle fremstillingen, slik faren kan være der menigheter skal sammenliknes. Studien pekte på kompleksiteten i migrantmenigheten, både når det gjaldt deltakere og grupperinger, videreføring og endringer av religiøse tradisjoner fra Filippinene.

Kari Austigard

I 2008 utførte Kari Austigard en masteroppgave i religionssosiologi om den spansktalende gruppen i Salemkirken i Oslo. De overordnede problemstillingene i denne undersøkelsen var deres religiøse identitet, gruppens betydning for medlemmene, organiseringen av gruppen og kontakter gruppen hadde utenfor kirken. Austigard gjennomførte til sammen ti kvalitative intervjuer, tre med ledere i den spansktalende gruppen og syv med deltakere i gruppen. Fire av informantene var kvinner, og seks menn. Det ble også benyttet deltakende observasjon (Austigard 2008:34).

Denne undersøkelsen viste at deltakere i den spansktalende gruppen hadde ulik etnisk og sosioøkonomisk bakgrunn. Deltakerne kom fra Latin-Amerika, der de fleste var fra Chile, Peru og Colombia. Selv om gruppen generelt var ressurssterk, var det variasjon når det gjaldt utdanning og yrke. Mens noen jobbet i renholdsbransjen, var det andre som hadde bachelor- og masterutdanning. Deltakerne hjalp nykommere med å komme inn på arbeidsmarkedet. Det kom også frem at flere nyankomne med høyere utdannelse hadde problemer med å finne relevant arbeid. Kvinnene hadde generelt høyere utdannelse enn menn. På tross av at gruppen var sammensatt, fant ikke Austigard spenninger eller konflikter i gruppen relatert til disse ulikhetene. Hun fant heller ikke konflikter relatert til nyankomne og etterkommere, eller mellom generasjoner. Mange Latinamerikanske menn i gruppen var gift med norske kvinner uten innvandrerbakgrunn (Austigard 2008:114-115).

Når det gjaldt gruppens religiøse identitet, kom det frem at gruppen så det å være pinsevenn i sammenheng med deres latinamerikanske identitet. Det var viktig for medlemmene å understreke at de ikke var katolikker. Flere av informantene antydet at de så på seg selv som misjonærer i Norge, på tross av at de kom hit av andre grunner (Austigard 2008:116-117). I motsetning til flere undersøkelser som har vist at bevaring av kultur og språket var en viktig faktor for

migrantmenigheter, fant Austigard (2008:123) at dette ikke var tilfellet i den spansktalende gruppen i Salemkirke.

Den spansktalende gruppen fungerte som en avdeling av Salemkirken, og ble styrt av lederteamet i kirken. Det har vært noen konflikter mellom lederne i den norsktalende kirken og den spansktalende kirken, noe som Austigard mener handlet om ulike ledermodeller. Den spansktalende gruppen nøt likevel godt av å være underlagt Salemkirken. De fikk blant annet benytte lokaler og bruke pastorale tjenester som Salemkirken tilbød (Austigard 2008:119). Medlemmene følte tilhørighet med kirken som helhet, men dette hadde variert noe gjennom tiden, og var i stor grad avhengig av pastorens syn. Pastoren i den norsktalende gruppen var også fra Chile, og prekte på spansk mens andre oversatt. Dette gjorde at mange fra den spansktalende gruppen valgte å delta også på de ”norske” møtene (Austigard 2008:119).

Det er få i den spansktalende gruppen i denne studien som deltar i andre organisasjoner eller foreninger. De fleste har mesteparten av sitt sosiale nettverk innenfor menigheten. Austigard mener derfor at den sammenbindende sosiale kapitalen kan begrense deltakelsen i andre arenaer i samfunnet. På den annen side hjalp medlemmene hverandre med kontakter i forhold til blant annet arbeid og i Salemkirken kom de i kontakt med ”det norske”, og fungerte på den måten brobyggende (Austigard 2008:120, 122).

Jill Loga

Jill Loga (2011:11) har studert foreningsdeltakelse og inkluderingsarbeid i et flerkulturelt lokalmiljø i Bergen. Studien bygger på 20 kvalitative intervjuer med blant annet lagledere, trenere, frivillige, foreldre som er engasjert i de utvalgte foreningene, og ansatte ved Bergenhus og Årstad kulturkontor. Det ble også brukt andre former for datamateriale, som offentlige dokumenter, arkivmateriale, deltakende observasjon og statistikk knyttet til demografi og levekår fra Statistisk Sentralbyrå.

Fokuset i denne rapporten var rettet mot frivillige organisasjoner i Møhlenpris i Bergen og organisasjoners funksjon som sosial møteplass for innbyggere, med spesiell fokus på migranter som bor i området. De religiøse trossamfunnene fikk imidlertid stor oppmerksomhet i denne studien. Funnene tydet på at de religiøse trossamfunnene var viktige møteplasser og arenaer for integrering av nye innvandrere (Loga 2011:120). Loga hevdet at migrant trossamfunnene bør sees på lik linje med minoritetsforeninger på grunn av omfanget av aktiviteter de tilbyr til sine medlemmer.

Den lave deltagelsen av innvandrere i minoritetsforeninger skyldes at trossamfunnene hadde noen av de samme funksjonene for nye innvandrere i Bergen (Loga 2011:120, 126). Spesielt gjelder dette den katolske kirken St. Paul, som hadde medlemmer fra ulike deler av verden og holdt messe på norsk, engelsk, fransk, polsk, filippinsk og vietnamesisk. De hadde aktiviteter rettet mot barn og ungdom, blant annet ungdomsgrupper for spansk-, vietnamesisk-, polsk- og filippinsktalende ungdom. De hadde også barne- og ungdomskor og studentgrupper, i tillegg til aktiviteter rettet mot barnefamilier og eldre.

Det kom også frem i studien at nye migranter kontaktet Den katolske kirke for å få råd og hjelp med tanke på praktiske spørsmål og spørsmål knyttet til integrering. Dette kunne for eksempel handle om arbeid og juridiske forhold. En utfordring for Den katolske kirke var at mange som kom til kirken ikke

var registrerte, fordi de var her som arbeidsinnvandrere fra Polen. Kirken fikk derfor ikke den økonomiske støtten fra staten som de burde hatt ut fra antallet som besøkte kirken jevnlig (Loga 2011:124).

Loga (2011:126) mente også at selv om migrant trossamfunn i Bergen og lokale foreninger hadde mye felles, hadde de lokale foreningene sterkere bånd til lokalsamfunnet enn det trossamfunnene hadde. En mulig konsekvens kunne være at menigheten ble en møteplass for folk med en spesiell etnisk bakgrunn, der majoritetsbefolkningen ikke var til stede eller var i mindretall. Da kunne man snakke om en internasjonal organisasjonskultur, der folk kunne bevege seg fra et land til et annet, og likevel enkelt var en del av samme kirke/søsterkirke.

Det at kirken tilbød et bredt spekter av aktiviteter kunne by på både utfordringer og muligheter. Utfordringen kunne være at det utvikles et ”lukket samfunn”, og at nyankomne ikke ble integrert tilstrekkelig i andre sektorer av samfunnet. De sosiale nettverkene i slike trossamfunn kunne likevel også virke integrerende for de nyankomne, fordi de fungerte brobyggende i forhold til samfunnet for øvrig. Loga pekte imidlertid på farene ved menigheter der det var lite kontakt mellom medlemmene og majoritetsbefolkningen (Loga 2011:126).

Avslutning

De fire norske studiene vi har sett på her viser at migrantmenigheter kan ha stor betydning for migranter når det gjaldt sosiale og kulturelle aspekter. Menighetene er et viktig møtested for migranter og tilbyr en rekke sosiale aktiviteter og hjelp til sine medlemmer. Dette bidrar til at migranter får et sosialt nettverk blant folk med samme etniske og språklige bakgrunn og inkludering i fellesskapet. Dette er imidlertid flertydig. Selv om nettverket gir nykommere muligheter for å finne seg jobb gjennom kontakter i menigheten og informasjon om det norske samfunnet, er det også mulig at migranter blir isolert i menighetene hvor de bruker mye tid uten å ha kontakt med majoritetsbefolkningen.

Hansen (2007) og Austigards (2008) studier viser at migrantmenigheter også kan fungere brobyggende, men først og fremst på ledernivå. Gjennom sin kontakt med andre trossamfunn får menighetene blant annet tilgang til tjenester som kommer menighetene til gode. Dette hadde imidlertid liten betydning for integreringen i det norske samfunnet, og påvirket i liten grad deltakernes dagligliv.

Austigard (2008) fant imidlertid at deltakere i den spansktalende gruppe i Salemkirken ikke nødvendigvis ble isolert i kirken. Hun hevdet at siden den spansktalende gruppe i Salemkirken var en del av Salem menighet, hadde de mulighet til å møte den ”norske” delen av menigheten. På den måten fikk nykommere mulighet til og snakke norsk og knytte kontakter med nordmenn. Samtidig er det viktig å spørre seg hvor representativ Salemkirken er for ”det norske”. Salemkirken er en pinsemenighet, og dermed representerer de en religiøs minoritet i Norge. De står også for konservative verdier som ikke storsamfunnet nødvendigvis deler.

Funnene i Austigard (2008) studie skilte seg også fra Hansen (2007) og Horn-Hanssen (2007) når det gjaldt betydningen av kulturen og språket. Mens Hansen og Horn-Hanssen antydet at bevaring av kinesisk og filippinsk kultur og språk var avgjørende for deltakerne i ”Scandinavia Chinese Christian

Church" (SCCC) og St. Olav menighet i Oslo, var ikke latinamerikanerne i Salemkirken spesielt interessert i å bevare språket eller kulturen for neste generasjonen.

På tross av at de studiene vi har sett på her er undersøkelsen med små utvalg, er det dog de første studiene innenfor den norske migrasjonsforskningen som setter fokus på kristne migranter og migrantmenigheter.

Jill Logas studie tok for seg minoritetsforeninger og migranters deltakelse i sivilsamfunnet i Bergen, og så i den sammenheng på hvordan noen trossamfunn, først og fremst katolske, fungerte som foreninger for sine medlemmer. En svakhet med hennes studie er at informanter fra migrantmenigheter ikke er representert i intervjumaterialet. Mye av argumentasjonen er bygd på hva informanter som ikke har noen direkte forbindelse med migrantmenigheter sier om menighetene. Den er likevel relevant i forhold til denne rapporten fordi den kaster lys på et lite utforsket område i Norge. Det er flere funn om menighetens betydning for medlemmer og inkludering av nykommere som samsvarer med funnene fra andre studier.

En kritikk man kan rette mot studiene generelt er at de tar utgangspunkt i at det finnes "en overordnet majoritet" som migranter skal integreres i. Det tas for gitt at denne majoriteten er homogen. Det reflekteres lite over at medlemmene av denne "majoriteten" de henviser til grupperer seg på ulike måter, i ulike ideologiske organisasjoner, politisk partier, idrettsklubber, kirkesamfunn og så videre.

3.5 OPPSUMMERING

Denne oversikten over tidligere forskning på feltet religion og migrasjon viser at migrant trossamfunn de siste 15 årene har fått økt interesse av forskere fra ulike forskningsfelt, som sosialantropologi, statsvitenskap, sosiologi, religionssosiologi, religionshistorie, teologi, religionsvitenskap og religionspedagogikk. Det er imidlertid slik at muslimske trossamfunn har fått og får mer oppmerksomhet enn de andre migrant trossamfunnene i Europa, spesielt i Norden.

Noen studier, som for eksempel Warner og Wittner (1998) og Ebaugh og Chafetz (2002), har blant annet pekt på migrant trossamfunnenes organiseringsformer og hevder at det har skjedd en tilpasning. Andre studier, som for eksempel Foley og Hoge (2007), har sett på menigheters betydning for medlemmers sosiale kapital og deltakelse i sivilsamfunnet og funnet ut at migrantmenigheter er av stor betydning for nyankomnes deltakelse i samfunnet. I forlengelsen av disse studiene har noen nordiske studier (Munck-Fairwood 2004; Hansen 2007; Austigard 2008; Loga 2011) funnet at migrantmenigheter spiller en stor rolle for migranters integrering i samfunnet.

Andre studier (Haars 1998; Adogame 2003; Nordin 2004; Horn-Hanssen 2007) har sett på kristne migranters religiøse identitet og religiøse endring, og konkluderer med at migrantmenighetene har spilt en viktig rolle for medlemmenes identitetsbygging og at det har skjedd endringer i migranters religiøse oppfatninger og praksis.

Det finnes ingen komparative studier av migranters trossamfunn på tvers av religiøse tradisjoner og på tvers av landegrenser i Norden (Furseth 2008:149). De fleste europeiske og nordiske studiene jeg har presentert her handler først og fremst om kun én religiøs gruppe, mens de amerikanske undersøkelsene er store studier som sammenlikner muslimske, hinduistiske, jødiske, sikhistiske og

kristne trossamfunn. En annen forskjell mellom de amerikanske og nordiske studiene om migrasjon og religion, er at mens de nordiske studiene er utført av doktorgradstudenter, er de amerikanske studiene utført av etablerte forskerteam (Furseth 2008:149).

Når det gjelder studier om migrantmenigheter i Norden, virker det som mastergradstudenter og evangeliske organisasjoner er de som har vært opptatt av dette feltet. Eksempler på dette er de masteroppgavene vi har sett på her. To andre nordiske studier om migrantmenigheter er utført av evangeliske organisasjoner. Den danske undersøkelsen redigert av Munck-Fairwood (2004), er bestilt og utført av en gruppe evangeliske organisjoner og prester i Danmark. Den andre er skrevet av DAWN (2010), som er en evangelisk kristen organisasjon.

Det at de fleste studiene om migrantmenigheter i Norge er utført av masterstudenter og evangeliske organisasjoner kan ha flere mulige konsekvenser. Masterstudenter har klare begrensninger i forhold til hvor omfattende studiene kan bli på grunn av manglende tid og penger. Når det gjelder studiene som utføres av evangeliske organisasjoner, har disse organisasjonene en tendens til å ha en klar religiøs agenda som fører til at mange viktige aspekter overses. I tillegg fremstår disse studiene som svært uklare når det gjelder metode og mange ”funn” er ikke holdbare ut fra vitenskapelige kriterier. De har derfor ofte liten verdi for forskningen på feltet.

4 PROBLEMSTILLINGER, METODE OG KORT PRESENTASJON AV MENIGHETENE

Temaet for denne studien er kristne migrantmenigheter og deres betydning for deltakerne. Mer konkret skal jeg gjøre en kvalitativ undersøkelse av et utvalg på fem slike menigheter i Oslo. Jeg valgt tre temaer som vil bli undersøkt nærmere: 1) menighetenes organisering og profil, 2) medlemssammensetning, møter og aktiviteter, og 3) menighetenes sosiale engasjement.

4.1 PRESISERING AV PROBLEMSTILLINGENE

Menighetenes organisering og profil

I denne studien ønsker jeg å få en oversikt over hvordan migrantmenighetene som er med i undersøkelsen er organisert. Hva slags organiseringsmodeller benyttes? Ebaugh og Chafetz (2000:49) fant at migrant trossamfunn i Houston, Texas, hadde en tendens til å være organisert enten etter det de kalte ”menighetsmodell” eller det de kalte for ”samfunnshusmodell”. Den første modellen var kjennetegnet av at menigheten hadde et styre sammensatt av lekfolk, komiteer ledet av medlemmer som hadde ansvar for menighetsarbeidet, en valgt åndelig leder/pastor og formelle medlemslister. Medlemmene finansierte også stort sett trossamfunnet selv. Den andre modellen var kjennetegnet av at trossamfunnene ble brukt til formål som for eksempel nasjonale feiringer, utdanningsformål, praktisk hjelp, sosiale tilstelninger og formidling av kultur til neste generasjon (Ebaugh og Chafetz 2000:55-56).

Gerrie ter Haar (1998:104, 106) fant i sin studie av migrantmenigheter i Nederland at pastorene i afrikanske migrantmenigheter ofte ble omtalt som profeter. Dette innebar gjerne at de anså pastoren som innsatt av Gud, og pastoren hadde dermed utstrakt innflytelse over medlemmene. Dette gjaldt spesielt de migrantmenighetene som var grunnlagt av afrikanske migranter. Hun fant også at eldsterådet, som gjerne hadde funksjon som ledergruppe, var kjennetegnet av at deres autoritet var knyttet til erfaring. Disse fikk stor tillit og en opphøyd stilling i menigheten. Selv om hovedpastoren satt med stor makt, hadde også eldsterådet/ledergruppen reell innflytelse. Disse fungerte gjerne som pastorens ”høyre hånd”. Jeg ønsker blant annet å finne ut av hvilken innflytelse lederne i menigheten har overfor deltakerne, og om ledergruppen og pastoren/presten er demokratisk valgte.

Videre vil jeg se på menighetenes kontakt og samarbeid med andre trossamfunn og organisasjoner. Austigard (2008:119) fant i sin studie av den spansktalende gruppen i Salem at den fungerte som en avdeling under Salemkirken i Oslo. Fordi den spansktalende menigheten var en del av en større menighet, fikk de tilgang til goder som møtelokaler og pastorale tjenester. Adogame (2003:31-32) hevdet at afrikanske menigheter i Europa ofte ønsket å bli del av større religiøse nettverk for å få anerkjennelse og unngå å bli sett på som isolerte sektliknende fellesskap. Hansen (2007:84-86) fant også at lederne i menigheten ”Scandinavia Chinese Christian Church” (SCCC) i Oslo hadde kontakt med flere andre organisasjoner og menigheter. Loga (2011:124) hevdet imidlertid at migrant trossamfunnene i sin studie ikke hadde sterke bånd til andre organisasjoner fordi organisasjonskulturen i stor grad var internasjonal, med moder- og søsterkirker i andre land. Dette kunne føre til liten kontakt med andre deler av lokalsamfunnet, eller i verste fall isolasjon. Jeg skal

undersøke i hvilken grad menighetene i denne studien har samarbeid med andre trossamfunn eller organisasjoner, og om dette samarbeidet begrunnes ut fra felles konfesjon, praktiske årsaker, eller andre grunner.

Videre ønsker jeg å se nøyere på hva som karakteriserer lederne i disse menighetene. Spesielt vil jeg se på kjønn og etnisitet. Flere studier fra USA (Warner og Wittner 1998; Ebaugh og Chafetz 2000) viser at mens mange av de frivillige er kvinner, er de fleste lederne menn. Også blant lekfolk i menigheten er det ofte ulike roller for kvinner og menn. Kvinner tar ansvar for omsorg og sosialt samvær, mens mennene tar mer lederansvar og er overrepresentert her. I følge Warner og Wittner (1998:25) er en av forklaringene på dette mønsteret at mange mannlige innvandrere mister status i det amerikanske samfunnet, blant annet på grunn av en vanskelig arbeidssituasjon. I menighetene kan de derimot gjenreise deler av sin tidligere status, ved at de får lederverv og anerkjennelse. Jeg skal undersøke om vi ser et lignende mønster i menighetene i denne studien. Jeg skal også undersøke om pastorene/prestene i menighetene selv er migranter, og om de har samme etnisitet som majoriteten av deltakerne.

Medlemssammensetning, møter og aktiviteter

I denne delen av rapporten ønsker jeg å fokusere på medlemssammensetning, møter og aktiviteter. For å belyse dette temaet spør jeg: Hva karakteriserer medlemmene eller deltakerne i de fem migrantmenighetene som inngår i undersøkelsen? Foley og Hoge (2007:69-70, 106) fant i sin studie om migrant trossamfunn i Washington DC at det var store variasjoner i medlemssammensetningen i de ulike trossamfunnene. Mens medlemmer i de salvadoranske menighetene hadde lavt utdanningsnivå og stor sett var fattige, var dette bildet annerledes i de koreanske og kinesiske menighetene. Det kom også frem at 28 prosent i de katolske menighetene kunne karakteriseres som fattige, mens det samme kun gjaldt 16 prosent av medlemmene i de protestantiske menighetene. Flere norske studier (Hansen 2007:83-84; Horn-Hanssen 2007: 54; Austigard (2008:114-115) har vist at medlemmer eller deltakere i migrantmenigheter er en sammensatt gruppe med stor variasjon når det gjelder utdanning, økonomisk situasjon, etnisk tilhørighet og politisk ståsted. Horn-Hanssens (2007) undersøkelse viste at filippinerne i St. Olav menighet var en sammensatt gruppe med forskjellig etnisk og språklig tilhørighet. Austigard (2008:114-115) viste at også deltakere i den spansktalende gruppen hadde forskjellig etnisk og sosioøkonomisk bakgrunn. Selv om gruppen generelt var ressurssterk, var det store variasjoner når det gjaldt utdanning og yrke. Jeg ønsker å se om det er klare tendenser når det gjelder sosioøkonomisk status innefor en og samme menighet, eller om det er store variasjoner.

Videre spør jeg: hvilken betydning har språk, kultur og etnisitet i menighetene? Danner disse faktorene grunnlag for samhold eller konflikter? Nordin (2004:188-190), som studerte svensk-chilenske menigheter i Sverige, mente at det var sterke bånd mellom medlemmene fordi de ikke bare bygde på religiøs tilhørighet, men også på en sterk språklig, kulturell og nasjonal identitet blant medlemmene. Det samme fant Horn-Hanssen (2007:81) blant filippinerne i St. Olav menighet i Oslo. Både Warner og Wittner (1998) og Ebaugh og Chafetz (2000) mente imidlertid at det oppsto ulike typer konflikter i migrantmenighetene relatert til generasjon, kjønn, etnisitet og forholdet mellom nykommere og etablerte migranter. Jeg ønsker å se nærmere på om det finnes liknende typer konflikter i de menighetene som er med i denne studien, eller om menighetene preges mer av samhold.

Til slutt, hvilken betydning sier medlemmene eller deltakerne at menigheten har for dem? Warner og Wittner (1998:17) og Ebaugh og Chafetz (2000:80-99) mente at migrantmenighetene hadde stor betydning for medlemmenes bevaring av egen kulturell identitet. Jansen og Stoffels (2006:72) mente at den viktigste funksjonen til migrantmenighetene var at de fungerte som ”hjem” og ”familie” for migranter. Jeg skal undersøke hva medlemmene i utvalget selv mener at menigheten betyr for dem.

Flere studier (Adogame 2003:29-30; Jansen og Stoffels 2006:69, 72) har vist at mange kristne migranter forandret konfesjonstilhørighet eller trossamfunn etter at de kom til Europa. De mente dette skjedde fordi de opplevde ekskludering fra de europeiske nasjonale kirkene eller fordi de ikke kjente seg igjen i kirken som de i utgangspunkt tilhørte i sitt tidligere hjemland. Jeg vil undersøke om dette er tilfellet for informantene i denne studien.

Menighetenes sosiale engasjement

Videre ønsker jeg å se på hvilken sosial bistand medlemmene og deltakerne mottar i menighetene, både gjennom organiserte aktiviteter og det som kanaliseres gjennom uformelle nettverk. I denne sammenheng skal jeg undersøke om menigheten for eksempel tilbyr bistand i form av praktisk informasjon om visum, oppholdstillatelse og statsborgerskap, bolig, arbeid, språk eller økonomisk hjelp. Ebaugh og Chafetz (2000:72-79) og Warner og Wittner (1998:187-189) hevdet at mange av trossamfunnene tilbød en eller annen form for uformell velferdstjeneste, som i de fleste tilfeller var rettet mot medlemmer av trossamfunnene. Mesteparten av hjelpen til medlemmene ble gitt gjennom uformelle nettverk. Loga (2011:124) mente at også den katolske kirke i Bergen ga sine medlemmer hjelp, i form av juridiske tjenester og hjelp til å finne arbeid. Jeg skal undersøke hva slags hjelp menighetene i denne studien tilbyr og hvorvidt dette skjer gjennom formelle eller uformelle kanaler.

Videre ønsker jeg å se nærmere på om det er mulig å si noe om hvorvidt menighetene bidrar til integrering av deltakerne i samfunnet, eller om de bidrar til at deltakerne blir isolert fra storsamfunnet. Flere studier (Austigard 2008; Munch-Fairwood 2004) tydet på at den type hjelp migrantmenighetene gir ser ut til å virke integrerende for medlemmene. En hovedgrunn synes å være at medlemmene får tilgang til ulike typer sosiale nettverk, som fører til deltakelse i andre organisasjoner og hjelp til å finne arbeid. Munch-Fairwoods (2004:168, 171) studie fra Danmark viste at menighetene på den ene siden syntes å bidra til integrering i den forstand at de styrket migrantenes religiøse identitet og ga dem opplevelse av å være del av det danske samfunnet. Imidlertid mente hun også at menighetene kunne bidra til isolasjon blant migranter, i de tilfeller der de fungerte som lukkede minoritetsforeninger. Foley og Hoge (2007:19) fant også at noen små konservative protestantiske menigheter i Washington DC hadde en tendens til å lukke seg for omgivelsene og produserte lite brobyggende sosial kapital. Jeg ønsker å se om det er mulig å spore noen tendenser i datamaterialet som peker i retning av integrasjon eller isolasjon av medlemmene eller deltakerne.

Til slutt vil jeg reise spørsmålet: I hvilken grad ser det ut til at menighetene engasjerer seg i samfunnsspørsmål? Flere studier (Jansen og Stoffels 2006:37; Foley og Hoge 2007:119-120) har vist at til tross for at de fleste tjenestene som migrantmenighetene tilbød var rettet mot medlemmene, var menighetene også engasjert i andre samfunnsspørsmål. Flere menigheter var blant annet opptatt av innvandringspolitikk og behandling av illegale migranter. I Nederland var flere menigheter engasjert i disse sakene (Jansen og Stoffels 2006:52, 54-55). På bakgrunn av egne undersøkelser

mente Foley og Hoge (2007:92-107) at verdien av den sosiale kapitalen økte i trossamfunn når medlemmene hadde ulik sosioøkonomisk status, fordi deltakerne brakte med seg forskjellige typer ressurser. I en menighet der medlemmene hadde ulik yrkesbakgrunn ville det for eksempel være mer sosial kapital i form av informasjonsutveksling. Menigheter med mindre ressurssterke medlemmer hadde færre mulighet til å bruke nettverk for å gi medlemmene tilgang til ressurser. Jeg ønsker altså å se hvorvidt menighetene engasjerer seg i samfunnsspørsmål, og hvilke disse er.

4.2 METODE

Denne studien består hovedsaklig av en kvalitativ undersøkelse av fem migrantmenigheter i Oslo og Akershus. Disse er Ethiopian Evangelical Church in Oslo, Filipino Christian Church in Oslo (FCC), den spansktalende gruppen i Salemkirken, Oslo International Charismatic Church (OICC) og St. Olav menighet. St. Olav menighet har flere ulike språkgrupper, som i stor grad fungerer som egne grupper eller trosfellesskap. Jeg valgte å ikke fokusere på én enkelt av disse gruppene, men å se på generelle tendenser i gruppene og menighetens forhold til de ulike språkgruppene.

Studien baserer seg på et strategisk utvalg, der menighetene har ulike profiler og tilknytning til ulike etniske grupper. Et utvalg på fem menigheter gir ikke muligheter for å generalisere. Funnene kan likevel gi noen indikasjoner, som skal sees i lys av forskningen som er diskutert tidligere i rapporten.

Dataene ble samlet inn gjennom intervjuer, uformelle samtaler, oppfølgende telefonsamtaler med noen av informantene, deltagende observasjon og skriftlig materiale fra menighetens internettsider og arkiv. Feltarbeidet foregikk mellom august og november 2011. Jeg gjennomførte fire eller fem kvalitative intervjuer i hver av menighetene, til sammen 22 intervjuer. Det ble intervjuet syv prester/pastorer, fem mellomledere, blant annet søndagskoleledere, medlemmer av menighetsrådet eller eldsterådet, og ti medlemmer av menighetene, både migranter og etterkommere av migranter. De fleste medlemmene var aktive og engasjerte i menighetens arbeid. Informantene var mellom 18 og 60 år.

Jeg fant de utvalgte menighetene i denne studien gjennom internett, og gjennom oversikten over migrantmenigheter i Oslo og Akershus laget av DAWN (Discipling a Whole Nation). Jeg besøkte flere av menighetene og snakket med pastorene. Jeg sendte også e-post og kontaktet dem på telefon. Etter at pastorene sa seg villige til å delta i studien, satte de meg i kontakt med resten av informantene og gav meg telefonnumre til eventuelle kandidater. (Én pastor og flere deltakere som ble spurt om å delta ønsket ikke å være med i undersøkelsen, fordi de ikke hadde tid). Det at jeg fikk kontakt med informantene gjennom pastorene kan muligens ha påvirket datamaterialet på ulike måter. Pastoren kan ha valgt de medlemmene eller deltakerne som var minst kritiske, slik at kritiske røster ikke kommer frem. For de informantene som ble spurt kan dette skape lojalitetsproblemer, fordi det var pastoren/presten selv som valgte dem og de kan oppleve at de gjør ham en tjeneste. Informantene kan derfor føle at de må presentere menigheten på en positiv måte. Dette fikk jeg inntrykk av ved et par tilfeller, ved at informantene tydelig viste at de ikke ønsket å snakke om hva som burde endres ved menigheten. Generelt var de fleste informantene unnvikende når det gjaldt spørsmål om konflikter i menigheten og hva de ikke likte ved menigheten. Det kan også tenkes at pastorene/prestene valgte informanter etter hvem de visste var lojale mot kirken. Det som i alle fall er sikkert er at medlemmer som ble valgt ut var svært aktive i kirkens arbeid, og derfor kan det spørres om hvor representative de er for hele menigheten.

Intervjuene ble gjennomført på norsk. Det representerte en utfordring fordi flere av informantene hadde problemer med å formulere seg på norsk. Ved flere anledninger måtte jeg oversette spørsmålene til engelsk, og gi dem mulighet til å svare på engelsk.

Intervjuguide

Det ble utarbeidet en egen intervjuguide for lederne i trossamfunnene, og en annen for medlemmene. Intervjuguiden for lederne var opprinnelig utarbeidet av Inger Furseth og Pål Repstad til bruk i deres studie av nasjonale religiøse ledere, som er et prosjekt innenfor forskningsprogrammet NOREL (The role of religion in the public sphere. A comparative study of the five Nordic countries, se www.religioninpublicsphere.no). Begrunnelsen for å ta utgangspunkt i denne guiden var at den tok for seg mange av de samme temaene som jeg var interessert i. Intervjuguiden var beregnet for nasjonale toppledere. Enkelte spørsmål ble derfor endret, slik at spørsmålene ville passe for både prester/pastorer i en lokal menighet og for mellomledere i menigheten.

Intervjuguiden for medlemmene av trossamfunnene hadde noen av de samme spørsmålene som den for ledere, men avvek også fra denne på flere områder. Flere av spørsmålene tok utgangspunkt i intervjuguiden utarbeidet av Helen Rose Ebaugh og Janet Chafetz i 2000 for studien *RENIR I, Religion and the New Immigrants*. Undersøkelsen til Ebaugh og Chafetz var på mange måter lik denne, men intervjuguiden var mer omfattende og tok opp flere tema som ikke var relevante for denne undersøkelsen. Intervjuguiden måtte også tilpasses en norsk kontekst.

Andre typer data

I tillegg til intervjuer, gjennomførte jeg observasjon på utvalgte møter og tilstelninger, deriblant gudstjenester, seminarer og andre aktiviteter. Når det gjaldt observasjoner, fokuserte jeg først og fremst hva som skjedde, hvor mange som deltok, hvem som deltok og det som ble sagt under møtene.

Informasjonen om medlemstall er først og fremst innhentet fra menighetenes egne oversikter. Det kan være en fare for at det er rapportert inn et høyere medlemstall enn det som er reelt, fordi lederne kan ha ønske om å presentere menigheten som mer betydningsfull og suksessrik enn det som er tilfellet.

Etiske betraktinger

Det er flere etiske problemstillinger knyttet til prosjektet. For det første er religiøsitet å regne som et sensitivt tema, og noen kan ha motforestillinger mot å fortelle om dette i et intervju. Jeg tenker da først og fremst på medlemmene og deltakerne i trossamfunnene, og ikke lederne. Denne utfordringen ble ytterligere forsterket av at medlemmene ble spurt av sin pastor/prest om å delta, og de kan derfor ha opplevd at det var vanskelig å takke nei. Likevel virket det som alle informantene var åpne, og ingen ga uttrykk for at de opplevde det problematisk å svare på spørsmålene som ble stilt. Da jeg spurte om konflikter i menigheten og om det var noe de ønsket å endre med menigheten, ble likevel enkelte av informantene unnvikende. Jeg valgte å ikke stille tilleggsspørsmål der jeg merket at de ikke ønsket å utdype svarene sine. Jeg gjentok også flere ganger at de ikke

trengte å svare hvis de ikke ønsket det. Dette kan ha ført til at eventuelle konflikter og utfordringer i menighetene ikke kommer frem i tilstrekkelig grad.

Informantene ble også spurt om de ville oppgi hva de stemte ved forrige stortingsvalg, og om deres meninger i flere saker, deriblant likestilling mellom kvinner og menn og homofili blant kirkens ledere. Dette var spørsmål jeg la frem med stor forsiktighet, da dette også er sensitive spørsmål. Flere av informantene valgte å ikke svare på disse spørsmålene.

Noen informanter ga uttrykk for at de var redd for å si noe som skulle sette deres menighet i et negativt lys og ba meg om å behandle informasjonen med forsiktighet. Andre informanter synes helt å ”glemme” at de var på et intervju og fortalte ting som de ønsket skulle være ”mellom oss”.

Å intervjue det som kan regnes som ressurssvake eller utsatte grupper i samfunnet byr på særskilte etiske utfordringer. Dette fordi det kan antas at slike grupper kan få en opplevelse av underlegenhet i intervjusituasjonen, og det kan derfor være vanskelig for dem å bruke retten til å trekke seg eller unnlate å svare på spørsmål. Selv om ikke alle informantene er ressurssvake, vil noen av dem kunne regnes i denne gruppen. Det at de var migranter kan også ha ført til at de har mindre kjennskap til norsk forskning, noe som kan ha ført til usikkerhet rundt hva informasjonen kan brukes til. For å motvirke slik usikkerhet brukte jeg god tid til å presentere formålet med prosjektet og hvilken forskningsinstitusjon jeg representerte. Jeg har selv minoritetsbakgrunn fra Latin-Amerika, noe som blant annet gir seg uttrykk i at jeg har mørk hud og ikke snakker perfekt norsk. Jeg tror dette kan ha bidratt til å "ufarliggjøre" situasjonen noe, og minske muligheten for en opplevelse av intervjusituasjonen som et møte med myndighetspersoner de må stå til rette overfor.

I feltarbeidet ble jeg godt mottatt i menighetene. Min bakgrunn som migrant gjorde det lett å komme i kontakt med folk, men likevel opplevde jeg å bli lagt merke til i møtene og på gudstjenestene.

En klar begrensning ved denne studien har vært tidsaspektet. Jeg hadde fire måneder totalt, noe som ga liten tid til ettertanke og analyse. I ettertid har jeg sett at noen tema kunne vært undersøkt nøyere, dersom jeg hadde hatt muligheten til å gjennomføre flere intervjuer. Undersøkelsen kan imidlertid gi et innblikk i kristne migrantmenigheter i Oslo, som det er lite forsket på tidligere.

4.3 KORT PRESENTASJON AV MENIGHETENE

Spansktalende gruppe i Salemkirken

Salemkirken ble stiftet i 1917. To år etter flyttet de inn i lokalene de fortsatt disponerer i Sannergata 12. Kirken har sine røtter i en pinsebevegelse som etablerte seg på Oslos østkant i begynnelsen av det 20. århundre.

Den spansktalende gruppen ble startet av en colombiansk misjonær på 70-tallet. Det begynte som en liten gruppe som samlet seg på en bokkafé i Oslo, og som ble en del av Salemkirken i 1981. Siden har Salemkirken bygd en internasjonal profil, der Latin-Amerika står sentralt, med misjon både i Latin-Amerika og blant latinamerikanere bosatt i Norge. Det har vært flere utskiftninger i pastorgruppen siden begynnelsen. Noen av pastorene har vært nordmenn med misjonærbakgrunn fra Latin-Amerika, og andre har vært latinamerikanere bosatt i Norge. Lenge fungerte den spanske gruppen

som en selvstendig menighet der de bare rapporterte om gruppens aktiviteter til ledelsen av Salem. Rundt årtusenskifte opplevde gruppen stor vekst, og i denne perioden ble de også mer involvert i Salemkirken. De fleste av dem som går på de spanske møtene nå er formelle medlemmer av Salemkirken. I dag har den spansktalende gruppen omkring 70 aktive deltakere.

En stor andel av deltakerne er barn og ungdom, og ungdom dominerer musikkgruppen. Mange møtes i forkant og etterkant av gudstjenestene for å snakke. Lokalene har sittegrupper og kafeteria, som de deler med den norske modermenigheten.

Oslo International Charismatic Church (OICC)

Oslo International Charismatic Church (OICC) er en panafrikansk karismatisk menighet som holder til i Møllergata i Oslo sentrum. Hovedpastoren i OICC var tidligere pastor i en annen migrantmenighet i Oslo, men denne ble splittet på grunn av uenighet. Han gikk ut av menigheten, sammen med seks andre medlemmer, og sammen dannet de OICC i 2004. Etter tre år dannet OICC en søstermenighet i Drammen, og nylig har de også etablert en menighet i Fredrikstad. Lederne i OICC leder også disse menighetene, men har planer om å lære opp noen av medlemmene i disse kirkene til å ta over ansvaret.

Menigheten i Oslo har ikke full oversikt over hvor mange medlemmer de har i dag, men vanligvis er det omkring 40-60 personer til stede under gudstjenesten. Mange kommer i forkant av gudstjenesten for å be sammen. Menigheten er preget av godt voksne mennesker, og det var få ungdommer og barn til stede i gudstjenesten.

I et vindu ved inngangen til menighetens lokaler er det plassert et skilt med menighetens navn og bilde av pastoren. I forkant av gudstjenesten settes dette skiltet ut på fortauet, slik at det er mer synlig.

Filipino Christian Church (FCC)

Filipino Christian Church i Oslo (FCC) er søstermenighet av *Fellowship of Christian Church Communities* i København (FCCC). Denne menigheten ble startet av en misjonærgruppe fra Manila på Filippinene, som i 1998 ble sendt for å undersøke mulighetene for å starte en menighet for filippinere i Danmark. De fikk støtte fra Pinsekirken København. Etter å ha etablert en gruppe på 12 filippinere, reiste de tilbake og sendte en prest, Pastor Raymond Osias, for å videreføre arbeidet i Danmark. Senere utvidet de arbeidet til andre land i Europa, deriblant Norge. I tillegg til FCC i Oslo har *Fellowship of Christian Church* i København søstermenigheter i Spania, Sverige og Italia.

FCC i Oslo startet som en liten bibelgruppe (Lifeline) for filippinere i 2005. Kirken i København sendte en medarbeider for å arbeide med denne gruppen. I 2009 fikk menigheten fast pastor. Tidligere samlet menigheten seg på en liten restaurant på Karl Johan, men dette var vanskelig og dyrt. Pastoren i København kontaktet Filadelfia menighet i Oslo for å ta initiativet til et samarbeid med dem. I dag disponerer FCC lokaler hos Filadelfia i Oslo, og menigheten fungerer som en selvstendig del av Filadelfiamenigheten. FCC i Oslo har i dag over 100 registrerte medlemmer, og flere som kommer til gudstjeneste hver søndag.

Majoriteten av medlemmene var unge, og menigheten var preget av å være en sosial møteplass. Lokalene var lagt til rette for dette, og det var kjøkken i samme lokale der det ble servert mat i etterkant av møter.

Ethiopian Evangelical Church in Oslo

Den etiopiske evangeliske menigheten i Oslo (Ethiopian Evangelical Church in Oslo) ble opprettet i 2008 av en gruppe på fem etiopiske menn som gikk ut av en annen etiopisk menighet (Selihomechurch). De fem grunnleggerne var ledere i den andre menigheten. Det er mulig å anta at det var uenighet mellom ulike grupper i denne menigheten som førte til at denne gruppen brøt ut og startet sin egen. I begynnelsen var det ti personer i Den evangeliske menigheten i Oslo. Menigheten etablerte seg i lokalene til Normisjon i Staffeldts gate 4 i Oslo sentrum, hvor de fortsatt leier. Lokalet er et relativt lite rom, med et keyboard og talerstol lengst fremme, og det settes frem stoler til deltakerne.

Pastoren forteller at de valgte å starte menigheten der fordi det er mange etiopiere som bor i Oslo. De så behov for å lære dem hvordan de kan håndtere de mange sosiale og kulturelle problemene som etiopiere opplever når de kommer til Norge. Siden folk fra andre land hadde sin egen kirke, ønsket de en etiopisk menighet. Han sier også at ”etiopiere har en sterk kristen bakgrunn som de trenger å fortsette med her i Norge”. Menigheten har i dag 90 faste medlemmer.

St. Olav menighet

St. Olav menighet var den første katolske menighet som etablerte seg i Norge etter reformasjonen. Det hele startet i 1842 da byens 60 katolikker, som alle var migranter, sendte en søknad til Kong Karl Johan av Norge og Sverige om å få opprette en egen menighet. Søknaden ble godkjent året etter, og den 24. august 1856 ble St. Olav kirke innviet. Siden 1953 har St. Olav kirke hatt rang som domkirke for Oslo katolske bispedømme.

Fra begynnelsen har St. Olav menighet vært en migrantmenighet, i den forstand at det var migranter som opprettet den og stort sett har utgjort flertallet gjennom menighetens 169 årige historie. I løpet av de siste tiårene har menigheten vokst betydelig, først og fremst på grunn av migrasjon.

I dag er omtrent 85 prosent av medlemmene i St. Olav menighet personer med migrantbakgrunn fra over 100 ulike land. De største migrantgruppene er fra Polen, Filippinene, Latin-Amerika og Vietnam.

5 MENIGHETENES ORGANISERING OG PROFIL

Dette kapitlet har menighetenes organisering og profil som hovedtema. I den første delen redegjør jeg for menighetene hver for seg, og avslutningsvis sammenlikner jeg menighetene, før kapitlet oppsummeres. Spørsmålene jeg ønsker å svare på her er: 1) Hva slags organisasjonsmodell benyttes, 2) Hva som ligger til grunn for en slik organisering? og 3) Hvem lederne er ut fra kjønn og etnisitet?

5.1 DEN SPANSKTALENDE GRUPPEN I SALEMKIRKEN

Den spansktalende gruppen fungerer som en avdeling av Salemkirken, som igjen tilhører pinsebevegelsen. Pinsebevegelsen i Norge er et nettverk uten sentralt styre, der menighetene er selvstyrte. Pinsebevegelsen har ulike fellesfunksjoner, for eksempel rådgiving, tilsyn og felles ungdomsarbeid. Salemkirken er organisert etter en pinsevennmodell. Det vil si at menigheten ledes av pastoren og ledergruppen (eldsterådet) som består av personer med sentrale roller i menigheten, noen lønnet og andre ikke. Nye medlemmer blir valgt av ledergruppen selv. Medlemmene i menigheten kan komme med innsigelser i menighetsmøtet som er menighetens øverst organ og alle medlemmer har stemmerett. Det holdes to menighetsmøter i løpet av et år (Austigard 2008:57).

Salemkirken får sin inntekt fra tiende (10 prosent av inntekt) og gaver fra medlemmene, i tillegg til statsstøtte ut fra formelle medlemslister. Alle pengene de får inn i ulike former, også fra den spansktalende gruppen, samles og administrasjonsavdelingen håndterer det videre. Pastoren i den spansktalende gruppen er ansatt i en 60 prosent stilling, og får sin lønn fra Salemkirken. Han er den eneste lønnede personen i den spansktalende gruppen.

Salemkirken har seks personer i ledergruppen, og én av disse er pastoren i den spansktalende gruppen. Ledergruppen i Salemkirken ledes av hovedpastoren, og gruppen har en avgjørende rolle i forhold til hvordan menigheten styres.

Den spansktalende gruppen i Salemkirken har som nevnt sin egen pastor, som er valgt lokalt og ansatt av Salemkirkens ledelse. Den spanske gruppen har også en egen ledergruppe, som består av fem medlemmer i tillegg til pastoren i den spansktalende gruppen og hans kone. Ledergruppen jobber tett med pastoren og noen av dem har ansvar for søndagsskole, kvinnegruppe, musikk, ungdomsarbeid og andre sentrale oppgaver i gruppen.

Hovedpastoren i Salemkirken er chilensk, og har tidligere fungert som pastor i den spansktalende gruppen. Resten av ledergruppen er etnisk norsk. Pastoren forteller at hans bakgrunn som innvandrer kan være en fordel, men at det har vært utfordrende for han:

> Det som er litt spesielt med Salem kirke er at det er en norsk menighet, men pastoren er utlending. Det gjør at jeg må forholde meg som en norsk prest. Det har ikke vært enkelt.

I ledergruppen til den spansktalende gruppen i Salemkirken er det tre kvinner og tre menn. Pastoren mener at kvinner skal være representert, fordi de har viktige roller på mange områder i kirkens arbeid.

> I spanskgruppen har vi en representativ ledergruppe. Det er 3 kvinner der og 3 menn. Men jeg tenkte ikke at vi må ha halvparten kvinner. Jeg tenkte at det var viktig å ha noen kvinner, og fordi noen av de

> kvinnene hadde en sterk tjeneste i forskjellige områder, for eksempel i kvinnenettverk. Jeg forstår at spørsmålet kommer fra tema som har vært en diskusjon i Norge, og det jeg vil si er at det ikke er en diskusjon for oss. Det er ikke et problem for oss

I følge pastoren representerte ikke likestilling et problem i menigheten. Likevel var det tydelig at kvinners ansvarsområder var preget av tradisjonelle kjønnsroller, med ansvar for søndagskolen, kvinnegruppen og andre omsorgsfunksjoner. Hvor mye dette er påvirkning fra den norsktalende delen i Salemkirken er det ikke lett å si, men ledergruppen i Salemkirken består i dag av to kvinner og fire menn. I tillegg fortalte hovedpastoren:

> … i flere deler av menigheten er det 70-80 prosent kvinner som står ansvarlig for deler av menigheten, for eksempel ungdomsarbeid, eldrearbeid, kafé, klubben. Flere kvinner er i lederposisjoner.

I den spansktalende gruppen i Salemkirken blir ektefellen til pastoren også kalt pastor. Og det blir oppfattet som om pastoren og kona deler ansvaret. Pastoren i den spansktalende menigheten uttrykker det slik:

> Jeg er pastor sammen med kona mi. Vi to leder menigheten. De vet at kona mi har veldig mye å si og vi jobber sammen.

Selv om kona til pastoren blitt ansett som pastor selv, er hun ikke formelt ansatt i Salemkirken og får ikke betalt for jobben. Ektefellens rolle som pastor kan først og fremst forstås som ”førstedame”. Pastorens kone får legitimitet i kraft av mannens stilling. Mannen er hovedpastor, hun er ”medpastor”, og autoriteten ligger hos mannen.

Den spansktalende gruppen i Salem fungerer som en integrert del av Salemkirken, og deler økonomi med dem. Gruppen har sin egen ledergruppe som fungerer veiledende overfor pastoren. Alle medlemmene i denne gruppen har tilknytning til Latin-Amerika, noen er selv migranter og andre er etterkommere av migranter. Det er likevel ledergruppen i Salemkirken, gjennom pastoren til den spansktalende gruppen, som styrer en stor del av arbeidet med gruppen. Hovedpastoren i Salemkirken er chilensk, og har tidligere vært pastor i den spansktalende gruppen. Resten av ledergruppen i Salemkirken er etnisk norske. Kvinnene er godt representert i ledergruppene, men deres ansvarsområde er relatert til barne- og kvinnegrupper. På tross av at kona til pastoren også anses som pastor, er det kun mannen som er lønnet for arbeidet og har hovedansvar for gruppen.

5.2 OSLO INTERNATIONAL CHARISMATIC CHURCH (OICC)

OICC er en internasjonal menighet, som ønsker å nå alle nasjonaliteter. OICC ble en del av Den norske baptistsamfunnet på deres landsmøte sommeren 2010. Det norske baptistsamfunnet tilbyr praktisk hjelp og støtte til menigheten. OICC er likevel ikke en tradisjonell baptistmenighet, men en karismatisk menighet som er åpen for samarbeid med andre kristne kirkesamfunn, ifølge pastoren. Han forteller:

> Vi er ikke baptister. Vi er karismatiske, men vi trenger noen å samarbeide med, så vi samarbeider med det baptistiske samfunn. Men de har nesten samme tro, vi er ikke så forskjellige. Det er samme Gud som vi tror på. De hjelper oss med administrasjon og sånn. For hvis man skal være her må man ha noen bak deg når man trenger hjelp kan man stole på dem. Man kan ikke stå alene. Vi velger å samarbeide med dem.

Samarbeidet med Det norske baptistsamfunnet begrunnes altså ut fra praktiske grunner, ikke på grunnlag av felles konfesjon. Som tidligere nevnt fant Adogame (2003:31-32) at afrikanske menigheter i Europa ofte ønsket å bli en del av større religiøse nettverk. Dette virker også å være tilfellet for OICC. Pastoren ønsker ikke å stå alene og det ”å være en del” av en større organisasjon som Det norske baptistsamfunnet gir ham noen fordeler.

Selv om OICC er en del av Det norske baptistsamfunnet, regnes de også som en selvstyrt menighet, der pastoren sammen med sin ledergruppe fungerer som menighetens øverste organ. Lokalene leier de av Maran Ata Oslo (en evangelisk frimenighet). OICC får sin inntekt fra tiende og gaver fra medlemmene. OICC mottar ikke statsstøtte, da dette går til Det norske baptistsamfunn, der medlemmene er registrert. Pastoren jobber full tid i menigheten, mens de andre i ledelsen har annet arbeid ved siden av. Ifølge pastoren får ingen utbetalt lønn, heller ikke han selv. De får kun gaver fra menigheten av og til hvis de trenger det. Få økonomiske ressurser er en utfordring for menigheten, siden de ønsker å tilby utstrakt sosialhjelp til medlemmer og andre som har behov.

Menighetens ledergruppe består av elleve personer; hovedpastor, som også kalles apostel, hans kone, som også kalles pastor, og i tillegg ni andre ledere, som har ansvar for ulike områder i menigheten. Sammen leder de både OICC og søsterkirkene i Drammen og Fredrikstad. Ledelsen i OICC utnevnes av pastoren internt. Siden pastoren er grunnleggeren og menigheten ikke har en annen styringsorganisasjon eller andre styrende organer, er pastoren øverst myndighet. Han kan selv velge hvem han vil ha med seg som ledere i menigheten.

Pastoren i kirken og hans kone er fra Ghana, og de andre i ledelsen er fra ulike afrikanske land, som Kenya, Kamerun og Nigeria. Dette gjør at menigheten fremstår som en internasjonal-afrikansk menighet, noe som også gjenspeiles blant medlemmene i menigheten. To av elleve ledere i OICC er kvinner. Pastoren forteller at likestilling ikke er noe han har vært bevisst på, men at det har utviklet seg på denne måten. Videre forteller han:

> Ja, hvis damer er i lederskapet, så har vi ikke så mye krangling. Hvis det bare er menn er det mye krangel. Mannfolk er skapt til å lede. Men hvis det er damer er det en annen sak, ikke mye klaging. For menn ønsker å lede hele tiden. Men hvis damene leder er det rolig. Kvinner søker ikke til lederstillinger. Damer presser seg ikke inn, men menn gjør det. Mannen ønsker å bli leder.

Selv om pastoren beskriver kvinnes deltakelse i ledelsen positivt, tror han at menn har blitt skapt til å lede, og at slike medfødte forskjeller er grunnen til at det er flere menn enn kvinner i ledelsen i menigheten.

OICCs pastor deler jobben som pastor med sin ektefelle, men mens han bruker tittelen ”apostel” om seg selv, er kona omtalt som "pastor". Dette tyder på at det er klare forskjeller mellom ektefellenes status i menigheten. Samtidig er ektefellen til pastoren involvert i menighetens arbeid og en synlig figur i menigheten. I løpet av den tiden jeg deltok på møtene fremsto den kvinnelige pastoren som den mest karismatiske. Hun var godt likt blant medlemmene. Flere av dem jeg intervjuet var opptatt av hennes positive personlighet, og mente at hun hadde en viktig rolle i menigheten, selv om mannen hennes ble omtalt som den øverste leder. Pastoren forteller:

> Vi gjør sånn, kona og jeg. Hun preker og jeg preker. Vi må dele. I morgen skal hun for eksempel lede. Fordi vi må gi respekt til hverandre.

OICC beskrives som en karismatisk pinsemenighet, men er altså tilknyttet Det norske baptistsamfunnet. På tross av dette fungerer de som en selvstendig menighet, med en klart hierarkisk struktur. Pastoren tar de endelige beslutningene og utnevner selv andre ledere. Tilsynelatende får menigheten sin inntekt fra gaver fra medlemmene, og bruker deler av dette for å hjelpe medlemmer og andre som trenger det. OICC har en internasjonal profil, med ledere og medlemmer fra ulike afrikanske land. De har to kvinner i ledelsen, men pastoren gir uttrykk for en essensiell kjønnsforståelse, der han mener at mannen er skapt til å lede.

5.3 FILIPINO CHRISTIAN CHURCH (FCC)

FCC i Oslo har sitt hovedkvarter i søstermenigheten i København. FCC er en internasjonal filippinsk menighet, og lederne både i Norge og i København er filippinske. Menigheten i Oslo ble startet som et lite husfellesskap, som utviklet seg til å bli en egen menighet. FCC i Oslo rapporterer til søsterkirken i København, som også har ansvar for å ansette pastor for menigheten i Oslo. En av organisasjonens målsetninger er å etablere en filippinsk menighet i alle europeiske land. Selv om menigheten fungerer som en avdeling under pinsemenigheten Filadelfia, har ikke Filadelfias ledelse direkte myndighet overfor menigheten og deres lokale ledelse, men de samarbeider på flere områder. Menighetens lokale ledelse, med unntak av pastoren, er sammensatt av lekfolk og velges lokalt.

Menigheten er videre organisert i små husgrupper, der omkring 12 personer samler seg en gang i uka hjemme hos et av medlemmene. Hver av disse gruppene har en leder som har hovedansvar for gruppen. Organiseringen i små husgrupper har FCC overtatt fra FCC i Danmark, som også organiseres på denne måten.

FCC har sin inntekt fra tiende og gaver fra medlemmene. De mottar ikke direkte offentlige tilskudd, fordi medlemmene formelt står som medlemmer i Filadelfia menighet i Oslo. Slik får Filadelfia de offentlige tilskuddene for disse medlemmene, og som motytelse får FCC bruke lokaler som Filadelfia eier uten å betale leie. Menigheten har sin egen finansgruppe som forvalter inntektene fra tiende og gaver. Pastoren har vært ansatt i fulltidsstilling i tre år.

FCCC i København har en stab på 14 personer, med ulike ansvars- og lederroller. Pastoren i FCC i Oslo er en del av denne av staben. FCC i Oslo har en stab på fem medlemmer, i tillegg til pastoren, som til sammen utgjør den øverste styringsgruppen i menigheten. De har også en ledergruppe på 14 personer, som er sammensatt av lekfolk med forskjellige oppgaver i menigheten.

I FCC utgjorde kvinner majoriteten i både staben og ledergruppen, mens hovedpastoren er en mann. I staben, som er menighetens øverste organ, er fem av seks medlemmer kvinner. Kvinner dominerer også i ledergruppen. Dette bør likevel ses i sammenheng med at omtrent 85 prosent av medlemmene i menigheten er kvinner.

FCC i Oslo fremstår som en ren filippinsk menighet, der hele ledelsen har opprinnelse fra Filippinene. Menigheten styres delvis av en søstermenighet i København, der også pastoren i FCC i Oslo deltar i ledergruppen. FCC i Oslo er organisert som en avdeling under Filadelfia menighet, selv om Filadelfia ikke har styringsrett over menigheten. Medlemmene i menigheten er formelt medlemmer av Filadelfia, som låner ut sine lokaler til FCC. Selv om menigheten har en mannlig hovedpastor, representerer kvinner majoriteten både blant medlemmene og i ledergruppen.

5.4 ETHIOPIAN EVANGELICAL CHURCH IN OSLO

Menigheten fremstår som en selvstendig, evangelisk menighet, med en liten organisasjon. Den er ikke knyttet til en bestemt organisasjon, men menighetens pastor forteller at han har kontakt med andre afrikanske pastorer i Norge gjennom Kirkens Nødhjelp, der de forsøker å opprette en organisasjon der afrikanske pastorer i Oslo kan dele erfaringer og samarbeide.

Menigheten har et sterkt fokus på evangelisering blant etiopiere (og eritreere) i Oslo. De ser på seg selv som "den eneste kirken i Oslo for etiopiere". ".. Vi har en visjon om å fortelle evangeliet til etiopiere, først og fremst", sier pastoren.

Menigheten finansieres med tiende og gaver fra medlemmer. De er ikke registrert som trossamfunn, og mottar dermed ikke tilskuddstøtte fra staten. En av lederne i menigheten styrer økonomien, lager budsjett, og koordinerer alt som har med penger å gjøre. De har også en intern revisor. Det er ingen fast ansatte i menigheten. Pastoren får noen økonomiske gaver av og til, men det er snakk om små summer på 2000-3000 kroner.

Menigheten har et eldsteråd (styre), sammensatt av fire lekfolk og pastoren, som utgjør det øverste styret i menigheten. De har også ledere som jobber med områder som musikk, diakonalt arbeid, juridiske spørsmål, økonomi, familie og søndagskole. Det er eldsterådet som utnevner de ulike lederne, mens pastoren fungerer som koordinator. Pastoren og de andre lederne i eldsterådet har vært med siden menighetene ble etablert, og er ikke demokratisk valgt. Hele ledelsen i Ethiopian Evangelical Church in Oslo har opprinnelse fra Etiopia, og har migrert til Norge i voksen alder. Alle de fem medlemmene av eldsterådet er menn. To av de ansvarlige på andre områder i kirken er kvinner, og disse har ansvar for søndagskole og musikken.

Ethiopian Evangelical Church in Oslo er en liten selvstendig menighet som drives av og for folk med etiopisk bakgrunn. Menigheten ble dannet da de brøt ut fra en annen afrikansk menighet i Oslo. Menigheten er ikke registrert som trossamfunn i Norge, og får derfor kun sin inntekt av tiende og gaver. Alle i menighetens ledelse er menn, mens barnearbeidet og musikken ledes av kvinner.

5.5 ST. OLAV MENIGHET

St. Olav menighet er en menighet under Den katolske kirke i Norge. Den katolske kirke i Norge er organisert i et bispedømme og to stift, Oslo katolske bispedømme, Trondhjemstift og Tromsøstift, som er ledet av hver sin biskop. Bispedømmet og stiftene fungerer som selvstendige enheter, og biskopene rapporterer direkte til Paven i Roma. Som domkirke er menigheten sete for biskopen i Oslo katolske bispedømme, som består av de tretten sørligste fylkene, til og med Sogn og Fjordane, Oppland og Hedmark (St. Olav menighet 2011).

Oslo katolske bispedømmet spiller en viktig rolle i Norge, siden omkring 90 prosent av katolikkene i Norge befinner seg i Oslo. Det er flere katolske menigheter i Oslo, og St. Olav er domkirken. Mye av kirkens nasjonale virksomhet administreres fra St. Olav menighet. Den katolske kirken er en hierarkisk organisasjon, der biskopen og dens ledergruppe er øverst, etterfulgt av sognepresten, kapellaner og prester. Det finnes også en rekke nasjonale råd og kommisjoner som er rådgivende i ulike saker og har ansvar for diverse aktiviteter og feiringer. St. Olav menighet har en egen stab som

består av både betalte ansatte og frivillige lekfolk som har ansvar for ulike oppgaver i menigheten. De har også et menighetsråd som er rådgivende overfor sognepresten.

Majoriteten av medlemmene i St. Olav menighet er migranter eller har foreldre med migrantbakgrunn, og de fleste av disse er fra Polen. Siden mange av medlemmene har andre morsmål enn norsk, organiserer St. Olav menighet språkgrupper, og har ansatt egne prester med de morsmålene som er mest aktuelle. Disse prestene er underlagt sognepresten i St. Olav menighet, men flere ulike etniske gruppe fungerer på mange måter som egne menigheter, med egne gudstjenester (messer) og aktiviteter. Disse språkgruppene er underlagt bispedømmet i Oslo og drives ut fra bispedømmets retningslinjer, biskopens konkrete anvisninger, og den lokale menighets ønsker og behov (St. Olav menighet 2011).

Språkgruppene i St. Olav har stor grad av selvstendighet når det gjelder organisering og aktiviteter, og prestene i disse språkgruppene har en tendens til å ta med seg organiseringsformer fra hjemlandet. Dette kommenterte sognepresten i St. Olav menighet om gruppene:

> De er ofte veldig godt organiserte. Men de tar ofte til dels med seg organisasjonsformer hjemmefra... De har egne programmer, og av og til har de program innenfor våre møterom, eller hjemme hos hverandre. Søramerikanere er vant til at de for eksempel har bønneaksjoner som går fra hjem til hjem. De samles i bønn, og neste uke går de til en annen familie. Det er veldig mange tradisjoner på dette i de forskjellige landene som de tar med hit. De er også organisert i strukturer hvor de har et slags eget menighetsråd eller andre ting for å ordne det praktiske i forskjellige grupper.

Flere av migranterne i St. Olav tar altså med seg religiøse uttrykksformer og organisasjonsmodeller når de migrerer, og det er stor aksept for dette i menigheten.

Menigheten har sin inntekt fra offentlige tilskudd, samt kollekt og gaver. Sognepresten, kapellanen og prestene er innstilt og lønnet av bispedømmet. Dette gjelder også prester for de ulike språkgruppene. Disse har også en liten lokal økonomi for utgiftene knyttet til arbeidet i språkgruppene, som kopier eller kaffe til møter, mens hovedøkonomien er felles for alle avdelingene i St. Olav menighet.

Språkgruppene organiseres på forskjellige nivåer, etter behov og ressurser. I Oslo finnes det sjelesorg for migranter fra Burma, Eritrea, fransktalende land, Iran, Irak, Filippinene, Polen, Ukraina, Kroatia, spansktalende land, Uganda, Sri Lanka og Vietnam. De fleste av disse gruppene har egne faste prester eller kapellaner som holder messer på deres morsmål og har ansvar for sjelsorgen for sin gruppe. Gruppene har også egne frivillige og egne råd, som samarbeider med gruppens prest. Slik forklarte sognepresten det:

> Vi er en menighet, men av praktiske grunner er gruppene ganske parallelt strukturerte, i den forstand at de har sine egne messer, de har sine egne grupper, egne frivillige og egne kor. På en måte fungerer vi som om vi var 5-6 menigheter på samme plass, for å si det slik, selv om det er jeg som er sogneprest for alle.

Samtidig er noen av språkgruppene representert i menighetsrådet ved St. Olav kirke. Dette har utviklet seg over tid, siden menighetsrådet velges av medlemmene i kirken. Flere som har blitt valgt inn i menighetsrådet i St. Olav menighet er migranter fra Polen, Sør-Amerika og Afrika og de er også aktive i de ulike språkgruppene. På den måten finnes det linker mellom menighetsrådet og de ulike språkgruppene.

I St. Olav menighet er både biskopen, sognepresten, kapellanen og generalvikaren født og oppvokst i Norge. Prestene i de ulike språkgruppene har stort sett samme etnisitet som deltakerne i gruppen de leder. Noen språkgrupper har ikke egne prester, og derfor pleier kirken å invitere prester fra de aktuelle landene, slik at disse gruppene kan få sjelesorg og andre pastorale tjenester på eget språk. Noen migrantgrupper har ikke tilbud på eget språk, enten fordi de anses å være for få, for spredt på ulike steder og menigheter eller at de er så integrerte i det norske samfunnet at de ikke har behov for andre tilbud enn det som menigheten tilbyr på norsk.

Den katolske kirke tillater ikke kvinnelige prester, diakoner eller biskop, og sognepresten i St. Olav argumenterer teologisk for at kvinner ikke kan lede et trosfellesskap. Kvinner innehar imidlertid administrative stillingen i kirken, og er aktive i menighetsrådet. Selv om de øverste stillingene i St. Olav menighet utelukkende består av menn, er det flere kvinner enn menn som har andre typer ansvarsoppgaver i menigheten.

St. Olav har prester med forskjellige morsmål, slik at de kan tilby gudstjenester og sjelesorg til ulike språkgrupper. Disse språkgruppene har stor selvstendighet knyttet til aktiviteter og organisering, og fungerer på mange måter som egne menigheter. Alle prestene i St. Olav menighet er menn, noe som forklares ut fra katolsk teologi.

5.6 SAMARBEID OG TILKNYTNING

Her skal jeg trekker noen tråder å se på likhetstrekk i de fem menighetene i studien, og peke på områder der menighetene er forskjellige.

Fire av de fem menighetene i denne studien er organisert som en del av et større kirkesamfunn. Måten dette fungerer på og hva som er bakgrunnen for samarbeidet varierer. Av de fire menighetene som har tilknytning til andre menigheter eller organisasjoner er det den filippinske menigheten FCC og den internasjonal afrikanske menigheten OICC som i størst grad fungerer som selvstendige menigheter. OICC er mest selvstendig, og samarbeidet med Det norske baptistsamfunn begrunnes kun ut fra praktiske årsaker. De tar selv alle beslutninger vedrørende menighetens aktiviteter, lære og ledelse. Menigheten ble da også først dannet som en selvstendig menighet, og senere ble tilknyttet baptistsamfunnet.

FCC har en relativ sterk tilknytning til FCCC i København siden de tilsetter pastoren i Oslo, og pastoren er med i ledergruppen i København. Denne tilknytningen kan forstås med bakgrunn i at menigheten i Oslo ble grunnlagt av personer fra FCCC i København, og menighetene derfor deler konfesjon. Likevel opererer menigheten til daglig ganske selvstendig da tilknytningen til den danske søstermenigheten ikke påvirker det daglige arbeidet i menigheten i nevneverdig grad. FCC har også tilknytning til Filadelfia menighet i Oslo, men dette begrunnes kun ut fra praktiske forhold, og likner derfor mer på forholdet OICC har med Det norske baptistsamfunn.

Det at FCC og OICC, som i utgangpunkt er menigheter grunnlagt av migranter, samarbeider med etablerte norske kristne menigheter, kan tolkes som at menighetene legger vekt på å ha tilgang til kompetanse som kan gjøre arbeidet lettere i en norsk hverdag. Dette kan sees på som en strategi for å vinne anerkjennelse og legitimitet som kirkesamfunn. Gjennom samarbeidet får de tilgang til ressurser, som for eksempel lokaler og administrativ rådgivning. Samarbeidet er begrunnet ut fra

praktiske hensyn. Et tydelig eksempel er OICC, som er en karismatisk menighet, men som er knyttet til baptistsamfunnet i Norge.

Munch-Fairwood (2004:171) hevdet at migrantmenighetene som etablerte seg i Danmark blant annet ble integrert fordi de ikke klarte seg alene. Gjennom samarbeid med andre lærte de mye om hvordan det danske systemet fungerte, for eksempel om organisasjonslovgivning, skatteregler og fradragsmuligheter. Det at FCC og OICC lar norske menigheter eller organisasjoner ta seg av det administrative kan kanskje motvirke en slik læringsprosess, da menighetene kan miste mulighetene til å tilegne seg denne kompetanse. Dette kan også gjøre at de kan redusere deler av sin styringsrett og muligheten til påvirkning av offentlige beslutninger.

Den spansktalende gruppen i Salem og språkgruppene i St. Olav menighet har sterkere bånd til overordnede menigheter, sammenliknet med OICC og FCC. Selv om også disse stort sett fungerer som egne menigheter, på den måten at de arrangerer egne gudstjenester og aktiviteter for medlemmene, er de i realiteten avdelinger under en større menighet. St. Olav menighet har et tydelig hierarki, der sognepresten står over prestene i språkgruppene, selv om språkgruppene har stor grad av selvstendighet i praksis.

På tross av at språkgruppene i St. Olav og den spansktalende gruppen i Salem har mange likhetstrekk, har de svært ulik opprinnelse. Den spansktalende gruppen i Salem ble først dannet som en selvstendig karismatisk gruppe, og ble senere en del av Salemkirken, mens språkgruppene ble dannet innenfor St. Olav.

Foley og Hoge (2007:95) fant at de protestantiske migrantmenighetene i deres studie fra Washington DC hadde en tendens til å organisere seg i små grupper, mens andre trossamfunn i mindre grad gjorde dette. Det at menighetene var samlet i små grupper, fant Foley og Hoge bidro til at medlemmene ble kjent med hverandre og økte den sammenbindende sosiale kapitalen i gruppen. Disse gruppene kunne samtidig virke isolerende, fordi mange hadde omtrent hele sitt sosiale nettverk i menigheten, og dette bestod gjerne av folk med samme etniske og språklige bakgrunn.

I mitt utvalg er det bare FCC og St. Olav menighet som forteller at deres medlemmer møtes i små husfellesskap. Selv om noen språkgrupper i St. Olav menighet organiserer seg i mindre grupper, virker dette ikke like godt organisert som i FCC, der hver gruppe har en leder og disse lederne får opplæring og gjennomgår et kvalifiseringsprogram. De to menighetene i mitt utvalg med medlemmer fra afrikanske land organiserer seg ikke på denne måten, slik som Foley og Hoge (2007:93) forteller at heller ikke de afrikanske menighetene i deres studie gjorde.

5.7 FINANSIERING

Noe av det som kjennetegner menighetsstrukturmodellen (congregational structure) er at menighetene har en formell medlemsliste og en økonomi som er basert på gaver fra medlemmer (Ebaugh og Chafetz 2000:49). Dette kan ikke uten videre overføres til en norsk kontekst, siden menigheter må organiseres på en viss måte for å få tilskudd. Likevel mottar tre av fem menigheter i denne studien ikke slike tilskudd. Menighetene som mottar offentlige tilskudd er St. Olav og Salem. Språkgruppene i St. Olav og den spansktalende gruppen i Salem har felles økonomi med menigheten de er en del av.

De tre andre menighetene, som ikke mottar slike tilskudd, har ulike begrunnelser for dette. Medlemmene i FCC er registrert som medlemmer i Filadelfia, som får tilskuddet for disse, mens FCC får låne lokalene de bruker av Filadelfia uten kostnad. OICC har en liknende avtale med Det norske baptistsamfunn, der medlemmene registreres som medlemmer i baptistsamfunnet, og OICC får bistand og praktisk hjelp av dem når de har behov for det. Disse menighetene får dermed indirekte tilgang til tilskuddet, og ser seg best tjent med å samarbeide med større menigheter eller organisasjoner, som har mer erfaring og større administrasjon. Det er imidlertid usikkert hvor stor økonomisk fordel disse to menighetene får av samarbeidet med Filadelfia og Det norske baptistsamfunnet. Dette gjelder spesielt OICC, som ikke har tilgang til lokaler og må leie dette selv.

Ethiopian Evangelical Church er ikke registrert som trossamfunn, og får dermed ikke offentlige tilskudd. De er heller ikke organisert under en annen menighet eller organisasjon. Denne menigheten får dermed all sin inntekt i form av gaver fra medlemmene.

Selv om fire av fem menigheter, direkte eller indirekte, mottar offentlige ytelser, er alle menighetene avhengige av økonomiske gaver fra medlemmene. Alle menighetene, med unntak av St. Olav, oppgir gaver som den viktigste inntektskilden. St. Olav menighet får sin hovedinntekt fra offentlige tilskudd, selv om også de mottar kollekt og gaver fra sine medlemmer. St. Olav menighet mottar tilskudd for over 11.000 formelt registrerte medlemmer, hvorav ca. 85 prosent av disse er migranter. Registrerte trossamfunn med mer enn 500 tilskuddsberettigede medlemmer kan også få et ekstra tilskudd. Tilskuddet skal være av en slik størrelse at det tilsvarer omtrent de budsjetterte utgiftene til Den norske kirke justert for medlemstall. St. Olav menighet er blant trossamfunnene som mottar dette, og står dermed i en helt annen økonomisk situasjon enn de andre menighetene i utvalget.

5.8 OFFISIELLE OG UOFFISIELLE DELTAKERE

Lederne i alle de fem menighetene forteller at det er mange flere som deltar hver uke på møter og aktiviteter enn det offisielle medlemstallet tilsier. For eksempel regner FCC med at ca. 200 personer deltar i menigheten i løpet av uken, men de har bare litt over 100 registrerte medlemmer. Pastoren i OICC og Ethiopian Evangelical Church forklarer det slik:

> Det er mange som kommer til oss. Hver annen uke har vi folk som kommer til kirken og spør etter hjelp. Det er noen vi ikke kan hjelpe. Hvis du kommer til kirken kan jeg fortelle deg om alle som har fått hjelp. Det er folk som trenger hjelp hver søndag. Det er folk som vi hjelper, og etter at vi hjelper dem så kommer de ikke mer. Det er mange som gjør slik.
>
> Når vi har konferanse går antallet opp til nesten 100, 150 noen ganger, for eksempel påske, juledager og sånn. Vi har mange folk som kommer fra forskjellige byer når vi har konferanse, og fra asylmottak i Tromsø, Svalbard, Stavanger, Bergen, og etiopiere som kommer på ferie kommer til oss. Men på vanlige søndager er vi 65 voksne og 25 barn. Men mange sender barna til kirken, fordi de vil at barna skal gå på søndagsskole.

Det virker som mange folk kommer til menigheten i en periode av praktiske og økonomiske grunner, men også på grunn av ferie eller feiringer. Austigard (2008:45) fant i sin studie av den spansktalende gruppen i Salemkirken at det på slutten av 90-tallet var ulike personer til stede fra møte til møte. Mellom 250-300 personer var innom gruppen i løpet av seks måneder. Spansktalende asylsøkere tok

kontakt med den spansktalende gruppen fordi de hadde behov for å snakke med andre spansktalende. Dette forteller pastoren til den spansktalende gruppen:

> Det er mange som deltar som ikke er medlemmer. Spesielt i de siste månedene har det kommet mange nye. Etter hvert blir de sikkert medlemmer, for det er en av de tingene vi prøver på… I den siste tiden har det kommet flere fra Spania på grunn av finanskrisen, og de har ikke noe problem på grunn av EU-passet.

Det ser ut som om den spansktalende menigheten fortsatt mottar bølger av nye grupper, men at gruppen i dag ikke domineres av asylsøkere, slik som på 1980- og 90-tallet. I følge Loga (2011:124) var det en utfordring for den katolske kirke i Bergen at mange av migrantene som deltok på kirkens aktiviteter eller ba kirken om hjelp ikke var registrerte medlemmer. Kirken fikk derfor ikke den økonomiske støtten fra staten som de burde hatt ut fra antallet som besøkte kirken jevnlig. Dette fører til at menigheten ikke hadde nok ressurser til å håndtere etterspørselen fra nye migranter. Sognepresten i St. Olav menighet forteller også at de mottar nyankomne daglig som søker støtte og informasjon.

Det finnes ulike grunner til at folk velger å ikke registrere seg som medlemmer i menighetene. En av grunnene kan være at noen menigheter mangler et system og informasjon som sørger for at medlemmer registrerer seg. Det kan for eksempel handle om at migrantmenigheter ikke har tilstrekkelig kunnskap om offentlige tilskudd, og at de derfor ikke er aktive når det gjelder å registrere nye deltakere i et medlemsregister. En annen årsak til at menighetene kan mangle gode system for registrering av medlemmer kan være at de tar med seg organisasjonsformer fra hjemlandet, der gaver gjerne er eneste inntektskilde, og medlemsregister ikke spiller noen stor rolle. Videre kan årsaken handle om at noen av menighetene har et stort antall aktive papirløse migranter, og personer som ikke ønsker å angi sin identitet på grunn av at de har vært innblandet i prostitusjon, narkotikasalg eller andre grunner, slik som i OICC. Her forteller pastoren:

> Det er mange som har reist fra Afrika. Da de kom hit hadde de ingen menighet. For eksempel har vi mange som er prostituerte. Vi jobber blant dem. Prøver å forkynne Guds ord til dem, få dem til å slutte å gå på gata. Ikke bare dem. Vi har mange som selger narkotika. Vi prøver å få dem vekk fra gata. Gi dem kunnskap om hvem Gud er og hva han har gjort for menneskene. Det at han har sendt Jesus og kommer til dem og lære dem og frelse oss. Ikke gå ut å selge kroppen eller selge narkotika. Det er andre måter å leve på som er bedre enn det de gjør det.

Selv om noen menigheter ser på dette som en utfordring, har de mest fokus på at folk skal delta og føle seg som en del av menigheten. Medlemskap defineres ikke som det å være registrert og ha fylt ut et medlemskapsskjema, og det å presse mennesker i sårbare situasjoner til å fylle ut informasjon til et medlemsregister kan skremme dem vekk. Austigard (2008:120, 122) viste i sin studie av den spansktalende gruppen i Salemkirken at det var noen personer som deltok i en lang periode i menigheten uten å være formelt registrert, og likevel følte seg som en del av menigheten og ble behandler som sådan. Dette synes også å være tilfellet i menighetene i denne studien.

Selv om en del av de aktive i menighetene ikke er registrert som medlemmer, gir de allikevel sin tiende eller gaver til menigheten. Hansen (2007:47) mente at pastoren i Scandinavia Chinese Christian Church i Oslo oppfordret medlemmer til å bidra økonomisk i menigheten. Dette samsvarer med opplevelser jeg hadde i flere av møtene og gudstjenestene i menighetene i utvalget, der pastorene oppmuntret de oppmøtte til å gi sin tiende og offergaver til menighetens drift.

5.9 HVEM ER LEDERNE?

Alle pastorene/prestene i undersøkelsen som jobber direkte med medlemmene med migrantbakgrunn er selv migranter. Sognepresten og Biskopen i St. Olav menighet er etnisk norske, men det er migrantprestene som har det direkte ansvar for språkgruppene. I Salemkirken har både pastoren for hovedmenigheten og pastoren for den spansktalende gruppen migrert fra Chile. Med unntak av pastoren i den spansktalende gruppen Salem, som bare er ansatt i en 60 prosent stilling, forteller alle migrantpastorene/-prestene i denne undersøkelsen at de arbeider fulltid i menighetene. Det er likevel ikke alle lederne som får utbetalt lønn for det arbeidet de gjør. Pastorene i OICC og Ethiopian Evangelical Church forteller at de kun mottar gaver fra menigheten, og at dette ikke skjer regelmessig. Dette er ledere som ikke er ansatt av andre, men selv har grunnlagt menigheten. Det kan derfor hende at dette er et uttrykk for en relativt svakt organisert menighet, der økonomien fortsatt er liten og ikke tydelig adskilt fra grunnleggernes private økonomi.

Pastorene og ledelsene i menighetene i denne studien gir uttrykk for et konservativt syn på samfunnsspørsmål som likestilling og homofiles deltakelse i menigheter. Slik svarer en pastor da han ble spurt om mennesker som lever i forhold med partner av samme kjønn bør få lov til å arbeide som prest/rituell leder:

> No way! … På religiøse møter i Etiopia er ikke dette akseptert kulturelt. Når de kom på besøk til kristne, spesielt evangeliske steder, er det så stor forskjell. Dette er ikke en sak vi diskuterer. Noen ganger kan noen bli irriterte, for det er ikke lett å akseptere det.

En annen pastor svarte slik:

> Jeg har det prinsipp at religion har sitt fundament i Guds ord. Det har ikke noe med mennesker å gjøre. Vårt kart er Guds ord. Og Guds ord er veldig klart på dette området. Så jeg mener at hvis du går mot prinsippet som driver din organisasjon, da må det vært helt klart at man kan ikke stjele, man kan ikke bo med partner av samme kjønn. Det står helt klart i Guds ord, man kan ikke forandre det. Hvis folk vil mistolke og prøve å ordne det, er det noe annet. Man må stå til ansvar for Herren. Men for oss i vår organisasjon er det viktig at folk har et liv etter Guds ord.

Få av pastorene valgte å oppgi hvilket politisk parti de hadde stemt på ved siste valg, men de som svarte på spørsmålet, fortalte at de hadde stemt på Kristelig Folkeparti, eller ga uttrykk for at de sympatiserte med dem. Det er imidlertid vanskelig å si om dette også er tilfellet for de som ikke ønsket å svare på spørsmålet. Det er mulig at det oppleves vanskeligere å opplyse om hvilket parti man har stemt på, dersom dette kan tenkes å være mer kontroversielt i menigheten. Det kan også hende at de opplever spørsmålet som en privatsak.

Pastorene/prestene i denne studien ga uttrykk for at deres rolle i menigheten var kompleks og utfordrende. Pastoren i FCC beskrev det slik:

> Å bli pastor er en stor utfordring. Det er mer positivt enn negativt. Av og til er jeg som en far for alle i menigheten. Det er viktig at jeg underviser i Bibelen. Jeg skal ikke bare være en fagperson, men det skal forandre deres liv. Jeg ber for dem og jeg organiserer mange forskjellige fellesskap. Vi prøver også å støtte hverandre i mange forskjellige ting.

Dette gjenspeilet seg også i medlemmenes fortellinger, der deres åndelige leder blant annet ble beskrevet som far, forbilde og underviser. Forventningene var store til pastoren/presten, noe de begrunnet med tidligere erfaringer. Pastoren i en annen menighet beskrev sin rolle som leder slik:

> Som leder har jeg ansvar for å tjene medlemmenes behov. Både åndelige og fysiske behov. Fysiske behov kan være at noen av dem kanskje har problemer der de bor eller de ikke har jobb, noen av dem er asylsøkere og har ikke fått noen papirer for å jobbe. De venter på at saken skal behandles…

Patorens/prestens komplekse lederrolle innebærer at de har betydelig innflytelse over sine medlemmer. Pastoren i en av de afrikanske menighetene svarer slik på spørsmålet om han har makt over medlemmene:

> Ja, faktisk. De tenker at jeg er leder for det spirituelle området i folks liv. For eksempel det er konflikt i en familie, og jeg går der og hører begge to og anbefaler noe, vil de akseptere det med en gang.

Innflytelsen pastoren beskriver begrenser seg ikke til medlemmenes åndelige liv. Medlemmene kan komme til pastoren med alle typer problemer, og han opplever at de hører på hans anbefalinger. Denne autoriteten forklares derimot ikke ut fra pastorens personlige egenskaper, men som en rolle de er tildelt av Gud. Pastoren i den spansktalende gruppen i Salem forklarer sin innflytelse på denne måten:

> Det er egentlig ikke vi som gjør noe i folk, det er Gud som bruker oss for å inspirere og lede folk til de gode ting og ha omsorg og sånt.

De afrikanske menighetene i denne studien, OICC og Ethiopian Evangelical Church, synes å ha de mest autoritære lederrollene. I disse menighetene kunne pastoren velge sin egen ledergruppe, som kun fungerte rådgivende. Dette kan handle om at de selv er grunnleggere av menighetene, og derfor følte større eierskap til disse. Ifølge Gerrie ter Haar (1998:104) har pastorene i afrikanske migrantmenigheter i Nederland ofte en rolle som profet, noe som gir dem en utstrakt innflytelse over medlemmene. En liknende beskrivelse fant jeg i OICC, der pastoren omtalte seg som apostel. Pastoren var tydelig på at menigheten var en del av hans visjon, som han hadde fått fra Gud. Også flere medlemmer i menigheten fortalte om pastorens visjon, og det var tydelig at dette gav ham stor troverdighet og anerkjennelse blant medlemmene.

5.10 LEKFOLKS INNFLYTELSE

Det meste av arbeidet i menighetene i utvalget drives av engasjerte lekfolk, som får ansvar for ulike arbeidsområder i menigheten og er involvert i mye av det som skjer. Deres innflytelse over viktige beslutninger for menigheten er likevel begrenset.

Alle ledergruppene i migrantmenighetene er utnevnt av pastorene/prestene selv. I hovedmenigheten i St. Olav og Salem har de andre prosesser for å utnevne menighetsrådet, men i migrantgruppene som tilhører disse menighetene er det likevel opp til hovedlederen å finne sin egen ledergruppe.

Flere av menighetene omtalte ledergruppen som eldsteråd, noe som har lang tradisjon i pinsebevegelsen. Eldsteråd kjennetegnes ved at deres autoritet ofte knyttes til lang erfaring, og disse får stor tillit og en opphøyd stilling i menigheten (Haar 1998:106). Selv om hovedpastoren sitter med stor makt, siden han selv velger sin ledergruppe, har også ledergruppen en stor reell innflytelse i

menigheten. Disse fungerer gjerne som pastorens ”høyre hånd”, og fordi pastoren har en mengde oppgaver og det forventes at han stiller opp når noen i menigheten ber om hjelp, må disse ta over en del av pastorens oppgaver.

Foley og Hoge (2007:20, 178) fant at noen migrant trossamfunn i USA var viktige arenaer for utvikling av ferdigheter som medlemmer kunne bruke i møte med andre deler av samfunnet. Gjennom aktiv deltakelse i trossamfunnet kunne lekfolk få trening i ledelse, organisasjonsarbeid, presentasjonsteknikk og kontakt med offentlige instanser.

Alle menighetene var delt inn i ulike avdelinger. Disse avdelingene ble ledet av lekfolk, som var utvalgt av pastoren/presten. Informantene fortalte at de følte et stort ansvar for arbeidet, og opplevde at de gjorde en viktig jobb for menigheten. Slik forteller et av medlemmene i en menighet, som hadde ansvar for barnearbeidet:

> Jeg føler at jeg har så mye ansvar. Selv om barna noen ganger gjør meg veldig sliten, føler jeg at jeg ikke må gi opp, bare fortsette med det. Jeg tror at det er nå barna kan ta i mot Jesus, ikke når de er store.

Også andre fortalte om stort ansvar, enten de arbeidet med barn, musikk eller arrangerte seminar. Gjennom arbeidet i menigheten opplevde lekfolk selvrealisering, og de fikk bruke sine talenter og fikk anerkjennelse for dette. Det kan tenkes at migranter i større grad finner slike arenaer for selvrealisering, siden mange opplever at situasjonen på arbeidsmarkedet og ellers i samfunnet er vanskelig, enten på grunn av manglende språkkunnskaper eller diskriminering. Kanskje er dette en av årsakene til at menighetene beskrives som helt avgjørende i medlemmenes liv og selvforståelse.

5.11 KJØNN

Kjønnsfordelingen i ledelsen i menighetene i denne studien varierte. I alle menighetene var imidlertid hovedpastoren/presten mann. Selv om hovedlederne var menn, hadde de fleste menighetene representasjon av kvinner i ledergruppen. Det er gjennomgående i de fem menighetene at kvinner dominerer i ungdomsarbeid, eldrearbeid, kafeteria, søndagsskole for barn, lovsang og det praktiske og sosiale i menighet. Dette samsvarer med funnene til Ebaugh og Chafetz (2000:64-69) fra USA, som viste at selv om de fleste lederne var menn, var mange av de frivillige kvinner, og disse hadde andre typer ansvar i menighetene enn mennene. Dette tyder på at kjønnsrollene reproduseres på ledelsesnivå i migrantmenighetene, på den måten at mennene tar lederollen, mens kvinner tar ansvar for det som handler om sosialt samvær og omsorg i menighetene.

På tross av kjønnsforskjellene mener lederne at dette ikke representerer et problem for menighetene, og flere av lederne ga uttrykk for at de gjerne kunne hatt flere kvinner i ledergruppen. Likestilling på ledernivå var ikke noe de hadde tenkt mye over, og ikke noe de opplevde som problematisk, verken for dem selv eller for noen i menigheten.

På samme måte som studien til Warner og Wittner (1998:25), tyder også denne studien på at kjønnsfordelinger i migrant trossamfunn blant annet kan bære preg av at menn som har migrert ønsker å gjenreise deler av status de har mistet som følge av migrasjonen. Menighetene er en arena hvor de kan kommunisere på morsmålet sitt, og deres ”mannsrolle” ikke blir satt spørsmålstegn ved, slik de kanskje kan oppleve i andre deler av samfunnet. I migrantmenighetene har pastorene mulighet til å oppleve kontinuitet. De fleste migrantpastorene i utvalget behersket norsk dårligere

enn sine ektefeller, men dette var ikke til hinder for deres lederrolle. Pastorene og lederne i utvalget var også klare over at de ikke har samme type makt i Norge som de kunne hatt i hjemlandet. De fleste pastorene i utvalget var heller ikke pastorer i hjemlandet, noe som kan tyde på at det ikke bare handler om å gjenreise en bestemt status, men å finne andre former å uttrykke seg som mann på.

5.12 OPPSUMMERING

Funnene i denne undersøkelsen viser at migrantmenighetene har noen av karakteristikkene fra Ebaugh og Chafetzs (2000) menighetsmodell, men at det er stor variasjon mellom menighetene.

Fire av fem migrant menigheter i denne undersøkelsen var en del av et større kirkesamfunn. Unntaket var Ethiopian Evangelical Church, som ikke var registrert som trossamfunn i Norge og heller ikke var tilknyttet andre. Av de som var tilknyttet andre trossamfunn var OICC og FCC de menighetene som var mest selvstendige. De var å regne som egne menigheter, og opplevde ikke innblanding i den daglige driften av menighetene. OICCs samarbeid med Det norske baptistsamfunn og FCCs samarbeid med Filadelfia betegnes som rent praktisk. Den spansktalende gruppen i Salem og språkgruppene i St. Olav fungerer som avdelinger under andre hovedmenigheter. Oppdelingen begrunnes ut fra språk og kultur, men de deler konfesjon med hovedmenigheten og er en del av deres administrasjon.

Menighetene opererte med formelle medlemslister og hadde en økonomi som i stor grad var basert på gaver. Medlemslistene hadde imidlertid ulik funksjon for de ulike menighetene. Ethiopian Evangelical Church mottok ikke offentlige tilskudd, fordi de ikke var registrert som trossamfunn. Heller ikke OICC og FCC mottok dette tilskuddet direkte, siden medlemmene ble registrert under Det norske baptistsamfunn og Filadelfia. Språkgruppene i St. Olav og den spansktalende gruppen i Salem har felles økonomi med hovedkirken, og nyter godt av offentlige tilskudd, selv om også Salemkirken oppga gaver som sin viktigste inntektskilde. St. Olav stod i en særstilling når det gjaldt økonomi, siden de, i følge sognepresten, har omtrent 11.000 registrerte medlemmer.

Alle menighetene hadde mange deltakere som ikke var registrerte medlemmer. Dette kan skyldes flere forhold, blant annet at menighetene mangler et godt system for slik registrering, at de tar med seg organisasjonsformer fra hjemlandet, der slike medlemslister ikke spiller en stor rolle, eller at deltakere av ulike grunner ikke ønsker å registrere seg. Alle menighetene–opplevde at den økonomiske situasjonen gjorde det vanskelig å drifte menigheten slik de ønsket.

Alle hovedlederne i migrant trossamfunnene i denne undersøkelsen var selv migranter. Pastorene/prestene fortalte om komplekse lederroller, der de gjerne blir sett på som både far, lærer og forbilde. De hadde stor innflytelse i menigheten, ikke bare når det gjelder medlemmenes åndelige liv. Medlemmene kom til pastoren/presten når de for eksempel hadde utfordringer i samlivet, økonomiske problemer eller problemer knyttet til oppholdstillatelse. For å klare å innfri så mange forventninger, i tillegg til å opprettholde driften av menigheten, benyttet pastorene/prestene seg i stor grad av sin ledergruppe, som var utnevnt av pastoren/presten selv.

Ledergruppene består av lekfolk, og disse nyter stor respekt og anerkjennelse i menigheten. Lekfolkene i ledergruppen hadde klart definerte arbeidsoppgaver. Gjennom arbeidet i menighetene opplever medlemmene selvrealisering, og får anerkjennelse for sitt arbeid. Selv om lekfolkene i ledergruppen har innflytelse over medlemmene, gjennom sin opphøyde stilling i menigheten, har de

liten reell makt over beslutninger i menigheten, siden pastoren/presten selv synes å ha det siste ordet.

Hovedpastorene i utvalget i denne studien er menn. Mange kvinner hadde ansvar for ulike deler av menighetens arbeid, som regel relatert til barn, musikk og sosiale tilstelninger. En slik arbeidsfordeling gjenspeiler i stor grad tradisjonelle kjønnsroller, og samsvarer med funn i flere andre studier (Warner og Wittner (1998); Ebaugh og Chafetz (2000) som tydet på at kjønnsroller blir reprodusert på ledelsesnivå i migrantmenigheter

6 MEDLEMSSAMMENSETNING, MØTER OG AKTIVITETER

I dette kapitlet skal jeg se på medlemssammensetning, møter og aktiviteter. 1) Hvem er medlemmene eller deltakerne i de fem migrantmenighetene som inngår i denne undersøkelsen? 2) Hvilken betydning har språk, kultur og etnisitet for? Danner de grunnlag for samhold og/eller konflikt? Og 3) hvilken betydning sier medlemmene eller deltakerne at menigheten har for dem?

6.1 DEN SPANSKTALENDE GRUPPE I SALEMKIRKEN

Salemkirken har i overkant av 400 medlemmer, og omkring 70 personer går i den spansktalende gruppen. De fleste i denne gruppen er registrert som medlemmer av Salemkirken.

Majoriteten i den spansktalende gruppen har opprinnelse fra Chile. Menigheten var tidligere preget av chilenske asylsøkere, og de siste årene har den vært ledet av pastorer med bakgrunn fra Chile. De fleste medlemmene i Salemkirken i dag er ikke asylsøkere, men har migrert til Norge på grunn av arbeid eller studier, gjennom familieforening eller fordi en av foreldrene har norsk bakgrunn. Mange medlemmer kommer også fra andre land i Latin-Amerika, og en del av medlemmene er norske kvinner som er gift med latinamerikanske menn eller av andre grunner føler tilhørighet med Latin-Amerika. Slik forteller pastoren om medlemmene i den spansktalende gruppen:

> For mange år siden hadde vi flere besøk fra folk som var asylsøkere. Men det er veldig få asylsøkere fra Latin-Amerika nå, det er ikke noe krigssone eller vanskelig greie. Det er helt annerledes enn Midtøsten eller andre steder det er krig. Man kan komme tilbake når man vil til Sør-Amerika. Så vi driver ikke arbeid med asylsøkere.

Deltakerne i den spansktalende gruppen har varierende utdannelsesnivå og yrkestilhørighet. Mens noen jobber i renholdsbransjen, er det andre som har utdannelse på bachelor- og masternivå. Informantene forteller at nykommere ofte får hjelp av medlemmer av menigheten med å komme inn på arbeidsmarkedet. Det kommer også frem at flere nyankomne med høyere utdannelse har problemer med å finne relevant arbeid. Kvinnene har generelt høyere utdannelse enn mennene (Austigard 2008:114-115).

Den spansktalende gruppen har egne gudstjenester på spansk hver søndag. Dette skjer kl. 14:00, etter den norske gudstjenesten i Salemkirken, slik at de som ønsker det kan ta del i begge gudstjenestene. Én gang i måneden har de spansktalende og norsktalende gruppene felles gudstjeneste med nattverd, som heter ”Celebration”. Slik forteller pastoren:

> Og et møte i måneden er både på norsk og spansk, Celebration. Det er siste søndag i måneden, da samles både de norsktalende og de spansktalende til et felles møte, og da blir det brukt begge språk. Det er for at vi skal treffe alle som går i Salemkirken, på tvers av språk.

Den norske og den spansktalende gruppen har ansvar for dette møtet annenhver gang. Møtet er enten på norsk eller spansk, og oversettes slik at alle forstår. Det synges både på spansk og norsk, men det er også en del engelske sanger. Celebration er et forsøk på å samle de spansktalende og norsktalende gruppene. Til tider har det var diskusjon om menigheten i Salem skal samles til én gruppe, og dermed avslutte den spansktalende delen av menigheten. Dette har imidlertid ikke blitt

gjennomført ennå, og verken pastoren i den norsktalende eller den spansktaslende gruppen støtter en sammenslåing.

Senere på søndagen er det en egen ungdomsgudstjeneste i Salem kirke kl. 18, som kalles Young Salem. Møtet er på norsk, og oversettes til spansk. Her møtes både den norsktalende og den spansktalende gruppen. Ungdomsgruppen ledes av en fra den spansktalende gruppen, og domineres av deltakere fra denne gruppen. I følge pastoren til den spansktalende gruppen prøver de å få flere ungdommer fra den norske delen til å delta på disse møtene.

Kafeteriaen er en sentral sosial møteplass for medlemmene før og etter søndagens gudstjenesten. Dette fortalte pastoren i den spansktalende gruppen:

> Vi har også 10-15personer som jobber i kafeteriaen, og leder der er en kvinne. Vi har en åpen dialog med henne om det som er viktig for oss og hvordan menigheten føler seg i kafeteriaen. Fellesskapet er så viktig i vår menighet, og derfor går vi til henne.

Kafeteriaen er veldig viktig for den spansktalende gruppen. Mange kommer tidlig til gudstjenesten for å slå av en prat, mens barna leker og ungdommene, som dominerer musikkgruppen, øver og forbereder seg til gudstjenesten. Når gudstjenesten er ferdig, kommer de fleste tilbake til kafeteriaen, der kirkekaffen serveres og folk møtes for sosialt samvær.

I tillegg til gudstjenestene har den spanske gruppen bibelstudiegruppe hver tirsdag, etterfulgt av bønnemøte. Menigheten arrangerer tur i påskeferien, der de reiser til en hytte på fjellet.

Gruppen pleier også å feire en dag som de har kalt ”internasjonal dag” hvert år. Der feirer de nasjonal dagen for alle de latinamerikanske landene som er representert i gruppen. I følge pastoren har de valgt september fordi flere land i Latin-Amerika feirer nasjonaldag denne måneden, blant annet Chile.

6.2 OSLO INTERNATIONAL CHARISMATIC CHURCH (OICC)

Pastoren har ikke full oversikt over hvor mange medlemmer som er registrert i OICC, men på en vanlig gudstjeneste er det omkring 40-60 personer. Mange av dem som deltar er ikke registrerte medlemmer. OICC har deltakere fra omtrent 20 ulike land, selv om de fleste kommer fra Nigeria og ulike afrikanske land. Pastoren forteller at mange av deltakerne prostituerer seg eller selger narkotika, og en stor andel av medlemmene er i Norge uten oppholdstillatelse. Enten venter de på svar eller har fått endelig avslag på søknaden. Slik beskriver pastoren situasjonen i menigheten:

> De som er på gata og selger seg, eller de som er på gata og driver med stoff… Vi går på gata og henter dem til kirken. Noen av dem er egentlig deprimerte. Det er store traumer de har gått gjennom. De fleste av dem er asylsøkere, og har gått gjennom voldsomme ting i Afrika.

Det er rimelig å anta at siden mange av medlemmene er i en sårbar situasjon, og frykter inngripelse fra myndighetene, kan det være vanskelig å få dem til å inngå et formelt medlemskap. Dette kan være grunnen til at mange ikke registrerer seg som medlemmer i denne menigheten.

Når det gjelder utdannelse og yrke, fortalte to av medlemmene som deltok i undersøkelsen at de hadde utdannelse på bachelornivå, men de hadde ikke fått jobb som var relevant for deres utdannelse. En fortalte:

> Jeg fullførte bachelorgrad i Oslo i 2010 i Kultur og samfunnsfag, med spesialisering i likestilling. Jeg har ikke fått jobb i det enda, men jeg vurderer å ta mastergrad kanskje om multikulturalisme eller menneskerettigheter.
>
> Jeg jobber som en anleggsgartner. Det er bedre å ha noe å gjøre enn å være arbeidsledig eller avhengig av sosialhjelp.

Til tross for relativ god utdanning har flere altså mange problemer med å få jobb eller må ta takke med lavtlønnet arbeid.

Møtene og aktivitetene i OICC foregår på engelsk**.** Ledelsen har ansvar for møtene både i Oslo, Drammen og Fredrikstad, og de har lagt opp programmet slik at de kan være til stede i alle byene. Lørdag har OICC gudstjeneste i Fredrikstad. Søndag er det gudstjeneste i Oslo om morgenen og i Drammen om kvelden. OICC har bibelstudier på tirsdag i Fredrikstad, onsdag i Oslo og torsdag i Drammen. På fredag har de bønnemøte i Oslo.

Gudstjenesten i OICC i Oslo starter kl. 11: 00, med omtrent en times bønn. Dette skjer oppreist og de oppmøtte oppmuntres til spirituell kamp mot det onde. En av lederne i menigheten leder denne bønnen, som preges av høyt lydnivå og mye følelser.

OICC arrangerer også en rekke andre aktiviteter, som for eksempel konferanser, med fokus på forkynnelse. Ledelsen oppsøker folk aktivt, spesielt mennesker i sårbare situasjoner, slik som migranter i asylmottak. Pastoren oppfordrer også resten av menigheten til å gjøre det samme. De holder åpne konferanser, og har flere ganger invitert afrikanske, amerikanske og engelske predikanter. Pastoren forteller:

> Vi går ut og snakker med folk. Vi tar telefonen og vi holder konferanser. I Afrika kan du gå ut på gata, sette opp mikrofonen og begynne å preke. Vi gjorde det i Drammen for to måneder siden. Vi leide et lokale der, og prekte Guds ord helt åpent. Men det er ikke så ofte. Så holder en konferanse der vi inviterer folk fra forskjellige land, Afrika, Amerika, England. Vi inviterer folk, store talere og prester, og de kommer hit til oss og forkynner Guds ord.

Pastoren forteller at de bruker store økonomiske ressurser på forkynnelse, for eksempel på å betale pastorer og andre foredragsholdere. Målet er flere medlemmer, men han forteller også at de fleste som kommer på slike aktiviteter forsvinner etter hvert.

6.3 FILIPINO CHRISTIAN CHURCH (FCC)

FCC har over 100 registrerte medlemmer og ca. 200 som kommer til gudstjeneste hver søndag. De fleste medlemmene er fra Filippinene. De har også noen norske medlemmer (som er gift med filippinere), noen fra Indonesia og noen fra India. Omlag 85 prosent av medlemmene er kvinner, sier pastoren. De fleste jobber som au pair, eller er studenter. Det er også noen familier som består av filippinske kvinner gift med norske menn som deltar.

Selv om de fleste medlemmene i FCC arbeider som au pair, har de utdanning på høyere nivå. For eksempel var to av de kvinnelige informantene fra menigheten som deltok i denne studien utdannet dataingeniør og en andre hadde bachelor i ledelse fra Norge og bachelor of Science in Electrical Engineering fra Filippinene.

Gudstjenester og andre aktiviteter holdes stort sett på engelsk, og all informasjon og materiell fra menigheten er på engelsk. I sosiale settinger i menigheten og husgrupper snakkes imidlertid tagalog og andre filippinske dialekter.

Hovedgudstjenesten er hver søndag fra 14.30 til 16 i lokalene til Filadelfia menighete i St. Olavsgate i Oslo sentrum. Menigheten har bibelundervisning (Biblical fundantion class) hver onsdag og bønnemøte på fredager.

Hver uke møtes også små husgrupper hjemme hos hverandre for å studere Bibelen, synge, be for hverandre og lage mat. De inviterer også andre som kan tenke seg å være med på husgrupper. Én gang i året har de en samling som heter "Life Line Connection", der alle de små husgruppene samles sammen.

FCC arrangerer videre flere sosiale aktiviteter, som sommerleir og vinterleir. Menigheten, i samarbeid med andre aktører som representerer det filippinske samfunnet i Norge, arrangerer den filippinske nasjonaldagen hvert år, der de blant annet går i tog og har aktiviteter som kan minne om en norsk 17.mai-feiring. Slik beskriver et av medlemmene feiringen av den filippinske nasjonaldagen:

> Vi har mange aktiviteter, og vi danser og synger og snakker. Det er omtrent som her i Norge. Vi har et tog også, fra Karl Johan til Nasjonaltheatret… Ikke bare kirken, men hele det filippinske samfunnet i Norge. Det er mange filippinske organisasjoner her i Norge.

Menigheten samarbeidet med andre filippinske organisasjoner om aktiviteter og feiringer, både i forbindelse med nasjonaldagen, og høytider som jul og påske.

6.4 ETHIOPIAN EVANGELICAL CHURCH

Ethiopian Evangelical Church har 65 faste voksne medlemmer og 25 barn. De fleste medlemmene er fra Etiopia og noen er fra Eritrea. Medlemmene er flerspråklige, men de fleste snakker amharisk, som er det offisielle språket i Etiopia. Majoriteten er asylsøkere eller folk som har fått avslag på søknad om oppholdstillatelse i Norge. En av lederne i menigheten forteller:

> Hvis du ser på kirken er de fleste asylsøkere. De har ikke oppholdstillatelse. De fleste har blitt fortalt at de må reise fra landet. De har ikke noe håp.

Det er også flere etablerte familier som har kommet til Norge av ulike grunner, blant annet på humanitært grunnlag, på grunnlag av familiegjenforening eller fordi de studerer eller har studert i Norge. Flere av informantene fortalte at de hadde bachelor i regnskap fra hjemland, men bare en av dem jobber som regnskapsfører i Norge. Noen av de andre medlemmene jobber i helsesektoren, som sykepleier eller laborant.

Gudstjenestene og møtene i denne menigheten i Oslo foregår på amharisk. Hovedgudstjenesten er søndag mellom 14:30 og 18:00. I tillegg til søndagens gudstjeneste, har menigheten en rekke

aktiviteter i løpet av uken. Det er bønnemøte annenhver fredag, og faste og bønn hver lørdag. Dette ses som en spirituell øvelse, og er for de voksne i menigheten. Slik forteller en av informantene:

> Vi har bønnemøter annenhver lørdag. Men noen ganger er jeg ikke med, for det blir veldig kjedelig for barna, det er mest for voksne. Siden mannen min er leder må han på det.

De har også familiegrupper, der ektepar samles for å diskutere ulike temaer om samliv og ekteskap. Lederen for familiegruppene sier:

> Vi pleier å ha familiegruppe annenhver måned. Vi sitter og diskuterer og lærer om familie, hvordan vi kan bidra for barna våre, hvordan vi kan leve sammen og slike ting. Jeg tar kurs online fra USA om familieliv, og vi lærer om familie og slikt. Når vi ser så mye skilsmisse vil vi stoppe det, og da må vi vite hvorfor folk blir skilt, hva de mangler, og om kommunikasjon, sex, finans, og mange ting. Dette er grunnene til at folk blir skilt i dag. Folk kommer til oss for å stoppe det, og lære om familie. Det er en bra gruppe, og jeg leder den.

Familiegruppen virket å være viktig i menigheten. Flere av de andre informantene forteller om dette og hvor viktig det er for menigheten å hjelpe medlemmer til å forhindre samlivsbrudd.

Menigheten organiserer konferanser og aktiviteter rundt påske og jul, hvor de inviterer folk fra asylmottak i Tromsø, Svalbard, Stavanger, Bergen og etiopiere som er på ferie i Norge. Menigheten organiserer også ofte evangeliseringsbesøk til asylmottak på Torshov og Løren. Der pleier de å komme i kontakt med asylsøkerne fra Etiopia og Eritrea, og inviterer dem til menigheten. Dette er aktiviteter for å rekruttere nye medlemmer. Pastoren fortalte:

> Vi besøker ofte asylmottak på Torshov og Løren, fordi det er i det sentrale Oslo. Vi går der og finner mange etiopiere og eritreere. .. Vi går der og forklarer dem at de må være rolige og følge reglene, og vi viser omsorg og inviterer dem til kirken. Noen av dem har ikke penger til transport, og noen av våre medlemmer med biler kjører dem hit. Og etter gudstjenesten, som ofte er ferdig klokka 18, spanderer vi middag på dem her.

Menigheten arbeider aktivt med forkynnelse, og mange av medlemmene engasjerer seg i dette, enten med å kjøre og bringe folk til menigheten, lage mat eller oppsøke mennesker.

6.5 ST. OLAV MENIGHET

I 2011 er det formelt registrert ca. 85.000 katolikker i Norge. Medlemskap i Den katolske kirke i Norge er basert på bosted, der man tilhører menigheten som ligger i sognet der man er bosatt. St. Olav menighet har omkring 11.000 registrerte medlemmer og er landets største katolske menighet. Omtrent 85 prosent av medlemmene i St. Olav menighet er personer med migrantbakgrunn fra over 100 ulike land. De største migrantgruppene er fra Polen, Filippinene, Latin-Amerika og Vietnam. Disse gruppene er sammensatte når det gjelder utdannelse, yrkesbakgrunn og språkkunnskaper. Sognepresten forteller:

> Det som er spesielt for oss her i St. Olav, er at vi har en egen innvandrersjelesorg (språkgrupper) for en god del av gruppene. Den største gruppen de siste årene er den polske gruppen. Det kommer mange arbeidsinnvandrere fra Polen. Derfor er det en egen polsk sjelesorg her med flere polske prester, som kommer og har daglige gudstjenester på polsk. Vi har flere på søndag for å tilby nok messer til de polske. Vi har også vietnamesisk sjelesorg, og vi har spansktalende sjelesorg. Polsk og vietnamesisk er for en

> nasjon, men den spansktalende gjelder et helt kontinent, eller engelsktalende eller fransktalende. Det dekker mange land.

En stor del av polakkene og filippinerne er arbeidsinnvandrere, og mange har nylig kommet til Norge. Andre migrantgrupper er mer sammensatte, og har kommet til Norge som et resultat av familiegjenforening, utdanning eller flukt. Når det gjelder de som har kommet på bakgrunn av flukt, består disse både av etablerte grupper som kom til Norge for mange år siden, som for eksempel chilenere, og nye asylsøkerne fra afrikanske og asiatiske land.

St. Olav menighet arrangerer messer på engelsk, fransk, norsk, polsk, kroatisk, irakisk, spansk, tagalog, tamilsk, vietnamesisk, ukrainsk, ungarsk og flere andre språk. På søndagene holdes det 13 messer. Dette er den viktigste samlingen for de ulike språkgruppene. Etter messene møtes de fleste deltakerne til kirkekaffe i et av lokalene i menigheten. En som tidligere deltok i den spansktalende gruppe i St. Olav menighet fortalte at det sosiale rundt kirkekaffen var avgjørende for mange medlemmers deltakelse.

Menigheten arrangerer en rekke aktiviteter for de ulike språkgruppene. I tilegg deltar de i aktiviteter knyttet til interreligiøs dialog, trosopplæringskonferanser og fakkeltog i solidaritet med forfulgte kristne. Det arrangeres også en rekke spesielle feiringer i løpet av året, der alle de ulike språkgruppene samles. Sognepresten forteller:

> Vi prøver å få til noen felles arrangementer i løpet av året stadig oftere. Vi hadde en prosesjon de siste årene fra St. Halvard til St. Olav med folk fra alle land og grupper. Vi hadde en kulturdag der de forskjellige gruppene samles for feiring, og påske og jul fører en del grupper sammen. Vårt problem er at vi ikke har rom nok i forhold til antall katolikker.

De ulike språkgruppene pleier å samle seg i menighetens lokaler eller hjemme hos et av medlemmene for å be, studere Bibelen og ha sosialt samvær. De ulike språkgruppene arrangerer mange ulike typer aktiviteter og bibelgrupper i ulike former. Dette arrangeres som regel av presten eller ledergruppen i språkgruppene, og bærer preg av tradisjoner fra deltakernes opprinnelsesland.

6.6 SPRÅK OG KULTUR

I denne delen skal jeg sammenlikne menighetene og se etter eventuelle tendenser knyttet til betydningen av språk og kultur, menighetenes betydning for migrantene og hvordan migrasjonen har påvirket deres religiøsitet.

Alle menighetene som er med i denne studien er organisert rundt en etnisk gruppe eller en språkgruppe. På tross av dette, ønsker menighetene å fremstå som internasjonale menigheter, som er åpne for alle.

For *Ethiopian Evangelical Church* er deres nasjonale språk, amharisk, en viktig kulturell referanse for deltakerne. Gudstjenestene og møtene foregår på amharisk og all informasjon er skrevet på dette språket. Slik forteller et av medlemmene:

> Når du er kristen og går til et annet land, er det første du gjør å finne noen som har samme tro, og også er fra samme land. Det blir lettere i forhold til språk, når du ber, når du synger, det blir lettere å bruke ditt eget språk.

Språket er også en viktig referanse for den spansktalende gruppen i Salemkirken. På tross av at gruppen i mange sammenhenger blir omtalt som "spanskgruppen", deltar ikke spanjoler i menigheten. Gruppen består stort sett av chilenere, peruanere, colombianere, venezuelanere og andre nasjonaliteter fra Latin-Amerika. Slik forteller hovedpastoren i Salemkirken:

> Og vi har ikke valgt en menighet for en spesiell gruppe, for eksempel asylsøkere eller fra land der det er vanskelig. Nei, det som har vært viktig hele tiden er åpenhet for de som snakker spansk.
>
> Jeg har jo vært på norske møter også, men det er veldig godt å kunne komme sammen og synge på spansk, tilbe på spansk, snakke på spansk og høre Guds ord på spansk. Sikkert enda bedre for de som ikke snakker så bra norsk, da er det godt å ha det fellesskapet. Det tror jeg er veldig viktig. Selv om det sikkert er fint å kunne blande seg, og det gjør vi en gang i måneden, men det er også veldig fint å kunne ha det fellesskapet på spansk.

På samme måte som den spansktalende gruppen i Salem, begrunnes også språkgruppene i St. Olav menighet ut fra deltakernes morsmål.

På tross av at mange av deltakerne i OICC har engelsk som morsmål, virker ikke språket til å ha den samme samlende funksjonen for hele menigheten som i Ethiopian Evangelical Church og den spansktalende gruppen i Salem. Språkbruken begrunnes her mer ut fra praktiske grunner enn som en identitetsdannende faktor for hele gruppen. OICCs identitet er mer knyttet til deres religiøse tilhørighet som afrikanske pinsevenner, med fokus på evangelisering og karismatiske opplevelser.

Selv om både organiseringen av den spansktalende gruppen i Salem og språkgruppene i St. Olav begrunnes ut fra språk, er også felles kultur en viktig referanse for deltakerne i gruppene. Flere av informantene i den spansktalende gruppen ga uttrykk for en forestilling om at latinamerikanske pinsevenner er mer spontane og gir uttrykk for mer glede enn norske pinsevenner. Flere av informantene forteller for eksempel at latinamerikanere beveger seg litt mer og er mer ekspressive. På denne måten forteller en av informantene som deltok i Filadelfia i Oslo før han kom til Salemkirken:

> Vi var der bare en gang. For meg var det veldig kjedelig. Veldig stille og rolig i forhold til våre menigheter i vårt hjemland… Men så fant vi Salemkirken, og det var en stor lettelse for oss.

Sognepresten i St. Olav forteller at også språkgruppene der var preget av medlemmenes kultur, både når det gjaldt aktivitetene gruppene hadde og hvordan de uttrykte sin religiøsitet. Disse kulturelle forskjellene ble møtt med stor forståelse i St. Olav, noe som kan forstås på bakgrunn av Den katolske kirkens internasjonale perspektiv.

Menigheten som i størst grad la vekt på sammenhengen mellom sin religiøsitet og etniske tilhørighet, var den etiopiske kirken i Oslo. Selv om det finnes andre menigheter i Oslo der migranter fra Etiopia dominerer, ser Ethiopian Evangelical Church på seg selv som den eneste evangeliske menigheten for etiopierne i Oslo. Dette forteller menighetens pastor da han ble spurt om grunnen for at de etablerte menigheten:

> … fordi vi er mange etiopiere som bor i Oslo. Det er en oppfordring om å gi evangeliet til folk. Vi ser at det er mange sosiale problemer og kulturelle konflikter når folk kommer her. For eksempel i familiesituasjoner, med skilsmisser og separasjoner, og barna ender opp med alenemor og alenefar. Vi ønsker å hjelpe vårt folk ved å etablere en kirke, og lære dem hvordan vi har gjort det i Etiopia. Vi har

> sterk kristen bakgrunn, så vi trenger å fortsette med det her i Norge. Andre nasjonaliteter har også egne kirker, men vi ønsket en etiopisk kirke.
>
> Vi kan ikke bo uten religion og kirke. Det første vi gjorde her var å bygge kirke. Etter å finne et sted å sove, er det neste vi tenker på hvor vi kan ha gudstjeneste der folk samles for å lovprise Gud. Det er det viktigste for oss. Viktigere enn hvile og kos, alle etiopiere trenger Gud først.

Pastoren gjorde det klart at deres mål med kirken først og fremst var å hjelpe etiopiere som kommer til Norge med å bevare deres kristne tradisjon. Kristendom fremheves som en felles religion for etiopiere, og en sentral del av deres kultur. Pastoren ser på sosiale problemer blant etiopiske migranter som et uttrykk for at de har mistet eller glemt sin kristne bakgrunn.

Den filippinske menigheten FCC og den afrikanske menigheten OICC har gudstjenestene på engelsk, og lederne uttrykker ønske om å være internasjonale menigheter, åpne for alle. FCC er imidlertid drevet av filippinere, og består nesten utelukkende av migranter fra Filippinene. Likevel uttrykker pastoren at de har et mål om å nå også andre grupper:

> Vi ønsker å begynne en filippinsk menighet i alle land i Europa. Vi trenger å gi evangeliet til alle, ikke bare filippinske, men alle. Vi bruker engelsk i våre gudstjenester, så vi kan invitere alle som kan forstå engelsk.

Ønsket om en internasjonal menighet åpen for alle står imidlertid i kontrast til menighetens navn *Filipino Christian Church, som* henviser til menighetens sterke tilknytning til den filippinske kulturen. I motsetning til i de andre menighetene synes ikke språket å spille en viktig rolle i FCC. Valg av språk beskrives ut fra hva som er praktisk, mens den sentrale sammenbindende faktor i menigheten er den filippinske kulturen.

I OICC vektlegges en felles nasjonal identitet i mindre grad enn i de andre menighetene. De fremstår mer som en pan-afrikansk menighet, noe som gjenspeiles i at lederne og mange synlige personer i menigheten kommer fra ulike afrikanske land. Den internasjonale afrikanske identiteten preger også sangen, gudstjenesteformen, innholdet av møtene og menighetens aktiviteter. Selv om majoriteten i menigheten kommer fra Nigeria, fremstår gruppen mindre dominerende enn chilenerne i den spansktalende gruppen i Salemkirken. Dette kan skyldes at hovedpastoren er fra Ghana og flere av de andre lederne fra er Kenya og Etiopia. Dette gjør at majoriteten blir mindre synlig og fokuset i menigheten blir bredere.

Nordin (2004:188-190) studerte svensk-chilenske menigheter i Sverige, og hun fant at samholdet i menighetene ble sterkt der det var en felles språklig, kulturell og nasjonal identitet blant medlemmene. Dette samsvarer med funnene fra denne studien, der de fleste informantene mente at det er et sterkt samhold i menighetene, noe som blant annet ble begrunnet med felles etnisk bakgrunn og/eller felles morsmål. Språk og etnisitet ser imidlertid ut til å spille ulike roller i de forskjellige menighetene som er med i denne studien.

På tross av at felles kultur og språk er viktige for menighetene i denne studien, bruker flere av menighetene norsk språk når de samles, i tillegg til sitt morsmål. Den spansktalende gruppen i Salem og Ethiopian Evangelical Church, som er de menighetene som var mest opptatt av sine språk som en viktig kulturell markør, er eksempler på dette. De holder søndagsskole og andre aktiviteter for barna på norsk. Ungdommene oppmuntres også til å snakke på norsk hvis de ikke klarer å utrykke seg på godt på spansk.

6.7 KONFLIKTER

Både Warner og Wittner (1998) og Ebaugh og Chafetz (2000) fant at det lett oppstår ulike typer konflikter i migrantmenighetene, relatert til generasjon, kjønn, etnisitet og hvor lenge migrantene har vært i mottakerlandet. I intervjuene legger informantene i denne studien vekt på at det er sterkt samhold i menighetene. Likevel kommer det frem i flere av fortellingene at det har vært eller er interne motsetninger og konflikter i menighetene.

I de filippinske trossamfunnene både FCC og en filippinsk språkgruppe i St. Olav, kunne etnisitet være en kilde til splittelse i menigheten. Slik forteller en av informantene fra FCC:

> Før hørte jeg at det var litt problemer. Vi har så mange dialekter i Filippinene. Vi hadde problemer, for eksempel jeg er "visaja" og det er noen av de andre som ikke liker "visaja" fordi de mener at vi snakker på en slik måte at de blir irriterte, og vise versa. Men nå kan jeg ikke se at det er et problem. Men det er noen som ikke liker noen av de andre. Men generelt har vi godt samhold i kirken.

Selv om FCC holder gudstjenester og møter på engelsk, kommuniser medlemmer som sagt med hverandre på tagalog og visaja i mer sosiale settinger. Informantene forklarte at bruken av disse dialektene førte til grupperinger, som igjen kunne resultere i konflikter mellom gruppene. På tross av ulike dialekter, preges de filippinske trossamfunnene i studien samtidig av en mer homogen alders- og kjønnsmessig sammensetning, der kvinner mellom 19 og 28 år preger forsamlingen. Kanskje kan en slik sammensetning øke sjansen for interne konflikter. Den unge alderen kan føre til at mindre uenigheter og diskusjoner får stor oppmerksomhet, og det virket som konfliktene som ble nevnt handlet om sjalusi og baksnakking.

Filippinerne i St. Olav kirken har lenge vært en splittet gruppe. De er organisert i ulike grupperinger, både på bakgrunn av dialekter, alder og religiøse uttrykksformer. Dette forteller sognepresten:

> Filippinerne har for eksempel en del bevegelser innenfor menighetslivet, som Couples for Christ, Families for Christ, Youth for Christ, Children for Christ.

Til tross for at messene for filippinere holdes på engelsk og tagalog, arrangeres det også ulike religiøse feiringer der gruppen deles etter dialekter og gruppetilhørighet. Dette samsvarer med funnene til religionsviter Horn-Hanssen (2007:54) som fant at filippinerne i St. Olav menighet består av grupperinger med ulik etnisk og språklig tilhørighet. Det er spenninger mellom disse grupperingene, selv om ingen forteller om åpne konflikter. Det er rimelig å tenke seg at den katolske kirkens tydelige hierarki, der rollene til lederne er klart definerte kan bidra til å begrense åpne konflikter. Alle i menigheten er inneforstått med hvem som har det siste ordet, og hvem de skal forholde seg til. Dette kan også begrense eventuelle maktkamper innad i menigheten. Den katolske kirke legger også i større grad vekt på én samlet kirke enn pinsebevegelsen, og har én felles leder, som er paven. Det gjør det utenkelig for grupperinger innad å bryte og danne en ny kirke, og uenigheter håndteres derfor internt.

Begge de afrikanske pinsemenighetene i denne studien var oppstått som et resultat av konflikter som endte med at en gruppering gikk ut av en annen menighet og dannet en ny menighet. Både Den internasjonale-afrikanske menighet OICC og Ethiopian Evangelical Church forteller om konflikter som har oppstått i menighetene de var en del av tidligere, som førte til at de valgte å danne en egen menighet. En informant fra Ethiopian Evangelical Church forteller:

> … da jeg kom til Oslo var vi i en annen kirke. Alle fra Etiopia som er protestanter går til den kirken. Min mann var leder der. Men det skjedde en del misforståelser mellom folk, og de klarte ikke å fortsette sammen, så vi gikk ut derfra.

En annen informant sier:

> Tidligere gikk jeg til en annen kirke, og jeg byttet til Ethiopian Evangelical Church… Vi kom fra forskjellige kirker i Etiopia. Vi hadde det bra i kirken, pastoren er flink og snill. Men det var et problem i styret. De gir ikke service til oss, og er ikke fornøyde… Når vi spør dem, så vil de ikke gi seg. Vi diskuterer det, men det går ikke. Vi finner ikke en løsning. Folk krangler. I kirken stoler vi på Gud, og hvordan skal folk komme hvis det er krangel i menigheten?

Ethiopian Evangelical Church ble altså dannet som et resultat av en maktkamp i menigheten, der to ulike grupper kjempet om lederposisjoner. I OICC forteller hovedpastoren at han var pastor i en annen afrikansk menighet, men at han valgte å gi seg etter en konflikt i menigheten:

> Jeg har drevet en afrikansk menighet her, den het Church of Pentecostal, opprinnelig fra Ghana, men med en avdeling i Oslo, og jeg samarbeidet med dem. Jeg ble pastor i den afrikanske avdelingen som holder til på Bjølsen, og derfra begynte jeg en egen menighet. Vi begynte den i 2001/2002, og så ble den splittet i 2004. Vi vokste så mye og så fort, så vi flyttet til Møllergata. Da vi flyttet inn, splittet vi. Jeg hadde nesten over 200 medlemmer. Da det ble splittet kom det 6 stykker, så jeg begynte med dem.

Ut fra disse fortellingene virker det som konflikt og splittelse er relativt vanlig i de migrantmenighetene jeg studerte. Flere studier har de siste årene vist en markant økning i antall migrantmenigheter i Oslo og Akershus (DAWN-rapport 2010). Denne økningen kan ha sammenheng med at noen menigheter splittes på grunn av maktkamper og konflikter som resulterer i at gruppen som forlater menigheten starter en ny menighet.

Den spansktalende gruppen i Salemkirken hevdet at de ikke hadde interne konflikter, og alle informantene ga uttrykk for at ”alle” var venner og samholdet var sterkt. Det at de er en relativt liten gruppe kan ha medvirket til å begrense konflikter.

6.8 MENIGHETEN SOM HJEM

Warner og Wittner (1998:17) og Ebaugh og Chafetz (2000:80-99) konkluderte med at migrantmenighetene i USA hadde stor betydning for medlemmenes bevaring av sin kulturelle identitet. Jansen og Stoffels (2006:72) fant også at den viktigste funksjonen til migrantmenighetene var at de fungerte som ”hjem” og ”familie” for migranter.

Medlemmer fra alle de ulike migrantmenighetene i denne studien bruker analogien ”hjem” og ”familie”. Menigheten beskrives som et sted der de føler seg velkomne, opplever å bli anerkjent og verdsatt, og der de har nære venner de anser som familie. Slik forteller en informant fra OICC:

> Jeg har ikke annen familie her. Men definisjonen av kirke er en stor familie som er samlet for å leve som en enhet. Jeg bor alene, men i Guds navn er jeg her med min familie.

Det å betegne andre personer i menigheten som ”brødre” og ”søstre” er vanlig i kristne sammenhenger, men det at mange migranter ikke har familie i Norge kan forsterke ønsket om å danne seg et nettverk som likner en familie. En annen informant fortalte:

> Noen ganger er jeg syk, men jeg kan ikke være hjemme, for jeg savner å være her, høre preken og se de i menigheten og snakke med dem. Det er som når du er hjemme med broren din og mammaen din. Når du er syk ønsker du bare å være der. Sånn føler jeg når jeg er her.

Funnene samsvarer med Nordins (2004:188) undersøkelsen fra Sverige og Ter Haar (1998:6,12, 45) studie fra Nederland, som viste at de kristne migranttrosfellesskapene hadde en viktig sosial funksjon og var av stor betydning for medlemmenes etniske tilhørighet. Det ble beskrevet som et sted hvor migrantene kunne snakke sitt morsmål, møte mennesker med samme kulturelle bakgrunn og få hjelp i vanskelige situasjoner. En av lederne i denne studien beskrev det slik:

> Når jeg kommer hit så føler jeg meg som en del av samfunnet. Jeg føler meg glad. Jeg kan være sliten eller deprimert, men når jeg kommer hit forvinner alle tankene. Derfor kan jeg si at kirken spiller en veldig viktig rolle psykologisk og for den indre utviklingen til folk. Ikke minst i det norske samfunnet der afrikanere føler seg marginalisert. Særlig damene føler seg marginalisert, for eksempel prostituerte og folk som har blitt innblandet i kriminalitet. For dem spiller kirken en viktig rolle for å endre atferden.

Menigheten oppleves som et fristed, der de kan glemme sin vanskelige situasjon, og bli sett og anerkjent. Flere trekker frem at menigheten er særlig viktig for dem som migranter. Mange migranter har opplevd store forandringer i livet, og mange bærer på mye savn og usikkerhet. Menigheten kan gi disse menneskene en følelse av kontinuitet i livet, og gi dem trygghet og trøst. Slik fortalte en av de filippinske informantene:

> Jeg kan bare si at kirken har vært en stor hjelp til meg med tanke på hjemlengsel og jeg er veldig glad for at jeg fant en slik kirke her. Jeg trodde ikke at det eksisterte. Ikke bare som kirke, men også som gruppe av filippinske mennesker som kjenner hverandre og vet hvordan vi strever her i Norge. Så vi kan dele med hverandre hvordan vi kan løse problemer, eller hvis vi er i en dårlig situasjon.

I fortellingene til informantene kommer det frem at det ikke bare er felles etnisitet, språk og religiøsitet som skaper samhold, men også erfaringer om felles migrasjon. I menigheten kan de både dele savn etter familie og hjemland, og hvordan det er å leve som migrant i Norge. Slik svarte et av medlemmene i Ethiopian Evangelical Church da hun ble spurt om hva hun følte at menigheten ga henne:

> Det er så bra. Det er veldig viktig. Vi har ikke familie her i Norge, så det blir som at vi lager oss en familie. Vi savner ikke familie så mye lenger. Vi har brødre og foreldre i kirken. Det er viktig som utenlandsk. Vi er veldig heldige. Jeg kjenner noen som ikke går i kirken, og det er litt trist. Jeg savnet det da jeg ikke gikk i kirken. Vi trives godt, vi ber sammen, synger sammen, og besøker hverandre hvis en har mistet en mamma eller noe sånn. Vi tenker ikke at vi er alene fordi vi er utenlandske. Vi føler at vi har brødre.

En annen årsak til at mange oppsøker kirken kan være en mangel på andre steder å gå. Ut fra studien til Ebaugh og Chafetz (2000/2002) kom det frem at flere av informantene var papirløse migranter, noe som betyr at de må være forsiktige for ikke å bli avslørt av myndighetene. Nyankomne migranter som ikke kan norsk har kanskje ikke så mange steder å velge mellom. Kirken er en institusjon de kjenner til fra hjemlandet, selv om mange kanskje ikke var aktive der tidligere. Kirken skal vise barmhjertighet og det forventer de av menigheten når de tar kontakt. Flere av informantene fortalte at det kom mange til menigheten for å delta i feiringer av nasjonale eller religiøse høytider. I disse anledningene ble menigheten et samlingssted, både for medlemmer og for andre med samme etniske opprinnelse.

6.9 ENDRINGER I RELIGIØSITET

Nordin (2004:270) mente, på bakgrunn av sine studier fra Sverige, at migrasjonen førte til endringer i chilenske migranters måte å forholde seg til religion på. Noen migranter ble mer aktive i menigheten, andre ble mindre aktive, og flere endret trosoppfatning.

Både filippinerne og latinamerikanerne kommer fra land der katolisismen dominerer, og etiopierne kommer fra et ortodokst land. De fleste av medlemmene i FCC og den spansktalende gruppen i Salemkirken har tidligere vært katolikker, selv om de i dag tilhører protestantiske kirker. Det sammen gjelder noen medlemmer i Ethiopian Evangelical Church, som tidligere var ortodokse. Selv om et par av informantene endret kirketilhørighet da de kom til Norge, forteller de fleste at de begynte å gå i protestantiske kirker i hjemlandet før migrasjonen, og oppsøkte lignende kirker her.

Et av medlemmene i den filippinske menigheten var tidligere katolsk, og ble pinsevenn i Norge. Slik forteller hun:

> Jeg var katolsk, og ble kristen da jeg kom til Norge. Men jeg tror ikke kristendom handler om religion, men om relasjoner… Før var jeg litt katolsk, men jeg gikk ikke til kirken hver søndag. Familien min er katolsk, og jeg vokste opp som en katolsk jente. Men jeg hadde ikke en relasjon til Gud. Da jeg kom hit til Norge, møtte jeg Gud her. Kusina mi er kristen, og hun inviterte meg til kirken, og da møtte jeg Gud og Jesus. Det var livsforvandlende. Jeg trodde kristenlivet var kjedelig, men det er veldig annerledes enn jeg trodde før.

Den filippinske informanten beskriver sin religiøse endring som noe som har forandret livet hennes. Hun ser en motsetning mellom å være katolsk og det å være kristen. Dette er en motsetning som også nevnes av latinamerikanske informanter. Dette kan ha bakgrunn i at protestanter er en minoritet i hjemlandet, noe som fører til ønske om å uttrykke forskjeller mellom majoriteten og en selv. Hun var selv katolikk som barn, og opplevde det ikke som et personlig valg, kun en tradisjon. Dette kan ha preget hennes syn på andre katolikker og deres religiøsitet. Endringen i sin religiøse tilhørighet representerer også et brudd med familiens religiøse tradisjon. I denne informantens tilfelle har migrasjon ført til endring i hennes trosoppfatning, men de fleste informantene i denne undersøkelsen forteller at migrasjon for dem har førte til en økende religiøs deltakelse, og at dette skjer i en lignende menighet som de var med i hjemlandet.

En annen filippinsk informant fortalte at hun tok kontakt med en katolsk menighet et par ganger den første perioden etter at kom til Norge og ikke kjente folk, selv om hun i hjemlandet var aktiv i en pinsemenighet. Hun forteller:

> Jeg prøvde å gå i en katolsk menighet i Drøbak. Jeg prøvde to ganger, og tenkte at jeg ville høre på dem og hvordan det er på norsk. Det var bare på grunn av språket. Det var hyggelig og greit også. Men jeg hadde ingen andre å snakke med, så jeg ville finne en menighet som jeg har noe felles med. Når det gjelder tro, og også språk, fordi kunne jeg ikke norsk før. Jeg måtte finne en menighet som kunne forstå meg og jeg kunne forstå dem. I FCC er gudstjenesten på engelsk, og etterpå når vi er sammen, kan vi snakke på vårt morsmål.

Informanten her forklarer at hun oppsøkte den katolske kirke kun fordi hun ville høre hvordan det var på norsk. Hun opplevde imidlertid at menigheten ikke appellerte til henne og kom ikke i kontakt

med noen. Derfor bestemte hun seg for å finne en annen menighet, og det var naturlig for henne å finne en som liknet menigheten hun tilhørte i Filippinene, og på et språk hun forstod.

Både Adogame (2003:29-30) og Jansen og Stoffels (2006:69, 72) mente at deres funn tydet på at mange kristne migranter endret konfesjonstilhørighet etter at de hadde migrert til Europa. De mente at dette skjedde på grunn av ekskludering fra europeiske nasjonale kirker og fordi de ikke kjente seg igjen i kirken som de i utgangspunkt tilhørte i sitt tidligere hjemland.

Flere av medlemmene forteller at før de kom i kontakt med menighetene de er med i nå, deltok de i menigheter tilknyttet til Den norske kirke. Her følte de seg ikke velkomne og opplevde at de ble ekskludert. To kvinner som var i kontakt med Den norske kirke den første tiden etter de hadde kommet til Norge kommenterte det slik:

> Det er litt vanskelig, nordmenn er litt kalde. Jeg mener ikke at de er slemme, men de bare er sånn. De sitter rolig og vil ikke snakke. Men det er kultur. I Etiopia, hvis de ser at du er annerledes og utenlandsk, så spør de: ”Hei, hvor kommer du fra?”. De spør deg. Her vil de ikke snakke hvis du sier hei.

> Jeg bodde først i Kragerø i Telemark. Jeg gikk i en norsk kirke der, men det likte jeg ikke, for å være ærlig. Det var vanskelig. De var flinke, men jeg var ikke vant til sånn. Jeg er vant til å synge og bevege meg litt. Det var veldig annerledes. Det var en statskirke, og det var veldig annerledes enn det jeg var vant til. Jeg fikk ikke det jeg trengte når jeg gikk til kirken.

Disse to informantene tok kontakt med Den norske kirke da de kom til Norge. De opplevde at menighetene de oppsøkte i Den norske kirke var annerledes enn det de var vant til, selv om de gikk i evangeliske menigheter i hjemlandet. Disse fortellingene tyder på at Den norske kirkes religiøse form og musikk appellerer lite til mange kristne migranter, selv om de deler den sammen protestantiske konfesjon. Den norske kirkes språk og form kan dermed virke ekskluderende for flere kristne migranter. Teologen Ingrid Vad Nilsen (2008:9, 13) hevdet i en artikkel om tre menigheter i Den norske kirke i Nord-Norge at migranter som tok kontakt med menigheten eller gikk til gudstjeneste ble henvist til andre menigheter der de ansatte mente at migrantene hørte bedre hjemme. Menighetene hadde ikke et system for å ta i mot migranter. Fortellingene fra informantene i denne studien tyder også på at mange menigheter i Den norske kirke ikke er aktive i å imøtekomme nye deltakere med utenlandsk opprinnelse.

Det kom også frem at det var vanskelig for migrantene å komme i kontakt med mennesker i menigheten. Kristne migranter oppsøker menigheten ikke bare på grunn av riter eller religiøst innhold, men menigheten blir sett på som et sosialt sted, der de kan bli kjent med folk som de har noe felles med. Mange kristne migranter oppsøker menigheter på grunn av fellesskapet. Dette er ikke nødvendigvis noe de tar med seg fra hjemlandet eller karakteriserer deres menighet i hjemlandet, men noe kan skyldes behovet migranter har for sosialt samvær og deres søken etter en gruppetilhørighet og et fellesskap. Dette forteller et av de katolske medlemmer i St. Olav menighet da hun ble spurt om hvordan spanskgruppen fungerte:

> For det første er det kirkekaffen… Jeg tror ikke det er tradisjon i Italia og Spania. Det konseptet finnes ikke. Det er for å treffe andre katolikker, fordi det er så få her. Det er litt rart. Jeg forteller når jeg er i Chile: ”Jeg var på kirkekaffe”. ”Hva er det”, sier de. Og så forteller jeg at vi møtes, men de skjønner ikke hvorfor, og jeg forstår at de ikke skjønner. Det finnes ikke i Latin-Amerika. De fleste som ikke er katolikker er også kristne, og vi snakker lite om dette fordi vi forstår språket. Det er noe felles. Men her er det så få som er kristne, så jeg tror vi må ha et sted hvor vi møtes. Og det er annerledes. Det var noe

> nytt for meg også da de spurte om jeg ville være med på kirkekaffe. Jeg trodde det var en gang i blant, men det er hver søndag. Det er veldig annerledes.

Hun hørte først om kirkekaffe da hun kom til Norge, og hun mener at dette er særlig populært blant migrantene. De fleste menighetene i denne studien organiserer kirkekaffe av et eller annet slag, på tross av at dette ikke nødvendigvis er en del av gudstjenesten i deres hjemland. Det sosiale samværet i forbindelse med gudstjenesten kan være en motivasjon for mange til å delta i menighetene.

6.10 OPPSUMMERING

Menighetene i denne studien hadde en rekke aktiviteter, i tillegg til gudstjenestene på søndager. Alle menighetene hadde faste ukentlige aktiviteter, som for eksempel bønnegrupper og bibelstudiegrupper, i tillegg til at de arrangerte feiringer av nasjonale og religiøse høytider.

Det var stor variasjon i medlemssammensetningen i de ulike menighetene. De afrikanske menighetene i denne studien var preget av asylsøkere, papirløse migranter og andre vanskeligstilte grupper. Dette var grupper som menigheten oppsøkte aktivt og inviterte inn i menigheten. De fleste deltakerne i den spansktalende gruppen i Salemkirken var etablerte i Norge, enten de kom for mange år siden som flyktninger fra Chile, eller på bakgrunn av arbeid eller ekteskap. Medlemmene i den filippinske menigheten FCC og den filippinske språkgruppen i St. Olav var preget av unge kvinner, de fleste med høyere utdannelse. Mange av kvinnene arbeidet som au pair, studerte i Norge eller var gift med norske menn.

Ifølge de fleste informantene var menighetene preget av sterk samhold. Flere av informantene trakk frem betydningen av felles språk og kultur, noe som ga grunnlag for opplevelse av felles identitet og historie. Noen steder ble det benyttet engelsk, og disse menighetene beskrev språket mer ut fra praktiske grunner. Selv om språket ofte ble beskrevet som bakgrunnen for at gruppen trengte en egen menighet, spilte også kulturelle forskjeller en sentral rolle. Informantene satte pris på å kjenne igjen religiøse uttrykk fra menigheter i sitt opprinnelsesland, og tok med seg organiseringsformer derfra.

Menighetene var likevel ikke ukjent med konflikter, og to av menighetene var startet på bakgrunn av en konflikt med menighetene de tidligere tilhørte. Konfliktene skyldtes blant annet ulike forståelser og praksis av religiøse tradisjoner og høytider, og konflikter mellom personer i ledelsen.

Informantene fra samtlige menigheter i denne studien brukte analogien om ”hjem” og ”familie” når de beskrev menigheten. Her kunne de slappe av, oppleve å være en del av et fellesskap, bli sett og anerkjent. Flere mente at dette var særlig viktig for dem som migranter, siden de opplever hjemlengsel, og i mange tilfeller blir marginalisert i samfunnet.

Kun et par av informantene går i en menighet med en annen konfesjon enn de gjorde i hjemlandet. Resten fortalte at de søkte samme type menighet, og setter pris på likhetene med hjemlandet. Mange er imidlertid mer aktive i menigheten i Norge enn de var i hjemlandet. Dette kan blant annet forklares ut fra behovet for å oppleve kontinuitet og møte mennesker med samme etniske og språklige tilhørighet.

7 MOTTAKELSE AV NYANKOMNE

Jeg kommer til å se på menighetenes praksis knyttet til inkludering av nyankomne og hjelp menighetene gir til sine medlemmer, og da spesielt deltakere som er relativt nyankomne i Norge. Spørsmålene som jeg ønsker svar på er: 1) Hvilken hjelp gir menighetene til sine medlemmer og deltakere i menigheten, og da spesielt nye migranter? 2) I hvilken grad bidrar menighetene til integrering i samfunnet, eller til isolasjon? 3) I hvilken grad engasjerer menighetene seg i samfunnsspørsmål?

7.1 DEN SPANSKTALENDE GRUPPEN I SALEMKIRKEN

Salemkirken har flere tilbud til nye migranter. Den arrangerer blant annet norskkurs for nyankomne. Hovedpastoren beskriver tilbudet slik:

> Vi har hatt norskkurs her. Vi har flere lærere og gjør så godt vi kan og lærer de som vil norsk. Nå har vi noen som er her to ganger i uken for å lære norsk. De går til min datter… Og så prøver vi å gjøre så godt vi kan i forhold til de som kommer.

Tilbudet om norskkurs virker å være et organisert tiltak som Salemkirken tilbyr til nye migranter som ønsker det. Dette er spesielt rettet mot de spansktalende migranterne som søker hjelp i menigheten. Norskkurset holdes av frivillige i menigheten, blant annet datteren til hovedpastoren, som er gift med pastoren i den spansktalende gruppen.

Menigheten har ingen form for organisert hjelp når det gjelder informasjon om oppholdstillatelse og andre typer juridiske spørsmål. Informasjonen og hjelpen deltakerne får om disse temaene gis på en mer uformell måte. Pastoren forteller imidlertid at de har blitt kjent med noen bistandsadvokater som de pleier å henvise folk til når noen trenger juridisk bistand. Pastoren beskriver:

> Etter noen år har jeg fått forskjellige personer som er advokater fra staten som er gratis. Du kan komme til dem eller sende folk til dem og da gjør vi det. Vi har et par fra Sør-Amerika som kom på spesialisttillatelse, og de trengte mye hjelp og orientering. Da fikk vi vite mye om prosessen og sånt, og da bruker vi det når en spesifikk person kommer med spørsmålet. Men vi har ikke noe på vår nettside der det står ”Vil du bo i Norge? Her er informasjon!”, eller ”Kom til Norge. Det eneste du må gjøre er å ….”.

Den siste tiden har økt arbeidsledighet og en vanskelig økonomisk situasjon ført til mer besøk av migranter fra Spania. Denne gruppen møter ikke problemer når det gjelder deres juridiske situasjon på grunn av Schengen-avtalen. Likevel trenger mange hjelp og informasjon om for eksempel hvordan de skal registrere seg i Folkeregisteret eller søke ytelser fra NAV. Da gjør medlemmene i kirken og pastoren så godt de kan, men dette handler først og fremst om å henvise dem til riktig instans.

I den spansktalende gruppen benytter de aktivt sine nettverk for å hjelpe hverandre eller nye medlemmer med hensyn til arbeid. Heller ikke på dette området har menigheten noe organiserte tilbud. Pastoren i den spansktalende gruppen mener at menighetens primæroppgave ikke er å tilby sosialhjelp, men at de benytter sine kontakter når de ser at et medlem trenger hjelp:

> Vi hjelper med kontakter. Det er folk her som jobber i firmaer med rengjøring og sånt. Vi er åpne. Vi sier til folk at det vi tilbyr er Guds ord. Det er det kirken gjør. Og om vi har mulighet til å finne en jobb til noen, så skal vi gjøre det. Det kommer folk hit som bare ønsker det, og det har vært litt vanskelig…

Pastoren forteller altså at mange personer tar kontakt med den spansktalende gruppen først og fremst for å få hjelp til å finne jobb. Et medlem i denne gruppen svarte på denne måten da han ble spurt om menigheten hadde hjulpet ham da var ny i Norge:

> Ikke selve menigheten, men noen i menigheten hjalp oss i forhold til jobb og samfunnskunnskap. Når jeg sier samfunnskunnskap mener jeg alle de byråkratiske tingene som oppholdstillatelse, hva vi måtte gjøre for å få alt i gang. Vi fikk stor hjelp i begynnelsen. Jeg fikk jobb av en annen i menigheten. Som sagt jobbet jeg som servitør, og det var en venn av meg her som fant denne jobben for oss.

Pastor i den spansktalende gruppen benytter også sine kontakter når det gjelder å skaffe midlertidig bosted:

> Det vi gjør er at vi formidler kontakter. I Oslo er det noen steder der man kan leie rom billig. Organisasjoner og adventistmenigheten. Vi prøver å hjelpe, men med kontakter.

Da jeg var i menighetens lokaler observerte jeg at det hang en annonse på menighetens informasjonstavle i inngangen, laget av to personer som søkte leilighet. Selv om pastoren forteller at han ikke oppmuntrer folk i menigheten til å invitere andre hjem til seg, sa han at han har hørt at noen medlemmer har hatt folk som befinner seg ulovlig i Norge hjemme hos seg.

Pastoren i den spansktalende gruppen fortalte også at det har vært tilfeller hvor personer har ringt dem fra flyplassen og bedt dem skaffe et sted å bo. Dette ønsker menigheten å unngå, og de henviser dem til politiet for å få hjelp om de planlegger å søke asyl i Norge. Dette sier pastoren:

> Når det kommer folk fra flyplassen og ringer oss "jeg har ingen steder å bo". Hva gjør man da? Du er kristen, du er sendt av Gud for å hjelpe folk, men du vil ikke gjøre noe ulovlig heller eller gjøre noen en dårlig tjeneste. Det vi gjorde da er at vi ga informasjon om at de må gå til politiet og si at de kom her og ikke har noe sted å bo, og politiet skal hjelpe dem hvis de vil søke asyl. Vi vil tjene folk, men også tjene landet og ikke gjøre noe ulovlig. Vi informerer folk. Det er også for å beskytte våre folk. Du vet ikke hvem som kommer, og hvis vi ringer noen fra spanskgruppen: "Det er noen på flyplassen uten sted å bo, kan du gjøre det?", og plutselig skjer det noe galt, hvem har ansvar da? Da informerer vi i slike saker.

I tillegg til den formelle og uformelle hjelpen som Salemkirken tilbyr nyankomne migranter, har menigheten et samarbeid med Marita-stiftelsen i forbindelsen med en ungdomsklubb i lokalene til Salemkirken. Marita-stiftelsen er en norsk kristen bistandsorganisasjon som blant annet jobber med forebyggende arbeid når det gjelder rus og kriminalitet blant ungdom. De har egen kafé, rehabilitering og botilbud for vanskelige stilte og rusmisbrukerne i Oslo (Maritastiftelsen 2011).

Salemkirken og Marita-stiftelsen samarbeider i en ungdomsklubb som ble startet av Salemkirken med tanke på at kirkens ungdommer skulle møtes der. De fleste som deltar i klubben har imidlertid ikke noe forhold til menigheten og har ulik etnisk og religiøs tilhørighet (Austigard 2008: 93-94). Slik beskriver hovedpastoren i Salemkirken arbeidet:

> I dag har vi et prosjekt med Marita-stiftelsen. Det er en stiftelse som har samarbeid med politiet. Vi driver klubb i kjelleren her. Du kan finne informasjon om Marita-stiftelsen på nettet. Det er en gruppe som jobber med å rehabilitere narkomane. De har til og med Marita-bo, der folk kan bo og få

> rehabilitering, og de jobber tett med det i klubben her. Så på den måten har vi engasjert oss når det gjelder innvandrere. Det er ikke noen hemmelighet at det er flere innvandrere som ikke fullfører sine studier, og de er heller på gata, og det klubben prøver å gjøre er å fange opp disse og gi dem et budskap.

Dette tilbudet er rettet mot ungdommen i lokalsamfunnet, og ikke bare mot deltakere i den spansktalende gruppe. I klubben pleier ungdommene blant annet å spille biljard og bordtennis. Selv om ikke alle ungdommene som deltar i klubben er kristne, pleier de å holde en andakt på kvelden. Samarbeidet med Marita-stiftelsen bringer med seg en sosial legitimitet som klubben nyter godt av i møte med lokalsamfunnet på Grünerløkka (Austigard 2008:93).

Oppsummert kan vi se at den spansktalende gruppen i Salemkirken tilbyr både organisert og uorganisert hjelp til deltakerne, spesielt nye migranter. De bruker bevisst sine nettverk for å sette folk i kontakt med personer og instanser der de kan oppsøke informasjon og hjelp.

7.2 INTERNATIONAL CHARISMATIC CHURCH (OICC)

Den afrikansk-internasjonale menigheten OICC har en egen avdeling i menigheten som arbeider med omsorgs- og helsespørsmål. Denne avdelingen arbeider blant annet med å distribuere informasjon og organisere seminarer om helse i menigheten. Slik forteller et av medlemmene:

> Vi har dessuten en avdeling som heter omsorg og helseavdeling. De veileder folk og opplyser om sykdom og sånn.… Vi hadde også en forsker som var knyttet til det. Opplyste folk om sykdommer og hvordan de kan beskytte seg selv mot seksuelt overførbare sykdommer. Vi har seminarer og foredrag, der forskeren kommer hit og opplyser folk. De opplyser om ulike tiltak og om hva de kan gjøre. Veiledning er en stor oppgave, det er ikke bare prekenen som har den oppgaven.

Menigheten arbeider aktivt med sosiale spørsmål, og det har blant annet blitt arrangert informasjonsmøter om HIV også utenfor menigheten. Representanter for menigheten deltok også aktivt i en informasjonsaktivitet i 2010 i forbindelse med verdens AIDSdag i Oslo. Slik ble dette presentert i desember 2010 på Det norske baptistsamfunnets hjemmeside:

> Menigheten Oslo International Charismatic Church (OICC) har markert seg som en menighet som bryr seg om de marginaliserte og vanskeligstilte i samfunnet. Dette viser de blant annet gjennom et fokus på HIV og helse, under mottoet "Your health, our smile". 1. desember var de en av organisasjonene som hadde stand på jernbanetorget i forbindelse med verdens AIDS dag. Pastor Joseph Anin med medarbeidere inviterte samtidig til et ukelangt seminar om HIV og helse 15.-20. desember. Målet med seminaret er å spre informasjon om HIV og helse, forebygge smitte, samt å bekjempe stigmatisering av HIV positive mennesker (Det norske Baptistsamfunnet 2011).

En av lederne fortalte at menighetene kommer til å være representert i år også, og de har vært på flere møter i Helsedirektoratet i forbindelse med planleggingen av aktiviteten. Han forteller:

> Vi lager en t-skjorte med kirkens navn og aids, og vi går ut og protesterer. Nå diskuterte vi hvor vi skal samles i år. Vi hadde møte forrige tirsdag, og neste møte kommer 13. september. Så vi er også involvert utenfor kristendommen. Det som har med helse for at folk skal leve et bedre liv.

Bidraget til OICC har ikke bare en sosial side, men i følge pastoren er dette avgjørende for at folk blir kjent med menigheten. Han mener at menighetens sosiale engasjement har ført til at de har fått nye deltakere. Han sier:

> Vi prøver å hjelpe mange. Hvis jeg hjelper deg kommer du til å fortelle vennene dine at disse folkene kan hjelpe deg. Det gjør at folk kommer til kirken. Hvis du kommer til Oslo S og du trenger et sted å bo, så skal de fortelle deg at du kan gå til menigheten. De skal hjelpe deg.

Pastoren ønsker at folk skal få vite at de kan komme til menigheten om de trenger hjelp. Dette handler både om at hans mål er å hjelpe flest mulig, men også om at de bruker hjelpen som en rekrutteringsstrategi for å få flere medlemmer.

Informantene jeg snakket med fra menigheten OICC forsøker å hjelpe folk i menigheten som ikke har et sted å bo, men de har ikke noe organisert program eller økonomiske ressurser til dette arbeidet. Det de pleier å gjøre når en person spør om de har et sted å bo, er at de snakker med et annet medlem eller deltaker i menigheten som kan huse dem, og i flere tilfeller har de hatt personer boende i kirkens lokaler. Slik forteller pastoren:

> Så vi tilbyr bolig hvis vi har mulighet, hvis vi ikke har er det vanskelig. Det vi gjør er å samle dem hos en annen bror, at de skal bo der og at de skal hjelpe til med noen ting. Asylsøkere får ikke mye på mottaket, og de har ikke noe jobb, noen ganger har de ikke mat å spise eller noe sted å bo. Og vi må noen ganger spørre noen medlemmer om de kan sove på sofaen eller noe sånn, og det blir alltid utfordringer, for vi har så mange innvandrere som kommer.

En av de andre lederne i menigheten forteller:

> Vi hjelper dem mye. For eksempel i fjor og for 2-3 år siden har vi hatt folk som bor i menigheten her. Det var 8-10 folk som bodde der før, men ikke nå lenger. Noen var asylsøkere. Men de hadde ingen steder å bo. Vi prøver å hjelpe dem til å stå på egne bein. Vi har gjort sånn, og vi gir penger fra kirken til å leie. Vi har betalt depositum så folk kan flytte inn et sted. Vi gir dem en start.

Siden et stort antall av deltakere i OCCI er asylsøkerne eller papirløse migranter, har menigheten et stort engasjement når det gjelder innvandringspolitikk, og forsøker å hjelpe deltakerne så godt de kan når de søker oppholdstillatelse eller trenger juridisk bistand. Slik forteller pastoren om hjelpen de tilbyr asylsøkere:

> Hvis noen asylsøkere har problemer snakker vi med advokat. Vi har en advokat i byen. For eksempel i morgen er det en som kommer fra Moss som kommer for å få hjelp. Hvis det er en som har problem prøver jeg å snakke med advokaten. Vi reiser til asylmottak og hjelper de som skal sendes tilbake.

Ved en anledning fortalte pastoren meg, i etterkant av en telefonsamtale som foregikk mens jeg var til stede, at han snakket med en advokat om å bistå et av medlemmene i menigheten som hadde fått avslag på sin søknad og ønsket å anke. Pastoren forsikret advokaten om at han tok ansvar for utgiftene dette ville medføre, slik han hadde gjort før.

En av lederne forklarer at det er flere som har mottatt slik hjelp i forbindelse med søknad om oppholdstillatelse:

> I år har vi fått ni stykker her som har fått arbeids- og oppholdstillatelse. Det betyr at det vi gjør her fungerer. Den største utfordringen er når noen vi har brukt lang tid på å hjelpe plutselig får det siste avslaget og må sendes ut. Og det gjør vondt. Nå hadde de fått håp, blitt en kristen og veldig seriøs, og blitt etablert i kristendommen, og plutselig skal du sendes tilbake.

Når det gjelder arbeid bruker pastoren kontakter han har i ulike rekrutteringsfirma, som for eksempel Rett bemanning. Han forteller at han bruker sitt nettverk for å hjelpe medlemmer i menigheten til å finne seg jobb. Slik beskriver han det.

> Vi hjelper folk å finne jobb, vi snakker med Rett bemanning og andre… Jeg har jobbet der før, så jeg kjenner sjefen der, og ringte og ba han hjelpe henne.

Dette bekrefter et av medlemmene da hun ble spurt om menigheten eller noen i menigheten hadde gjort noe for å hjelpe henne da hun kom til Norge:

> Min første jobb var det noen som snakket med sjefen sin. Og mange andre ting. Jobb, klær, mat, flere ting. De gjorde det ikke som en jobb, de bare kom "her, vær så god".

OICC er en menighet med et bredt sosialt engasjement. De har organiserte aktiviteter i forhold til spørsmål om helse og omsorg, med spesiell fokus på HIV. Menigheten tilbyr også uformell hjelp, for eksempel ved at de huser asylsøkerne og bistår medlemmer med advokat. Pastoren bruker også sitt nettverk aktivt for å hjelpe medlemmer som ikke har jobb, og oppmuntrer andre i menigheten til å være aktive og ta vare på hverandre.

7.3 FILIPINO CHRISTIAN CHURCH (FCC)

I tillegg til å ha en rekke sosiale arrangementer, gir den filippinske menigheten FCC både organisert og uorganisert bistand til sine medlemmer. Dette dreier seg først og fremst om praktisk informasjon om visum, permanent oppholdstillatelse, studier og jobb. Dette forteller pastoren:

> Det er flest au pairer her, og etter to år kan de ikke fornye tillatelsen, men noen vil fortsatt være her. Hvis de spør om hva de kan gjøre for å bli i Norge, hjelper vi dem til å finne skole, søke på universitetet eller jobb. Vi gir for eksempel informasjon om NOKUT [Nasjonalt organ for kvalitet i utdanning]. Hvis de har utenlandsk utdanning så kan de prøve å søke NOKUT om å få utdannelsen godkjent.

For å imøtekomme de behovene mange av medlemmene har, har menigheten arrangerte et "career seminar/velferdsseminar". Målet er å gi informasjon om visum, studietilbud, norskkurs og jobb til filippinere i menigheten som trenger slik informasjon. De ansvarlige for seminaret var to filippinske kvinner som tidligere hadde jobbet som au pair, men som nå studerer ved Universitetet i Oslo. De engasjerte representanter fra offentlige etater til å informere. En av lederne forteller:

> Vi arrangerer et møte som vi kaller Career Seminar, for å vise folk hvordan de skal gjøre i forhold til studier og jobb. Vi inviterer noen fra en offentlig etat. Så vi gjør ikke bare tjenester for Gud. Vi hjelper også andre og følger med på hva de trenger. Jeg er en av lederne som arrangerer det.

Seminaret var gratis, men deltakere betalte 60 kroner for en perm med informasjon om diverse organisasjoner, universiteter, skoler og etater de kunne kontakte om de lurte på noe angående mulighet for studier, jobb og norskkurs i Norge. Jeg var til stede på dette seminaret, sammen med over 100 andre personer. De aller fleste var unge mennesker, og kun fire av deltakerne var menn.

Selv om dette seminaret oppfattes som en aktivitet bare for medlemmer, snakket jeg med flere deltakere som ikke hadde noen tilknytning til menigheten, men som hadde blitt invitert av en venn som deltok i menigheten eller hadde fått vite om aktiviteten av andre. En av de som koordinerte aktiviteten bekreftet at mange av deltakere ikke hadde vært med i menigheten tidligere.

I tillegg til å informere om muligheter som filippinske migranter har i Norge, sier pastoren at de forsøker å hjelpe medlemmer med mer praktiske ting:

> Vi prøver å støtte hverandre i mange forskjellige ting. For eksempel når det gjelder å finne jobb, hjelpe med praktiske ting som mat eller midlertidig hus.

Menigheten har ikke noe organisert program eller avdeling som tar seg av dette. Hjelpen som medlemmene får når det gjelder jobb eller bolig blir gitt gjennom nettverk i menigheten. En av informantene forklarte at "folk gir informasjon når de vet om et sted det er ledig jobb". Når det gjelder bolig fortalte også et av medlemmene at hun fant en leilighet gjennom et annet medlem i menigheten:

> Det er et ektepar fra menigheten, og mannen er bygningsingeniør for boligen, og han tipset om at det er ledig leilighet som vi kunne låne der.

Selv om medlemmer i FCC får hjelp i menigheten, er det noen av informantene, som er au pairer eller tidligere au pairer, som forteller at familien de jobber hos er mer avgjørende når de trenger hjelp i forhold til videre bolig, jobb, studier og oppholdstillatelse.

Den filippinske menigheten FCC har på både formell og uformell måte gitt informasjon til sine medlemmer om blant annet oppholdstillatelse, arbeid, norskkurs, muligheter for å studere og om hvordan de kan få godkjent studier fra hjemlandet i Norge. Menigheten arrangerer ulike seminarer og aktiviteter, der de blant annet gir informasjon om de ulike mulighetene filippinerne har for å bli i Norge, enten som arbeidsinnvandrere eller studenter. Denne aktiviteten begrenser seg ikke til medlemmer eller deltakere i FCC, men også filippinerne som ikke har tilknytting til menigheten.

7.4 ETHIOPIAN EVANGELICAL CHURCH

Den etiopiske menigheten i Oslo tilbyr utstrakt diakonal hjelp, som å besøke syke og veilede folk som har behov for det. Menigheten er også engasjert i situasjonen for etiopiske asylsøkere i Norge. Pastoren er en kjent aktør i denne gruppen, og har deltatt og uttalt seg offentlig om etiopiske asylsøkere i Norge. Han forteller:

> Ja, for eksempel er flyktningproblemer en av tingene vi har jobbet med. Mange etiopiere fikk avslag i sin sak. Jeg skrev brev til statsministeren og justisministeren… Vi er aktive, og hvis det er en annen sak i forbindelse med vårt folk, så skriver vi brev eller går dit med dem det gjelder, og sier hvordan den norske regjeringen bør behandle sakene deres. Vi har også blitt invitert av folk fra Kristelig Folkeparti, og jeg var på Stortinget. Brevet jeg skrev var veldig viktig.

Da 60 personer fra Etiopia, som hadde fått avslag på sin søknad om asyl i Norge, gikk i kirkeasyl i Domkirken i Oslo i 2011, hadde den etiopiske menigheten mye kontakt med de ulike partene, både ledelsen i Domkirken og kirkeasylantene. Menigheten samlet også inn penger for å gi økonomisk støtte til de som oppholdte seg i Domkirken. En av lederne sier:

> Vi prøvde å hjelpe dem, for de trengte for eksempel hjelp for å betale advokat. Vi gjorde hva vi kunne fra vår side, og leverte penger til dem. Når de nå innkaller oss på møter går vi og hører hva de tenker. Noen ganger gir vi dem råd, for eksempel når de går på feil vei. Det meste vi gjør er i kirken, og vår oppgave er å be for dem og gi dem moralsk støtte.

Selv om pastoren er engasjert i temaet og har involvert seg personlig i asylspørsmål og har et ønske om å bistå migrantene, er det uenighet om dette i menigheten. Andre ledere sier til meg at de ikke mener dette er menighetens oppgave. Disse ønsker å holde en lavere profil når det gjelder politiske og sosiale spørsmål, slik at menigheten kan fokusere på forkynnelse. En av lederne forteller:

> Hvordan de skal søke [om oppholdstillatelse] er ikke vår oppgave. Kirken er til for å fortelle om Gud. Det er vår oppgave. Vi har ikke noe å gjøre med å vise dem hvordan de skal gjøre det. Hvis noen kommer og snakker med meg om det, får de ikke noe svar. De har kommet til feil person. Men hva kan jeg gjøre i forhold til de som har søkt asyl? Når jeg treffer dem, spør jeg hva jeg kan gjøre. Hvis det er en religiøs person så ber jeg for dem. Det er min oppgave.

I menigheten benyttes også nettverk for å hjelpe medlemmer som ikke er i arbeid eller har et sted å bo. Pastoren forteller at han prøver å ha oversikt over de som ikke har jobb, slik at han kan hjelpe dem hvis han får informasjon om en ledig stilling. Han forteller:

> Jeg sendte akkurat melding til tre av våre medlemmer som ikke jobber. Noen informerer meg hvis de vet om en jobb, og andre informerer meg om de ikke har jobb, så jeg kan brukes. Vi gir informasjon, det er viktig. Nettverk.

Pastoren i den etiopiske kirken forteller også at han huser folk hjem hos seg selv mens de leter etter bolig:

> I forhold til bolig gir vi midlertidig hjelp. Jeg kan ta folk til mitt hus frem til de finner en løsning. Vi er sosiale folk.

Ethiopian Evangelical Church gir ingen organisert bistand eller hjelp til medlemmer. Pastoren er likevel engasjert i diakonale oppgaver, som å besøke de som er syke og trenger støtte i vanskelige tider. Han anser dette som en selvfølgelig og sentral del av hans pastorale ansvarsområde. Menigheten har mye fokus på å bistå asylsøkere og folk som trenger hjelp, både deltakere i menigheten og andre, men med spesielt fokus på vanskeligstilte etiopiere. Dette virker å være en kilde til uenighet, ved at andre i ledergruppen ønsker at menigheten kun skal fokusere på forkynnelse.

7.5 ST. OLAV MENIGHET

Menigheten samarbeider med den katolske stiftelsen Caritas Norge, som er en katolsk bistandsorganisasjon som driver humanitært hjelpearbeid. Caritas arrangerer seminarer og informasjonsmøter i samarbeid med ulike etater, der de gir praktisk informasjon om visum, permanent oppholdstillatelse, statsborgerskap, jobb, bolig og skatteregler i Norge. Sognepresten svarer slik på spørsmålet om de tilbyr sosial hjelp til trengende:

> Ja, men mer som bispedømme enn som menighet. Vi har jo denne Caritas organisasjonen, som er verdens nest største hjelpeorganisasjon, som har åpnet et informasjonssentrum ved hjørnet til Hausmannsgate/Storgata der de har kontorer. Vi fant ut at vi måtte møte disse forespørslene. Mange katolikker fra andre land er vant til at de kan gå rett til den katolske menigheten og få hjelp og svar. Det er ikke så enkelt i Norge som de kanskje hadde håpet, og med Caritas har vi startet et offisielt informasjonssentrum fordi det dukker opp mange som kommer slik. Jeg tror det er 15-17 personer om dagen som blir betjent der. De får informasjon om nettopp oppholdstillatelse, arbeidstillatelse, NAV, og slike ting.

Folk oppsøker også Caritas når de har akutt behov for økonomiske midler eller bolig, men Caritas oppgave er å formidle informasjon og sette disse menneskene i kontakt med riktig instans. De har ikke budsjett for selv å tilby økonomisk hjelp eller bolig til folk.

I 2009 mottok Den nasjonale sjelesorgen ved Oslo katolsk bispedømme 1,5 millioner kroner fra IMDi [Integrerings- og mangfoldsdirektoratet] til formidling av informasjon og arbeid blant arbeidsinnvandrere i St. Olav menighet og andre katolske menigheter i Oslo. Den nasjonale sjelesorgen arbeider fortsatt med informasjonsarbeid på noen områder, spesielt rettet mot arbeidsmigranter fra Polen. På disse møtene får migrantene informasjon om regler knyttet til oppsigelser, permitteringer, kontrakter og arbeidstid. Videre omhandler møtene også regler for arbeidsinnvandring, skattekort og selvangivelse, og informasjon knyttet til husleieforhold (Den katolske kirke i Norge 2009).

I tillegg til hjelpen kirken tilbyr gjennom Caritas, får migrantene bistand og hjelp internt i språkgruppene. Dette er som regel mindre organisert og mer nettverksbasert. Sognepresten forteller:

> Det gis nok mye hjelp som folk gir innenfor deres egne grupper og sånn. Det tror jeg nok. Jeg har jo hørt om folk som har blitt tatt imot av andre her og fått overnattet noen netter. Det skjer jo mye som jeg ikke direkte vet om bestandig, men jeg hører at det skjer. Alle har jo sin egen samvittighet og følger opp. Det gjøres veldig mye godt som jeg selv ikke direkte vet om. Jeg tror det er en oppmerksomhet, og særlig hvis det kommer en bølge med flyktninger fra krig eller noe slik, da er man villig til å strekke seg ganske langt.

I St. Olav menighet arrangeres det videre norskkurs for nyankomne i menighetens regi. Dette er et tilbud som menigheten står ansvarlig for og er basert på frivillighet. Slik forteller en av lederne:

> Vi har norskkurs her, og det er over 100 som kommer hver uke til norskkurs. Det er pensjonerte lærere som gjør det frivillig. Vi har tre grupper på torsdager på forskjellige tidspunkt. Dette tilbyr vi som enhet. Det er ikke bare katolikker. Det kommer også andre utlendinger som vil ha tilbud om norsk. Det eneste de må betale for kurset er materialet, en bok, men kurset i seg selv er gratis.

En annen leder i St. Olav menighet forteller at disse kursene spesielt er tiltenkt migranter som er i Norge uten oppholdstillatelse. Det finnes et godt tilbud av norskkurs som andre grupper kan benytte seg av, og kirken har ikke ressurser til å tilby kurs til alle som ønsker språkopplæring. De ønsker imidlertid å tilby kurs til grupper som faller utenfor andre tilbud, og som ikke har økonomiske muligheter til å betale kurs der de må betale kursavgift.

Det finnes også en rekke foreninger med tilknytning til menigheten som tilbyr flere sosiale aktiviteter og turer. To av dem er Mariaforeningen og St. Olavs venner. Mariaforeningen er en katolsk kvinneforening, som blant annet arrangerer loppemarked og turer. St. Olavs venner er en kulturforening med mye fokus på det sosiale, og de avholder blant annet matkurs og vinsmaking og viser filmer. I mine observasjoner så jeg at mange migranter var samlet i lokalene rundt menigheten i løpet av dagen. Mange oppholdt seg i menighetens lokaler før og etter aktiviteter, og det så ut til å fungere som en sosial møteplass.

St. Olav menighet bærer preg av å være godt organisert, og deres sosiale arbeid preges også av dette. Bistanden som gis til migrantene går først og fremst gjennom Caritas og gjennom uformelle

nettverk i de ulike migrantgruppene. I tillegg organiserer menigheten gratis norskkurs for migranter. Gjennom ulike foreninger arrangerer menigheten sosiale aktiviteter, kurs og loppemarked.

7.6 MENIGHETENES SOSIALE ARBEID

I denne delen skal jeg sammenlikne de fem menighetene i studien med tanke på hjelpen de tilbyr medlemmer, med spesielt fokus på nyankomne migranter.

Organisert hjelp til nyankomne migranter

Ebaugh og Chafetz (2000:72-79) og Warner og Wittner (1998:187-189) hevdet at få trossamfunn i deres studie tilbød formell velferdstjeneste. Mesteparten av hjelpen til ble gitt gjennom uformelle nettverk. Alle de fem menighetene som er med i denne undersøkelsen gir mer eller mindre organisert hjelp og råd til sine medlemmer når det gjelder praktisk informasjon om visum, oppholdstillatelse, studier, bolig, arbeid og språk. Noen av menighetene har fokus på informasjonsformidling om disse temaene, mens andre tilbyr mer praktisk hjelp som blant annet norskkurs og juridisk bistand.

Fire menigheter, St. Olav menighet, den spansktalende gruppen i Salem, den filippinske menigheten FCC og den panafrikanske menigheten OICC, har organiserte tilbud for å hjelpe nye migranter i Norge. Hva som tilbys varierer ut fra hva som anses å være behovene i menighetene. Et eksempel er konferansen den filippinske menigheten FCC arrangerte, der det ble opplyst om muligheter for filippinske migranter i forhold til arbeid, studier og oppholdstillatelse.

Både St. Olav menighet og Salemkirken har organisert norskopplæring for nyankomne. Det finnes en rekke norskkurs i Oslo, men de aller fleste er dyre å delta på. Kursene i menighetene er imidlertid gratis, og er drevet av frivillige i menigheten. Ingen av menighetene i studien tilbød morsmålsopplæring.

Det at menighetene tilbyr nyankomne migranter bistand på ulike områder står i kontrast til det religionssosiologen Eveline Hansen (2007:82-83), fant i sin studie av menigheten ”Scandinavia Chinese Christian Church i Oslo” (SCCC). Denne menigheten ga lite praktisk hjelp til medlemmene. Hun mente at dette skyldtes at velferdsbehovene i Norge i stor grad ble dekket av statlige og kommunale ytelser.

Flere av menighetene i mitt utvalg retter imidlertid sin bistand mot mennesker uten oppholdstillatelse i landet, som ikke har rett på offentlige ytelser. Det virker som om disse migrantmenighetene er steder denne gruppen kan henvende seg til, og at de her opplever å bli tatt hånd om dersom de trenger hjelp. Flere ledere i menighetene forteller at de ikke ønsker å gjøre noe ulovlig eller på en eller annen måte havne i konflikt med myndighetene, og at dette gjør det vanskelig å hjelpe mennesker uten lovlig opphold. Slik fortellet pastoren i en menighet om kontakten med migranter uten oppholdstillatelse:

> Jeg vet at noen av våre medlemmer har hatt noen de har truffet i sitt hjem, jeg vet ikke hvor og hvordan. Men det er ikke mange. Det er ikke noe offisielt. Vi har fått vite at vi ikke har lov. Vi kan få problemer og det vil vi unngå.

Menighetenes ønske om ikke å komme i konflikt med myndighetene, samtidig som de har et ønske om å hjelpe de som har særskilte behov for hjelp, kan være utfordrende. Én måte å løse dette på er at denne hjelpen går gjennom medlemmer på en uformell måte, og holdes utenfor lederne i menigheten. Det kan imidlertid heller ikke ses bort fra at intervjuene preges noe av at lederne ikke ønsker å gi meg informasjon om deres kontakt med papirløse migranter, og derfor toner ned dette arbeidet. Dette kan både handle om at de ikke ønsker at menigheten, eller de selv, skal fremstilles negativt, eller frykt for å komme i konflikt med myndigheter.

Den eneste menigheten i utvalget som ikke har organiserte aktiviteter rettet mot nyankomne migranter, er den etiopiske menigheten. Det sosiale perspektivet gjennomsyret likevel mye av arbeidet deres, og pastoren var svært opptatt av at de skulle hjelpe hverandre og andre i samfunnet. Mangelen på organiserte aktiviteter kan komme av at denne menigheten fortsatt er relativt nyoppstartet, og er liten. Pastoren forteller også at de har små økonomiske ressurser, noe som begrenser menighetens arbeid.

Uorganisert hjelp

Informantene fra alle trossamfunnene fortalte at det gis uformell hjelp til nyankomne migranter. Dette kan for eksempel handle om at noen trenger et sted å bo, arbeid eller annet. Det å hjelpe folk med behov for bistand ses på som en selvfølgelig del av deres religiøsitet. Noen av menighetene mente imidlertid at de måtte prioritere egne medlemmer foran andre. Hovedpastor i Salemkirken forteller:

> Når det kommer spanske gir de som er i den spanske menigheten informasjon eller arbeid. Hvis noen har bedrifter der de vasker, eller vet om en jobb, da gir de som er i gruppen kontaktinformasjon. Når vi hører om noen som trenger folk til å jobbe, da gir vi beskjed til de som kommer til oss. Det står i Guds ord at du skal hjelpe først og fremst de som er i "troens familie", så vi må først og fremst hjelpe de som er med i menigheten.

Hjelpen menigheten gir er altså primært rettet mot medlemmer eller folk som har tilknytning til menigheten. Denne tilknytningen trenger ikke nødvendigvis bare være medlemskap, men er mer konfesjonell (troens familie), eller etnisk (spansk). Selv om enkeltpersoner i menighetene hjalp nyankomne på forskjellige måter, var noen av pastorene tydelige på at selv om dette var opp til hver enkelt, var det ikke menighetens ansvarsområde og de hadde ikke budsjett for slikt. Hovedpastoren i Salemkirken forteller:

> Det er i alle kulturer, at hvis det kommer noen så får de hjelp. Det kan vi ikke kontrollere, men menigheten har som prinsipp å ikke ta slike saker. Det må være en spesiell sak. Vi har ikke budsjett til det.

De afrikanske menighetene OICC og Ethiopian Evangelical Church skilte seg ut på den måten at deres sosiale arbeid var en helt sentral del av menighetenes arbeid, på alle nivåer i menigheten. Mange mennesker oppsøkte menigheten for å få hjelp, og ledelsen oppsøkte også vanskeligstilte aktivt, på gata eller på asylmottak.

Mange migranter med afrikansk bakgrunn står i en vanskeligere situasjon enn de andre etniske gruppene som er representert i menighetene i utvalget. Derfor virker det som de afrikanske menighetenes sterke fokus på sosialhjelp kan tyde på at migrantmenighetenes fokus preges av

behovene som den etniske gruppen som dominerer i deres menighet står overfor i samfunnet. Dette funnet samsvarer med funnene til Ebaugh og Chafetz (2000:72-79), som fant at flere kristne menigheter i USA, som var preget av fattige migranter uten oppholdstillatelse, hadde et større sosialt fokus enn muslimske trossamfunn, som i stor grad bestod av velutdannede og folk med stabile jobber.

Nettverk og ressurser

Foley og Hoge (2007:92, 107) fant i sin studie av migrant trossamfunn i Washington DC at mindre ressurssterke menigheter hadde færre muligheter til å bruke nettverk for å gi medlemmene tilgang til viktige ressurser i samfunnet, som arbeid og utdanning, enn de ressurssterke menighetene. Derfor konkluderte de med at de ressurssterke menighetene hadde mer brobyggende sosial kapital enn de mindre ressurssterke menighetene. Mindre ressurssterke menigheter skapte et sterkt solidarisk bånd mellom medlemmene, og genererte dermed sammenbindende sosial kapital. Men på grunn av deres sterke interne solidaritet og ekskluderende holdninger, førte dette til at disse menighetene lukket seg for omgivelsene og produserte lite brobyggende sosial kapital.

Noen av menighetene i denne studien består stort sett av relativt nyankomne migranter og folk som har begrenset tilgang til ressurser eller kontakter som andre deltakere i menigheten kan nyttiggjøre seg av. Derfor kan det tenkes at ressursene som menighetene tilbyr har en lavere kvalitet sammenliknet med mer etablerte norske menigheter. Menighetene var imidlertid preget av at medlemmene og lederne strakk seg langt for å bruke de kontaktene og ressursene de hadde for å hjelpe dem som trengte det, noe som bidro til at flere kom i arbeid. Dette gjaldt først og fremst ufaglært arbeid. Folk med høyere utdannelse uttalte at det var vanskelig å finne relevant arbeid.

Gjennom deltakelse i menighetene i denne studien kom migranter i kontakt med nettverk. Menighetene fikk derfor stor betydning for dem, og førte til at flere kom i arbeid, fikk informasjon om norskkurs, fikk nye venner og ny kunnskap. Slik forteller en informant fra den panafrikanske menigheten OICC:

> Man kommer til kirken og blir kjent. Man bygger nettverk. For eksempel, du er forsker, og du kan ha noen tanker som er nyttig for min utdannelse eller min søknad til en skole, eller du kan veilede meg når det gjelder å søke jobb. Man hjelper hverandre og er venner.

Flere av informantene fortalte at nettverket de skaffet seg i menigheten har vært viktig for dem, og at de har truffet mennesker der som har gitt dem råd og hjulpet dem når de har hatt behov for det. Slik forteller et av medlemmene i den filippinske menigheten FCC:

> Jeg har en mentor, og hun går på bibelskole. Hun studerer her i Norge og fikk tillatelse til å bo her. Jeg tenkte ikke å gå på bibelskole selv, men jeg hadde lyst til å studere og fullføre min bachelorgrad. Så jeg spurte om det var mulig å søke plass på universitetet, og hun sa at det var mulig. Jeg ble kjent med andre mennesker og snakket med pastoren, og han visste mye.

På denne måten bidrar menighetene til å øke deltakernes sosiale kapital, ved at de blir kjent med mennesker, og at de gjennom disse bekjentskapene får informasjon om muligheter de kan nyttiggjøre seg av. Det er likevel begrenset hva menighetene kan bidra med. Som vi så i forrige kapittel var det flere av medlemmer i menigheten som var utdannet blant annet som ingeniører, sosiologer og regnskapsførere, men arbeidet som veiarbeidere, i kantine eller andre lavlønnede

yrker. For noen handlet dette om en oppstartssituasjon, mens de lærte seg norsk. For de fleste virker det som dette var en langvarig situasjon, og at menigheten ikke kunne bidra til å forbedre deres situasjon fordi ressursene og nettverkene menighetene hadde var begrenset til visse miljøer.

7.7 INTEGRERING VS. ISOLERING

Denne studien har vist at mange migranter kommer i kontakt med nettverk som kan hjelpe dem å komme i arbeid eller gi dem annen informasjon om det norske samfunnet gjennom en menighet. På den måten kan en menighet være en inngangsport til en sentral integreringsarena i samfunnet. Likevel hadde de fleste migrantmenighetene i denne studien lite kontakt med andre organisasjoner og foreninger i lokalmiljøet. Den kontakten som finnes skjer på ledernivå, og medlemmene i menigheten tar i liten grad del i dette.

Munch-Fairwoods (2004:168 og 171) studie fra Danmark viste at menighetene på den ene siden synes å kunne bidra til integrering i den forstand at de styrket migrantenes åndelige liv og religiøse identitet og ga dem opplevelse av å være del av noe i det danske samfunnet. Imidlertid mente hun også at menighetene på den andre siden førte til ytterligere isolasjon blant migranter, i de tilfeller de fungerte som lukkede minoritetsforeninger.

Flere av informantene fortalte at de, gjennom menigheten, fikk opplevelse av å være en del av et fellesskap. De sa at menigheten hadde hjulpet dem til å få økt selvtillit, og hadde hjulpet dem når de var deprimerte og lengtet tilbake til sitt opprinnelsesland. På den måten hjelper menighetene deltakerne til å takle hverdagen, og menigheten oppleves som et pusterom der de kan slappe av. På denne måten kan menighetene fungere integrerende, fordi de ruster medlemmene til møtet med samfunnet og motvirker fullstendig isolering.

Flere av informantene deltok i menigheten hver dag, på ulike aktiviteter, og hadde store deler av sine nettverk der. Dette kan føre til at menighetene også fungerer isolerende. Likevel synes det å være slik at de aller fleste i menighetene, med unntak av personer uten oppholdstillatelse, var i arbeid eller studerte, og dermed var i kontakt med personer utenfor menigheten store deler av dagen. Dette tyder på at deltakerne er integrert gjennom arbeidslivet, men at menighetene i studien fungerer mer som et pusterom der de kan slappe av og utveksle erfaringer med personer som befant seg eller befinner seg i samme situasjon som dem.

7.8 MENIGHETENES MULIGHET TIL PÅVIRKNING

Både Jansen og Stoffels (2006:37) og Foley og Hoge (2007:119-120) fant i sine studier at på tross av at de fleste tjenester som migrantmenighetene tilbød først og fremst var rettet mot medlemmene, var menighetene også engasjert i andre samfunnsspørsmål. Et av spørsmålene som opptok menighetene var innvandringspolitikk og behandlingen av illegale migranter. Jansen og Stoffels (2006:52, 54-55) mente at menighetene, til tross for sitt engasjement, hadde liten mulighet til å påvirke myndighetenes beslutninger.

Flere av menighetene i denne studien var opptatt av innvandringspolitiske spørsmål. Deres bidrag var likevel først og fremst begrenset til hjelp de ga enkeltpersoner, og de hadde lite kontakt med myndighetene eller media for å rette søkelys på disse spørsmålene. De afrikanske menighetene OICC

og Ethiopian Evangelica Church var de som i størst grad var opptatt av innvandringspolitiske spørsmål, men samtidig var dette de menighetene som virket å ha minst kontakt med myndighetene. En av lederne for Ethiopian Evangelica Church fortalte:

> Vi er veldig svake. Vi har ikke noe makt til å hjelpe. Noen ganger er alt vi kan gjøre å be for dem. Vi har sett mange av våre brødre og søstre leve vanskelige liv. Noen har barn uten støtte, og uten jobb. Det er veldig vanskelig. Vi kan ikke hjelpe dem når det gjelder slike ting.

Prestene i språkgruppene i St. Olav kan ikke selv oppsøke myndighetene eller media, på grunn av hierarkiet i Den katolske kirke, som begrenser deres ansvarsområde. Det er først og fremst biskopen og sognepresten som har kontakt med myndighetene, media og andre organisasjoner, mens språkgruppene fokuserer på egne medlemmer. Biskopen og sognepresten representerer imidlertid disse gruppene i ulike fora, og har mange kontakter på ulike nivåer i samfunnet.

Den spansktalende gruppen i Salem og den filippinske menigheten FCC ser ikke på politiske spørsmål og kontakt med myndigheter og media som en del av sitt arbeid, men fokuserer på forkynnelse. På denne måten forteller pastoren i den spansktalende gruppen i Salem om hvorfor de har valgt å ikke engasjere seg politisk:

> … For vi vil ikke være en del av uro. Det er min mening at jeg som innvandrer ikke skal gjøre noe sånt, fordi jeg kom til Norge og synes at Norge har et bra system. Det jeg prøver å si til folk som kritiserer systemet er: ”Dra tilbake da, hvis det er såpass dårlig som du sier. Så gå tilbake til ditt land. Kanskje du har det bedre der.”

Dette kan, som det er nevnt tidligere, ha sammenheng med at migranter fra Filippinene og Latin-Amerika ikke står overfor samme type utfordringer i Norge som mange afrikanske migranter. De fleste migrantene fra disse stedene har også mulighet til å reise tilbake om de ønsker det. Derfor opplever de kanskje møtet med samfunnet på en annen måte, og befinner seg i en langt mindre sårbar situasjon.

7.9 OPPSUMMERING

Menighetene i denne studien tilbyr både organisert og uformell hjelp til deltakerne på ulike områder. De organiserte aktivitetene består blant annet av norskkurs, informasjonskonferanser og informasjonssentre. Migrantene mener imidlertid at den viktigste hjelpen gis gjennom uformelle nettverk. Særlig for nyankomne migranter, som ofte har et lite nettverk i Norge, spiller nettverkene i menigheten en viktig rolle. Her utveksles informasjon, og folk bruker sine nettverk til å hjelpe hverandre med tanke på blant annet arbeid og bosted. De afrikanske menighetene i utvalget gir også økonomisk hjelp, juridisk bistand og bosted for papirløse migranter. Menighetene har likevel ikke store ressurser og hjelpen som gis til medlemmene begrenser seg til visse miljøer.

Flere studier tyder på at migrantmenigheter kan ha en isolerende funksjon, fordi menighetene tilbyr en rekke aktiviteter og hjelp til migrantene, og mange av disse har store deler av sitt nettverk her. Dette er ikke et entydig funn i denne studien. På den ene siden kan menigheten virke isolerende fordi medlemmer, spesielt asylsøkerne og nyankomne som ikke er i arbeid eller utdanning, har lite kontakt med folk og organisasjoner utenfor menigheten. Det er også en risiko for at deres sosiale liv og nettverk blir begrenset til menigheten. På den andre siden tyder denne studien på at migrantmenighetene også kan ha en integrerende rolle. Dette handler om at deltakerne i

menighetene får nettverk der de får tilgang til informasjon og kontakter som kan hjelpe dem i forhold til arbeid. I tillegg kan menighetene gi deltakerne en opplevelse av være en del av et fellesskap, noe som kan bidra til økt selvfølelse.

Menighetene i utvalget hadde liten direkte påvirkning på myndighetenes beslutninger. De afrikanske menighetene var opptatt av innvandringspolitikk, men de hadde ikke de nødvendige ressursene og kontaktene for å kunne påvirke beslutningstakerne. Den spansktalende gruppen i Salemkirken og den filippinske menigheten FCC anså ikke politikk som deres ansvarsområde, noe som kan komme av at latinamerikanere og filippinere som migrantgrupper ikke er i samme sårbare situasjon som mange afrikanske migranter. Språkgruppene i St. Olav menighet hadde ikke direkte kontakt med beslutningstakere, fordi Den katolske kirke har et tydelig hierarki som tilsier at biskopen tar seg av slike oppgaver.

8 AVSLUTNING

Temaet for denne studien har vært kristne migrantmenigheter og deres betydning for de migrantene som deltar der. Jeg har foretatt en kvalitativ studie av fem slike menigheter i Oslo. Dette har jeg gjort ved å belyse menighetenes organisering og profil, medlemssammensetning, møter og aktiviteter, og menighetenes sosiale engasjement. Her vil vi peke på noen funn som kom frem i datamaterialet og se på dem i lys av teori om sosial kapital, for avslutningsvis å si noe om temaer som kan være interessante å forske videre på.

8.1 MENIGHETENES ORGANISERING OG PROFIL

I denne studien undersøkte jeg hvilken organisasjonsmodell som ble benyttet i de undersøkte menighetene, og hva som ligger til grunn for en slik organisering. Jeg så også på hvem lederne i menighetene var, ut fra kjønn og etnisitet.

Menighetene i denne studien har flere av karakteristikkene til det Warner og Wittner (1998) og Ebaugh og Chafetz (2000) kaller menighetsmodellen. Menighetenes økonomi er stort sett basert på gaver fra medlemmene. Selv om migrantmenighetene, med unntak av én, hadde indirekte tilgang til de offentlige tilskuddene som norske myndigheter gir trossamfunn, var gaver en sentral inntektskilde for alle menighetene. For fire av menighetene var gaver den største inntektskilden, og for én av menighetene, som ikke var registrert som trossamfunn, var deres økonomi utelukkende basert på gaver.

Fire av menighetene var tilknyttet store organisasjoner eller søstermenigheter. Likevel fungerte de som egne menigheter, med større eller mindre grad av selvstendighet. To av menighetene hadde samarbeid med etablerte norske kirkesamfunn utenfor Den norske kirke, Det norske baptistsamfunn og Salemkirken. Dette samarbeidet ble begrunnet ut fra praktiske hensyn, og ikke felles konfesjon. Deres deltakere var registrert som medlemmer i det norske kirkesamfunnet de var tilknyttet, som igjen mottok offentlige støtte for disse. Til gjengjeld fikk den ene migrantmenigheten hjelp med administrative gjøremål, og den andre fikk låne lokaler gratis og mottok juridiske støtte. Det kan settes spørsmål om hvor gunstig disse ordningene egentlig er for migrantmenighetene, spesielt for den ene menigheten som verken får økonomisk støtte eller får låne lokaler av kirkesamfunnet.

To andre migrant trossamfunn var direkte underlagt en hovedmenighet. Disse hadde felles medlemslister med hovedmenigheten, samt felles økonomi og administrasjon. Likevel hadde de stor grad av selvstendighet, som for eksempel egen prest/pastor med egen ledergruppe, egne gudstjenester og møter, og egne aktiviteter rettet mot sine deltakere.

Pastorene og prestene som ble intervjuet beskrev sine oppgaver som krevende. De fungerte både som autoritetsfigur og omsorgsperson. Som religiøs leder hadde de stor tillit og troverdighet blant deltakerne. Dette gjaldt spesielt de afrikanske pastorene, og der menigheten var en del av en guddommelig visjon pastoren hadde fått. Deltakerne i menigheten kom til pastorene/prestene for å få råd og veiledning når det gjaldt teologiske spørsmål, men også veiledning i forhold til for eksempel familieliv, karriere og andre personlige forhold. Deltakerne beskrev lederne som en "far" for dem, og det ble forventet at de for eksempel besøkte syke, ga praktisk hjelp til de som hadde behov og viste

alle medlemmene oppmerksomhet og omsorg. Det ble derfor nødvendig for pastorene og prestene å delegere en del oppgaver til ledergruppene, både når det gjaldt oppgaver knyttet til å lede møter og omsorgsoppgaver. Prestene/pastorene utnevnte selv sin egen ledergruppe, som besto av lekfolk. Disse fungerte som lederens "høyre hånd". Denne organisasjonsmodellen er lite demokratisk, siden verken pastoren eller ledergruppen er valgt av medlemmene.

Warner og Wittner (1998) og Ebaugh og Chafetz (2000) mener at migrant trossamfunnene tilpasser seg amerikanske menighetsmodeller. Flere av kjennetegnene til menighetene i denne studien, som medlemsfinansiering, stor involvering av lekefolk og bruk av medlemslister, er lederne i menighetene kjent med fra hjemlandet. Det kan derfor være vanskelig å konkludere om hvorvidt menighetenes organiseringsform tyder på tilpasning til norske menighetsmodeller. Funnene tyder imidlertid på at offentlige støtteordninger tvinger frem en type organisering, og at menighetene i tillegg tar med seg elementer av organiseringsformer fra hjemlandet, og videreutvikler disse i Norge. Sognepresten i St. Olav menighet fortalte blant annet at latinamerikanske grupper møtes til bønnemøter hos hverandre, en tradisjon de hadde med seg fra sine hjemland. Flere informanter fortalte også at menighetene i stor grad var lik menighetene de tilhørte i hjemlandet, noe de satte stor pris på. Det virket imidlertid som fellesskapet fikk enda større betydning i menighetene i Norge enn de var vant til i hjemlandet. Dette førte til at det ble lagt til rette for sosiale samlinger før og etter gudstjenesten, noe flere fortalte at de ikke hadde gjort før de migrerte. Dette kan være en tilpasning til norske forhold, ved at det er en form for "kirkekaffe", som gjerne arrangeres i norske menigheter. Det kan likevel også handle om deres behov for å møte andre med samme morsmål og kulturelle bakgrunn.

Et overraskende funn er at flere av menighetene i denne studien ikke er registrert som selvstendige trossamfunn, og at flere av ulike grunner velger å gå inn i etablerte norske kirkesamfunn. Denne løsningen kan ha blitt valgt fordi det gir tilgang til lokaler, og fordi ledelsen kan mangle erfaring og kunnskap om hvordan man registrerer og administrere et trossamfunn i Norge. En av konsekvensene kan være at noen av menighetene mister inntekter som andre tros- og livssynssamfunn får i Norge, en tilskuddpolitikk som fra myndighetene sin side er ment å sikre at alle organisasjoner har lik økonomisk mulighet for å drive sin virksomhet (Ødegård 2010).

Vi har sett at prestene og pastorene som arbeidet i migrantmenighetene i denne undersøkelsen selv var migranter med samme etniske bakgrunn som majoriteten i menigheten. Alle hovedlederne i menighetene i studien var også menn. Menighetenes ledergruppe eller eldreråd var også dominert av menn. Alle menighetene hadde imidlertid kvinner som hadde hovedansvar for enkelte av menighetens oppgaver, som regel relatert til barn, musikk og sosiale tilstelninger. Dette tyder på at tradisjonelle kjønnsroller i stor grad reproduseres i disse menighetene. I dag synes ikke dette å være stor kilde til konflikter, men det er rimelig å anta at dette patriarkalske systemet blir vanskelig å opprettholde når norskefødte etterkommere begynner å ta over.

8.2 MEDLEMSSAMMENSETNING, MØTER OG AKTIVITETER

Videre så jeg på hvem deltakerne i menighetene i denne studien var, ut fra blant annet sosioøkonomisk status og etnisitet. Jeg stilte også spørsmålet om hvilken betydning språk, kultur og etnisitet har for menighetene, og om disse faktorene danner samhold og/eller konflikter. Til sist undersøkte jeg hvilken betydning medlemmene forteller at menigheten har for dem.

Det var stor variasjon i medlemssammensetning i de ulike menighetene som var med i denne studien. De to afrikanske menighetene var preget av asylsøkere, papirløse migranter og andre vanskeligstilte grupper. Disse gruppene ble også oppsøkt aktivt av ledelsen i menighetene, og invitert til møter og gudstjenester. Pastorene i de afrikanske menighetene i studien forteller at de besøker asylmottak, og går rundt i sentrum og snakker med mennesker som trenger et sted å gå og mennesker å snakke med. En av mellomlederne i den etiopiske kirken forteller for eksempel at han kom i kontakt med kirken i en periode han hadde det vanskelig, ved at pastorens kone kom bort til ham på gaten og inviterte ham inn i kirken. I de andre menighetene var gruppene mer blandet, med stor variasjon når det gjelder utdannelsesnivå, norskferdigheter og sosioøkonomisk status. I disse menighetene var det få asylsøkere og papirløse migranter. Dette kom av at deltakerne kom fra land med større grad av stabilitet og bedre returmuligheter enn deltakerne i de afrikanske menighetene. Noen hadde kommet som asylsøkere tidligere, men var nå etablerte i Norge.

Informantene fortalte at menighetene var preget av et sterkt samhold. Felles kultur og språk ble beskrevet som grunnlag for felles identitet og historie. Det kan imidlertid tenkes at informantene ikke ønsket å fortelle om eventuelle konflikter, av lojalitet til pastoren og menigheten, siden de ble forespurt av presten/pastoren om å delta i studien. Noen informanter fortalte likevel om konflikter og splittelser som hadde oppstått i menigheten tidligere, på bakgrunn av dialektforskjeller og ulike religiøse tradisjoner. De afrikanske menighetene i utvalget var også grunnlagt etter at en gruppe gikk ut av en annen menighet, etter konflikter i ledelsen. Én grunn til at konflikter i migrantmenigheter kan føre til splittelse av menigheten, kan være at fellesskapet i menigheten er så viktig for deltakerne, fordi de har få nettverk utenfor menigheten. Uenigheter og konflikter kan derfor bli ekstra intense og krevende for de involverte.

Menighetene i denne studien arrangerte både faste ukentlige aktiviteter og møter, som gudstjenester, bønnegrupper og bibelstudier, i tillegg til at de feiret nasjonale og religiøse høytider i menighetens regi. Informantene fra samtlige menigheter beskrev menighetene de tilhørte med å benytte analogier som ”et hjem” og ”en familie”. De fortalte at de hadde nære forhold til de andre deltakerne i menigheten, og at de kunne slappe av her, og bli sett og anerkjent. Som migranter opplevde de at dette var viktig for dem, både fordi de fleste av dem manglet familie i Norge og lengtet hjem, og fordi mange fortalte at de opplevde å bli marginalisert i det norske samfunnet.

De fleste informantene fortalte at de hadde oppsøkt menigheter i Norge med samme konfesjon og liknende religiøse uttrykk som menigheten de hadde tilhørt i hjemlandet. Mange var imidlertid mer aktive i menigheten i Norge enn de var i hjemlandet, noe som kan forklares ut fra behovet for å oppleve kontinuitet og møte mennesker med samme etniske og språklige tilhørighet.

8.3 MENIGHETENES SOSIALE ENGASJEMENT

Jeg så nærmere på det sosiale engasjementet i menighetene ved å se på hvilken hjelp de gir til sine medlemmer og deltakere, og da spesielt nye migranter, og om menighetene engasjerer seg i samfunnsspørsmål.

De fem menighetene i denne undersøkelsen tilbyr sine deltakere organisert hjelp i form av for eksempel norskkurs, informasjonskonferanser og informasjonssentra. Den viktigste hjelpen gis imidlertid gjennom uformelle nettverk i menigheten. I disse nettverkene utveksles det informasjon

om blant annet arbeid, bosted samt juridiske og praktiske spørsmål knyttet til oppholdstillatelse. I de to afrikanske menighetene i utvalget gis også praktisk hjelp i form av økonomisk og juridisk bistand og bosted for papirløse migranter. Dette kan komme av at mange afrikanske migranter sannsynligvis er i en mer sårbar situasjon enn de etniske gruppene som dominerer i de andre menighetene i denne studien, både med tanke på returmuligheter, midlertidig eller manglende oppholdstillatelse, og marginalisering i det norske samfunnet.

Siden mange migranter har store deler av sine nettverk i menighetene, og tilbringer mye tid her, kan det tenkes at migrantmenighetene kan ha en isolerende funksjon for migrantene som deltar. Likevel fant jeg at informantene, gjennom sine nettverk i menigheten, fikk hjelp til å komme i arbeid og informasjon om samfunnet for øvrig, noe som kan tenkes bidra til integrering i det norske samfunnet.

De menighetene med flest ressurssvake medlemmer var i størst grad opptatt av aktuelle samfunnsspørsmål, og da spesielt spørsmål knyttet til papirløse migranter, arbeid og informasjon om HIV og aids, og andre spørsmål som berørte deres deltakergruppe direkte. De menighetene som hadde en mer sammensatt gruppe, som generelt var mer ressurssterke enn deltakerne i de afrikanske menighetene, mente i større grad at dette ikke var deres primære ansvarsområde som menighet. Menighetenes profil og fokus synes derfor å være sterkt preget av deltakernes situasjon og behov. Samfunnsengasjementet til disse menighetene var først og fremst rettet mot deltakere i menigheten. Flere av prestene uttrykte et ønske om å påvirke innvandringspolitikken i Norge, men manglet ressursene og kontaktene som kunne muliggjøre dette.

8.4 REFLEKSJONER RUNDT TEORI OM SOSIAL KAPITAL

Denne studien kan tyde på at migrantmenighetene representerer en viktig kilde til sosial kapital for mange medlemmer og deltakere. Putnam (2000:22-23) skiller mellom sammenbindende (bonding) og brobyggende (bridging) sosial kapital. Sammenbindende kapital bidrar til å skape gjensidighet og solidaritet innad i et samfunn, selv om denne sosiale kapitalen kan virke ekskluderende på andre. Brobyggende kapital bidrar til å binde sammen grupper som i utgangspunktet er forskjellige. På den måten kan deltakelse i slike nettverk gi tilgang til eksterne ressurser og informasjon. Denne formen for sosial kapital bidrar også til en spredning av informasjon.

Menighetene i denne studien synes å ha mye sammenbindende sosial kapital. Informantene forteller at de får en opplevelse av å være en del av et fellesskap gjennom å være med i menigheten. Det at menighetene er organisert ut fra etnisitet, slik at medlemmene stort sett har samme morsmål og kulturelle bakgrunn, syntes å være av avgjørende betydning for opplevelsen av å utgjøre et fellesskap. Den sterke sammenbindende kapitalen synes å virke isolerende, på den måten at mange har store deler av sitt nettverk i menigheten, og dermed lite kontakt med andre folk og organisasjoner utenfor menigheten. Dersom deltakerne i menighetene stort sett omgås mennesker med samme etniske og religiøse bakgrunn som dem selv, kan også dette være et hinder for integrering i storsamfunnet.

Det er derimot ikke slik at sammenbindende sosial kapital utelukker brobyggende sosial kapital. Både lederne og deltakere i migrantmenighetene i denne studien brukte sine nettverk for å hjelpe andre deltakere, blant annet med tanke på arbeid, bolig og juridiske spørsmål. Dermed fikk deltakerne tilgang til viktige ressurser og informasjon om det norske samfunnet gjennom å delta i menighetene.

Migrantmenighetene i denne studien hadde imidlertid lite organisert samarbeid med lokale foreninger og organisasjoner. Dette samsvarer med funnene til Loga (2001), som studerte en katolsk migrantmenighet i Bergen. Den kontakten som fantes var som regel på ledelsesnivå, og involverte i liten grad medlemmene. Noen menigheter samarbeidet av og til med andre organisasjoner eller stiftelser, for eksempel ved feiringer av nasjonale høytider. Disse hadde imidlertid samme etniske opprinnelse som migrantmenigheten, og bidro i liten grad til en videre kontakt med lokalmiljøet.

De menighetene i denne studien som var organisert som avdelinger under en "modermenighet", den spansktalende gruppen i Salemkirken og språkgruppene i St. Olav, synes å generere mer brobyggende sosial kapital. Disse gruppene hadde felles samlinger og arrangementer med menigheten de tilhørte, som i stor grad bestod av etnisk norske medlemmer. De fikk dermed tilgang til større nettverk, og ble i mindre grad isolerte fellesskap.

Foley og Hoge (2007) fant i sin studie av migrantmenigheter i Washington DC, at menigheter som består av medlemmer med ulik utdannelse, yrkesbakgrunn og sosioøkonomisk status genererer mer brobyggende sosial kapital enn de menighetene som har medlemmer med større grad av lik bakgrunn og sosioøkonomisk status. Dette kommer av at når medlemmer i en menighet har ulik utdanningsbakgrunn og yrke, og omgås forskjellige miljøer, vil de kunne sette hverandre i kontakt med ulike nettverk og ressurser. En menighet med en sammensatt gruppe vil også sikre ulike kompetanseområder og erfaringer, noe som fører til mer åpenhet og bedre informasjonsflyt. Dette vil også begrense sjansene for at menigheten utvikler seg til å bli et isolert fellesskap. Jeg fant imidlertid at i de menighetene hvor mange deltakere var å regne som vanskeligstilte, og ressurssvake var deltakerne mest aktive når det gjaldt å bruke sine nettverk for å hjelpe hverandre. Flere av informantene fra de afrikanske menighetene fortalte for eksempel at de hadde fått arbeid gjennom nettverket til andre deltakere eller pastoren i menigheten. Menighetene med mer sammensatte grupper, og med flere medlemmer med høyere utdannelse og høy sosioøkonomisk status, satte mindre fokus på menighetens sosiale ansvar, og deltakerne brukte i mindre grad nettverk for å bistå andre deltakere. Dette kan skyldes at færre i disse menighetene hadde behov for hjelp gjennom andres nettverk.

8.5 VEIEN VIDERE

Denne rapporten er et lite steg videre i et felt som til nå er lite utforsket i Norge. Hensikten med denne studien er å gi et innblikk i dette feltet og forhåpentligvis inspirere til mer forskning, som kan gå dypere inn i problemstillinger som rapporten berører. Det er også behov for en større kartleggings- undersøkelse av migrantmenighetene i Norge.

I denne rapporten har jeg i liten grad belyst etterkommere av migranter og deres forhold til menighetene. Det kunne imidlertid vært interessant å undersøke dette nærmere, og se hvordan de som er født i Norge forholder seg til migrantmenighetene senere i livet. Forlater de menighetene, eller "fornorsker" dem? Eller kan det tenkes at unge etterkommere danner ungdomsorganisasjoner med internasjonal profil, uten tilknytning til en spesiell etnisitet, slik en studie av muslimske trossamfunn har vist er tilfellet blant muslimske etterkommere i Oslo (Jacobsen 2002).

Det hadde også vært nyttig å sammenlikne kristne migrantmenigheter med trossamfunn fra andre trosretninger. På den måten kunne en undersøke om trossamfunnene gjennomgår en tilspasning, slik

Warner og Wittner (1998) og Ebaugh og Chafetz (2000) fant i USA. En annen mulig tilnærming til feltet hadde vært å se nærmere på holdninger de ulike majoritetskirker og minoritetstrossamfunn har til hverandre og til samfunnet de befinner seg i.

En utfordring ved å kun ha migrantmenigheter med i utvalget, er at jeg kan stå i fare for å tolke alt i lys av deltakernes etnisitet og migrantstatus. Ved å inkludere også norske kirkesamfunn i undersøkelsen, kunne man kanskje ha oppdaget at særtrekk ved migrantmenighetene muligens også er å finne i andre kirkesamfunn med etnisk norske deltakere.

Målet med denne studien har vært å få økt kunnskap om kristne migrantmenigheter. Jeg mener at dette er avgjørende for å skape en balansert og informert debatt om migranter og religiøsitet. I dag er debatter om dette ofte forenklende og polariserende, der muslimer oppfattes som den dominerende, og ofte også den eneste, migrantgruppen. Mangel på kunnskap kan gi grobunn for frykt, og forhindre konstruktive debatter. Sett fra et integreringsperspektiv vil økt kunnskap kunne bidra til et bedre grunnlag for samarbeid, både mellom migrantmenighetene og andre tros- og kirkesamfunn, og mellom migrantmenighetene og myndighetene.

LITTERATURLISTE

Adogame, Afe og Cordula Weissköppel (red.) 2005. Religion in the Context of African Migration. *Bayreuth African Studies Series* No 75. Bayreuth: Bayreuth University.

Adogame, Afe 2003. *Betwixt identity and security: African new religious movements and the politics of religious networking in Europe*. Artikkel. Tilgjengelig fra: http://web.ebscohost.com/ehost/detail?vid=3&hid=8&sid=e9ad7160-5910-48c4-a072-abe0ba65c264%40sessionmgr14&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#db=rfh&AN=ATLA000142190 [Hentet 28. oktober 2011].

Austigard, Kari 2008. *Den spansktalende gruppen i Salemkirken i Oslo*. Upublisert masteroppgave i kristendomskunnskap. Det teologiske Menighetsfakultet.

Baron, Stephen og John Field (red.) 2003. *Social capital. Critical Perspectives.* London: Routledge.

Bektovic, Safet 2004. *Kulturmøder og religion. Identitetsdannelse blandt kristne og muslimske unge.* København: Museum Tusculanums.

Brochmann, Grete 2006. Velferdsstat, integrasjon og majoritetens legitimitet. I *Sand i maskineriet*. Grete Brochmann, Tordis Borchgrevink og John Rogstad (red.), 27-55. Oslo: Gyldendal.

Brochmann, Grete og Knut Kjeldstadli 2008. *A History of Immigration*. Oslo: Universitetsforlaget.

Brochmann, Grete og Anniken Hagelund 2005. *Innvandringens velferdspolitiske konsekvenser.* København: Nordisk Ministerråd.

Bourdieu, Pierre 1986. The Forms of Capital. I *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education,* J. G. Richardson (red.), 241-258. New York: Greenwood Press.

Bourdieu, Pierre og L.J.D. Wacquant 1992. *An invitation to reflexive sociology*. Cambridge: Polity Press.

Bäckström, Anders, Nina Edgardh Beckman og Per Pettersson 2004. *Religious Change in the Northern Europe. The Case of Sweden*. Stockholm: Verbum.

Brömssen, Kerstin von 2003. *Tolkningar, förhandlingar och tystnader: Elevers tal om religion i det mångkulturella och postkoloniala rummet*. Upublisert doktorgradavhandling. Göteborgs universitet.

Det norske Baptistsamfunnet 2011. *Deltok på verdens AIDS dag*. Tilgjengelig fra: http://www.baptist.no/stikkord/oicc/ [Hentet 28. august 2011].

Djuve, Anne Britt og Jon Horgen Friberg 2004. *Innvandring og det flerkulturelle samfunn.* FAFO-notat 2004:32. Oslo: FAFO.

Døving A. Cora og Berit Thorbjørnsrud (red.) 2012. *Religiøse ledere: makt og avmakt i norske trossamfunn*. Oslo: Universitetsforlaget.

Ebaugh, Helen Rose og Janet Saltzmann Chafetz 2000. *Religion and the new immigrants – continuities and adaptations in immigrant congregations*. Walnut Creek: Alta Mira Press,

Ebaugh, Helen Rose og Janet Saltzmann Chafetz (red.) 2002. *Religion Across Borders – Transnational Immigrant Networks*. Walnut Creek: Alta Mira Press.

Ethiopian Evangelical Church in Oslo 2011. *Faith Statment*. Tilgjengelig fra: http://www.eecoslo.org/1/1/ [Hentet 10. oktober 2011].

Everett, Euris L. og Inger Furseth 2004. *Masteroppgaven. Hvordan begynne og fullføre*. Oslo: Universitetsforlaget.

Filipino Christian Church in Oslo 2011. *Aktiviteter og møter*. Tilgjengelig fra: http://fccnorway.multiply.com/ [Hentet 10. oktober 2011].

Filipino Christian Church in Oslo 2011. *Organisering*. Tilgjengelig fra: http://www.fcccommunities.com/ [Hentet 10. oktober 2011].

Fiskerstrand, Rune (red.) 2010. *Kartlegging av migrantmenigheter i Oslo. Discipling A Whole Nation.* Tilgjengelig fra: http://dawnnorge.no/wp-content/uploads/2011/05/DAWN-undersøkelse-2010-Vokser-kirken-i-Norge.pdf [Hentet 12. august 2011].

Foley, Michael W. og Dean R. Hoge 2007. *Religion and the New Immigrants – How Faith Communities Form Our Newest Citizens*. Oxford: Oxford University Press.

Furseth, Inger og Pål Repstad 2003. *Innføring i religionssosiologi*. Oslo: Universitetsforlaget.

Furseth, Inger 2008. Social capital and immigrant religions. *Nordic Journal of Religion and Society* 21 (2): 147-164.

Jacobsen, M. Christine 2002. *Tilhørighetens mange former*. Oslo: Unipa.

Hansen, Eveline 2007. *En empirisk undersøkelse av Scandinavia Chinese Christian Church i Oslo.* Masteroppgave i religionssosiologi. Det teologiske Menighetsfakultet.

Horn-Hanssen, Fredrikke 2007. "Jeg *føler meg bare sånn filippinsk og katolikk": nasjonal og religiøs identitet blant filippinere i St. Olav domkirkes menighet i Oslo*. Masteroppgave i religionshistorie. Universitetet i Oslo.

Jackson, Darrell og Alessia Passarelli 2008. *Mapping Migration, Mapping Churches Responses: Europe Study*. Brussel: Churches Commission for Migrants in Europe.

Leonard, Karen og Alex Stepick (red.) 2005*. Immigrant Faiths: Transforming Religious Life in America.* New York: Altamira Press.

Levitt, Peggy 2007. *God Needs No Passport: Immigrants and The Changing American Religious Landscape*. New York: The New Press.

Loga, Jill 2011. *En studie av frivillige organisasjoner som flerkulturelle møteplasser*. Oslo. Senter for forskning på sivil samfunn og frivillig sektor. Tilgjengelig fra: http://bomiljonett.no/bn/Publikasjoner/Frivillighet/Inkludering-i-naermiljoe [Hentet 10.oktober 2011].

Ludwig, Frieder og Kwabena, Asamoah-Gyadu (red.) 2011. *African Christian Presence in the West.* Trenton: Africa World Press.

Maritastiftelsen 2011. *Om Maritastiftelsen*. Tilgjengelig fra: http://www.marita.no/omoss/ [Hentet 11.november 2011].

Mella, Orlando 1994. *Religion in the life of refugees and migrants*. Stockholm: CEIFO.

Mechteld, Jansen og Hijme Stoffels (red.) 2008. *A moving God: Immigrant churches in the Netherlands*. Zürich/Münster: Lit Verlag.

Munck-Fairwood, Birthe (red.) 2004. *Andre stemmer – migrantkirker i Danmark set indefra*. København: Religionspædagogisk Forlag.

Nilsen, Ingrid Vad 2008. Er integrering av innvandrere mulig? Menighetsarbeid i spenningen mellom segregering og assimilering. *Tidsskrift for praktisk teologi*. Tilgjengelig fra: http://www.regjeringen.no/upload/KKD/Kirke/Artikkel%20-%20praktisk%20teologi-IVN.pdf [Hentet: 1. august 2011].

Nordin, Magdalena 2004. *Religiositet bland migranter – Sverige-chilenares förhållande till religion och samfund*. Lund: Lunds Universitet.

Nyhagen, P. Line 2003. Kjønn, Religion og Deltakelse: En casestudie av muslimske kvinner I Oslo. *Sosiologisk tidsskrift* 11: 369-393.

Oslo International Charismatic Church 2011. *Members*. Tilgjengelig fra: http://oicchurch.webs.com/ [Hentet 28. august 2011].

Prill, Thorsten 2008. *Mission at The Exit Ramps of Refuge Highway in an Age of Globalization.* Upublisert doktorgradoppgave. University of South Africa.

Putnam, Robert D. 1993. *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

Putnam, Robert D. 2000. *Bowling alone – the collapse and revival of American community.* New York: Simon & Schuster.

Rogstad, Jon 2007. *Demokratisk fellesskap. Politisk inkludering og etnisk mobilisering*. Oslo: Universitetsforlaget.

Shen, Qilan 2010. *Between Transnational Mission and Migration Life: Formation and diversity of an Evangelical Chinese Community in Germany*. Doktorgradoppgave: Westfälischen Wilhelms-universität.

Stepick, Alex og Sarah J. Mahler 2009. *Churches and Charity in the Immigrant City: Religion, immigration and civic engagement in Miami*. New Brunswick: Rutgers University Press.

St. Olav menighet 2011. *Suksess med informasjonsmøter for polske arbeidsinnvandrere*. Tilgjengelig fra: http://www.katolsk.no/nyheter/2009/08/06-0001 [Hentet 10. oktober 2011].

St. Olav menighet 2011. *Organisering*. Tilgjengelig fra: http://www.katolsk.no/organisasjon/norge [Hentet 11. november 2011].

Statistisk Sentralbyrå 2010. *Sekularitet og religiøsitet i Norge*. Tilgjengelig fra: http://www.regjeringen.no/mobil/nb/dep/bld/dok/nouer/2011/nou-201114/12/2/3.html?id=650977#noteref18 [Hentet 15. november 2011]-

Salemkirken 2011. *Latinos*. Tilgjengelig fra: http://www.salemkirken.no/ [Hentet 9. august 2011].

Ter Haars, Gerrie 1998. *Halfway to Paradise: African Christians in Europe*. Cardiff: Cardiff Academic Press.

Thagaard, Tove 2003. *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Tiilikainen, Marja and Isra Lehtinen 2004. Muslim women in Finland: Diversity within a minority. *Tidsskrift for kirke, religion og samfunn* 17(1): 47-64.

Vogt, Kari 2000. *Islam på norsk. Moskeer og islamske organisasjoner i Norge*. Oslo: Cappelen.

Warner, R. Stephen og Judith G. Witter 1998. *Gatherings in Diaspora. Religious Communities and the New Immigration.* Philadelphia: Temple.

Ødegård, Guro 2010. *Foreningsliv i et flerkulturelt lokalsamfunn: En studie om integrasjon og sosial kapital.* Oslo: Senter for forskning på sivil samfunn og frivillig sektor. Tilgjengelig fra: http://www.regjeringen.no/upload/KUD/Samfunn_og_frivillighet/Rapporter/Foreningsliv_i_et_flerkulturelt_lokalsamfunn_VR_2010_6_v2.pdf [Hentet 12. november 2011].

Østberg, Sissel 2003. *Muslim i Norge. Religion og hverdagsliv blant unge norsk-pakistanere*. Oslo: Universitetsforlaget.

Temaet for denne KIFO-rapporten er kristne migrantmenigheter og deres betydning for dem som deltar der. Målet med arbeidet har vært å skaffe ny kunnskap om et til nå lite utforsket område. Rapporten er basert på en kvalitativ undersøkelse av fem kristne migrantmenigheter i Oslo og ser nærmere på menighetenes organisering, profil, medlemssammensetning, møter og aktiviteter. Studien tar også for seg de enkelte menighetenes sosiale engasjement.

KIFO Rapport 2012: 1

Rapporten er utgitt av:
KIFO Stiftelsen Kirkeforskning
Pb. 45 Vinderen, 0319 Oslo

www.kifo.no
kifo@kifo.no

© KIFO Stiftelsen Kirkeforskning, 2012
ISBN: 978-82-92972-25-0
ISSN: 0807-7517

KIFO
Stiftelsen Kirkeforskning